

6

Afhandeling schade en versterkingsoperatie Groningen vanwege gaswinning

Aan de orde is het **debat** over de **afhandeling van schade en de versterkingsoperatie Groningen vanwege de gaswinning**.

De voorzitter:

Aan de orde is het debat over de afhandeling van schade en de versterkingsoperatie Groningen vanwege de gaswinning. Ik heet in het bijzonder de Groningers uit Groningen – die zijn met bussen hier gekomen, heb ik begrepen – van harte welkom op de publieke tribune. Ik heet ook van harte welkom de minister van Economische Zaken en Klimaat en natuurlijk ook de Kamerleden. Ik geef het woord aan mevrouw Beckerman namens de SP-fractie.

(Onrust op de publieke tribune.)

De voorzitter:

En dat was eenmalig! Het mag echt niet, voor de rest van het debat. Ik neem aan dat u voor iedereen klap; laat ik het daarop houden! Maar het is niet de bedoeling dat u tijdens het debat gaat klappen, dingen gaat roepen of op welke manier dan ook uw goedkeuring of afkeuring laat blijken. Maar dat weten de Groningers heel goed, want het is niet de eerste keer dat de Groningers hier aanwezig zijn. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Beckerman.

Mevrouw Beckerman (SP):

Voorzitter. Daar staan we weer. Het zoveelste gasdebat, en veel Groningers hebben het vertrouwen verloren dat het ooit goed komt. Na jarenlang te zijn geplunderd, bedonderd en opgeofferd voor de winsthonger van NAM, Shell, Exxon en Staat, zijn velen murw, boos, moe, ziek en/of depressief. Ik vind het ongelooflijk pijnlijk dat we na zo veel jaar weer een debat moeten hebben en nog steeds moeten vechten voor iets wat zo vanzelfsprekend hoort te zijn: veiligheid en rechtvaardigheid. Er is een Haagse werkelijkheid en een Groninger realiteit die daar haaks op staat. De Haagse werkelijkheid is het frame van de minister: de gaskraan is dicht en ik ben met de regio aan de slag. De Groninger realiteit is de realiteit van wachten. De Groninger realiteit is vermorzeld worden in een bureaucratisch gedrocht. De Groninger realiteit is een schadeafhandeling die trager dan ooit verloopt. De Groninger realiteit is dat de versterking van onveilige huizen nog steeds zo goed als stil ligt. De minister zei kort na zijn aantreden: "Ik wil niet de sloper van Groningen worden." Maar veel Groningers zijn wel gesloopt. Minister, hoe heeft u dit kunnen laten gebeuren? Dat vraag ik uiteraard via de voorzitter. Hoe kan het dat een jaar na de beving bij Zeerijp het met veel Groningers slechter gaat en niet beter? Dat 87% van de Groningers niet weet waar ze aan toe zijn, zoals de Vereniging Eigen Huis becijferde?

In juli bood ik een zwartboek aan met tientallen gedupeerden uit Groningen en Drenthe met oude schades door gaswinning. Uit de verhalen sprak een ongekende wanhoop en een mensonterende behandeling van slachtoffers van de gaswinning en uw beleid. Vandaag heeft de minister

opnieuw een zwartboek ontvangen en ik wil dat ook graag aan de voorzitter en de Kamerleden aanbieden.

De voorzitter:

Ik neem aan dat er geen bezwaar tegen bestaat dat dit stuk ter inzage wordt gelegd bij het Centraal Informatiepunt van de Kamer.

(Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.)

Mevrouw Beckerman (SP):

Het zijn updates van oude verhalen en nieuwe verhalen. Hieruit spreekt een ontluisterend beeld: het wordt niet beter. Jos Stellink is nieuw in het zwartboek. Hij was de uitbater van de dorpskroeg van Loppersum, waar hij ook boven woonde. Omdat uit inspectie bleek dat het onveilig was, kwam er een hek om zijn pand en werd het gesloten. De versterking zou pas op zijn vroegst in september 2019 kunnen beginnen. De Haagse werkelijkheid is: het pand gaat toch versterkt worden? De Groninger realiteit is: Jos raakt zijn huis en zijn bedrijf kwijt. Hij krijgt er financiële en psychische problemen voor terug. Zijn dochter kan maandenlang niet bij hem slapen. Jos zit aan de grond en het einde is niet in zicht.

Cor en Elly Hoogeveen stonden ook in het oude zwartboek. Een contra-expert stelde vast dat ze voor €80.000 schade hebben. De NAM bood €10.000. Inmiddels is het dak verschoven op de muurplaten en verzakken de binnenmuren. Ze wachten op de arbiter; ze wachten op TCMG. De beoordeling van nieuwe schade kan vijftien maanden duren. De Haagse werkelijkheid is: we handelen die schade toch af? De Groninger realiteit is: wachten op talloze instanties in een kapot huis. Cor en Elly zeggen het vertrouwen volledig verloren te zijn. Veel gedupeerden overleven in de wachtstand en hebben het gevoel dat ze meedoen aan een absurde loterij.

Voorzitter. De minister gaf eerder ruiterslijk toe dat de overheid had gefaald. Een falen van on-Nederlandse proporties nog wel, een overheidsfalen waarvoor een parlementaire enquête wat mij betreft op zijn plaats zou zijn. Maar nu, een jaar later, en weer veel absurdistisch falen later, zien we een andere minister. Maandag in Groningen leek hij de verantwoordelijkheid van zich af te schuiven. Het zou niet aan hem liggen. Ik wil de minister vragen of hij dat werkelijk meent. Ik zou dat een nieuw dieptepunt vinden. Ik hoorde de minister zeggen: ik ben toch geen aannemer. Hoezo, ik ben toch geen aannemer?

Voorzitter. In Nederland is afgesproken dat we alleen gas winnen als dat veilig kan, dat schades vergoed worden, dat mensen niet in een onveilig huis hoeven te wonen. Nadat de rijksoverheid bijna 300 miljard heeft verdiend aan de gaswinning en wel mensen jarenlang in kapotte en onveilige huizen heeft laten wonen, zegt de minister: ja, maar ik ben toch geen aannemer? Dat kan toch werkelijk niet waar zijn? Nee, u bent geen aannemer, u bent verantwoordelijk.

Voorzitter. Is de minister het met mij eens dat het echt geen pas geeft om nu weg te kijken en verantwoordelijkheid af te schuiven? Is de minister het met mij eens dat excuses aan de Groningers op hun plaats zijn? Maatschappelijke organisaties, gemeenten en de provincie zijn eensgezind.

Zij hebben vijf logische en rechtvaardige eisen waarmee we aan de slag kunnen. Zij hebben hun verantwoordelijkheid genomen en wat mij betreft nemen we die voorstellen over. In het vorige zwartboek pleitte ik voor een generaal pardon voor alle schades en dat doe ik opnieuw. De schadeafhandeling loopt trager dan ooit. Er is een stuk meer aan schades en slechts 2% van de schades in de gemeente Loppersum is vorig jaar beoordeeld. Minister, bent u bereid tot een generaal pardon en om alle openstaande schades bij TCMG en NAM automatisch toe te kennen en te laten herstellen? Is de minister bereid om ook de mensen die nu via de arbiter en de rechter nog steeds moeten vechten direct onder een generaal pardon te laten vallen?

Voorzitter. De versterking. In het voorjaar legde de minister de versterking stil door een streep te zetten door alle afspraken met Groningen. Eerst zou de versterking van start gaan na 2 juli, toen werd het na de zomer, vervolgens eind september, ten slotte begin 2019 en het proces is nog steeds niet op gang. Hoe kan dit?

Voorzitter. Groningen wil nu duidelijkheid. Gaat de versterking op basis van het NAM-computermodel of op basis van de realiteit plaatsvinden? Geldt zijn uitspraak dat geld het probleem niet is enkel voor huizen die uit het NAM-model komen, of voor alle woningen? Zojuist hebben we een brief ontvangen waarin het lijkt alsof de minister de regio tegemoetkomt, maar niets is minder waar. Ik vraag, via de voorzitter, aan de minister of hij alle voorstellen van de regio wil overnemen en ervoor wil zorgen dat de lokale uitvoeringsplannen van gemeenten leidend zullen zijn.

Voorzitter. Mijn laatste zin. Iedereen, de tribune en ikzelf ook, heeft al zo veel debatten meegemaakt en heel vaak zijn we teleurgesteld. Laat vandaag niet de dag worden van weer opnieuw mooie woorden en beloftes. Maar laat vandaag de dag worden van de daden. Laten we alle voorstellen van de regio nu eindelijk overnemen. De overheid, de rijksoverheid, heeft lang genoeg gefaald. Het is tijd voor rechtvaardigheid.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Beckerman. De heer Sienot heeft een vraag.

De heer Sienot (D66):

Ik heb mevrouw Beckerman net gepassioneerd en heel betrokken horen spreken over de problematiek, en terecht. Ze heeft daarnet ook een film vertoond waar wij bij waren. We hebben een zwartboek ontvangen met alle schrijnende verhalen. Hoor ik de SP nu ook zeggen dat wat de bestuurders nu sturen een groenboek voor de oplossing is? Is zij echt bereid om daar samen met ons aan te werken? Dan gaat het dus om de oplossingen van de provincie.

Mevrouw Beckerman (SP):

We hebben net een brief ontvangen; bijzonder. Maatschappelijke organisaties, de Groninger Bodem Beweging, het Groninger Gasberaad, gemeenten en provincies zijn het allemaal eens. Ze hebben vijf heel logische voorstellen. We krijgen net een brief van de minister. Dan lijkt het alsof hij

daarin meegaat, maar niets is minder waar. Dat vind ik ongelooflijk pijnlijk. We zijn weer een soort woordenspel aan het doen. Ja, ik ben bereid om al die voorstellen een-op-een uit te voeren. Ik vind dat Groningen nu leidend moet zijn en dat de rijksoverheid dienend moet zijn en simpelweg moet zorgen voor het geld.

De heer Sienot (D66):

Het is hartstikke goed om te horen dat we het erover eens zijn dat we hiermee een basis hebben om te werken aan toekomst voor de Groningers. Wij bij D66 zien het ook zo. Wat wij daarbij heel belangrijk vinden, is dat wij die toekomst samen maken. In de brief van de bestuurders staan verschillende oplossingen. Stel dat een van die oplossingen niet precies is wat de SP wil maar dat daar een andere oplossing voor in de plek komt omdat het dan sneller gaat, een oplossing die ook door de bestuurders wordt genoemd. U heeft het bijvoorbeeld over een generaal pardon, maar het kan ook via automatische schadeafhandeling. Bent u bereid om ook daarvoor te gaan, simpelweg om zo snel mogelijk de problemen op te lossen?

Mevrouw Beckerman (SP):

Insinueert u nu dat de oplossingen die de minister in zijn brief naar voren brengt beter zijn dan de oplossingen van de regio? Volgens mij — er werd vandaag ook meteen gereageerd door Groninger bestuurders — staan die er haaks op, zijn het mooie woorden maar krijgt de regio feitelijk maar heel weinig mandaat. Het NAM-computermodel blijft leidend en niet de plannen van mensen, terwijl mensen al zo lang de grip op hun toekomst kwijt zijn. Dus ik hoop eigenlijk van harte dat u vandaag Groningen volgt en niet het coalitiebelang.

De voorzitter:

U mag even kort toelichten wat u precies bedoelt, meneer Sienot.

De heer Sienot (D66):

Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Heel kort. In de brief van de bestuurders die u en ik net hebben omarmd als een groenboek voor de toekomst, een groenboek om vooruit te gaan, staan verschillende oplossingen voor de schade-problematiek en de versterking. Wat ik vraag is: is voor u uiteindelijk het leidende principe wat de SP wil, of is het leidende principe snelheid en een voortvarende aanpak in het belang van de Groningers?

Mevrouw Beckerman (SP):

Volgens mij mag het volkomen duidelijk zijn: wat de Groningers zelf willen, moet leidend zijn. Zij zijn zo lang bedonderd door de rijksoverheid. Een parlementaire enquête is op zijn plaats. Ik hoop dat u dat voorstel ook steunt. Ik hoop wel dat ik u kan meegeven dat de brief van de minister niet dezelfde oplossingen bevat als de oplossingen die Groningers willen. Ik hoop dat dit een antwoord was op uw vraag.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan geef ik nu het woord aan de heer Van der Lee namens GroenLinks.

De heer Van der Lee (GroenLinks):

Dank u wel, voorzitter. Het zijn twee werelden: de politiek-bestuurlijke wereld waarin de belangenstrijd woedt tussen het verdienmodel van Shell en Exxon Mobil en de Staat enerzijds, en de veiligheid van de burgers en de leveringszekerheid anderzijds, en daarnaast is er de alledaagse wereld van gedupeerde Groningers. Zij verkeren nog steeds in diepe onzekerheid, wanhoop en afschuif over al dat markt- en overheidsfalen. Zij vrezen de brullende draak onder hun huis en zien nog geen licht aan het einde van de pikzwarte tunnel waarin zij zitten. "Wanneer wordt eindelijk mijn schade vergoed, mijn huis versterkt of mijn huis gesloopt?" "Wanneer is de nieuwbouw gereed?" Kortom: "wanneer ben ik van alle ellende af, woon ik veilig en kan ik weer veilig aan mijn toekomst en die van mijn kinderen werken?"

Natuurlijk, er lijkt sinds Zeerijp best veel gebeurd. De TCMG werd uit de grond gestampt. De gaskraan gaat dicht op termijn. Maar ook de hele aanpak van de versterkingsoperatie ging op de schop, waardoor de feitelijke versterking zo goed als stil kwam te liggen. Wie daarbij optelt de enorme achterstand in de afhandeling van oude schades en het feit dat er steeds meer schades bij komen dan er ook nog afgehandeld kunnen worden, ontkomt niet aan de conclusie dat de stappen in de politiek-bestuurlijke wereld nog geen positief effect hebben gehad in Groningen zelf. Onderkent de minister de kloof tussen deze beide werkelijkheden? Heeft hij dat afgelopen maandag tijdens zijn werkbezoek aan de regio ook ervaren? Welke extra inspanningen gaat hij nu doen om die kloof zo snel mogelijk te dichten? De regio verwacht in ieder geval meer van hem en heeft dat vertaald in vijf indringende adviezen, die volgens mij helder, concreet en uitvoerbaar zijn. Toch ziet de minister dat anders, zo blijkt uit zijn brief die hij in reactie op mijn verzoek heeft geschreven. Daar staan mooie woorden in, zoals "we nemen dingen mee", maar die heb ik vaker gehoord. De vraag is: neem ik ze over, voer ik ze in? Daarom heb ik specifieke vragen aan de minister.

Ik wil hem oproepen tot meer concrete daden, daden die niet alleen een tempoversnelling mogelijk maken, maar die de gedupeerden ook weer meer grip geeft op hun eigen situatie, hun eigen huis en hun eigen toekomst. Is de minister bereid om de TCMG het mandaat te geven om spoedbeschikkingen af te geven, waardoor eenvoudige schades op basis van een offerte kunnen worden hersteld en waarbij achteraf steekproefsgewijs wordt bekeken of de aannemers die de schades herstellen, tegen redelijke prijzen dat herstel hebben mogelijk gemaakt? Is de minister bereid om te zorgen dat iedere gedupeerde één zaakbegeleider krijgt, die hem of haar zowel begeleidt in de schadeafhandeling als in de versterkingsoperatie, ongeacht of deze zaakbegeleider formeel nu in dienst is bij de NCG, bij de TCMG of bij het nieuwe instituut? Dat laatste maakt niet uit.

De minister heeft mij eerder al toegezegd het idee van Susan Top — geef bewoners een bouwdepot — te betrekken bij de uitwerking van de versterkingsoperatie. Hij zou dat

meenemen, maar ik hoor en lees er niets meer over. Geef eigenaren van gebouwen in het aardbevingsgebied een bouwdepot waarmee ze mogen doen wat ze willen: hun pand versterken, een onderhoudsbeurt, verduurzaming of verhuizing, wat dan ook. Wil de minister dit idee nu serieus overwegen en uitvoeren?

De minister zegt in zijn brief dat de financiële zekerheid er nu is, dat het geld er is. Hij zegt daarnaast dat ook vooraf in de kas bij de gemeenten het geld er is om die versterking mogelijk te maken. Toch is de beleving in de regio heel anders. Hoe kan dat nou? Hoe hard is de garantie die hij in de brief geeft dat het financieel geregeld is? Ook is het cruciaal dat de Kamer de vinger aan de pols kan houden als het nu bij de uitvoering van de nieuwe versterkingsoperatie misschien niet helemaal goed loopt. Eigenlijk ontbreekt ieder houvast daarvoor. We hebben geen indicator die smart is en die aangeeft hoeveel huizen er in het eerste, het tweede, het derde of het vierde jaar moeten worden versterkt. We hebben als Kamer geen mogelijkheid om daar controle op uit te voeren. Dat kan niet. Er moet gewoon een indicator op komen die voor de regio, voor de gedeputeerde maar ook voor ons houvast biedt. Is de minister daartoe bereid?

Verder heb ik nog een vraag op basis van wat ik vanochtend las in de Volkskrant. Deze valt een beetje buiten de orde van het debat, maar deze gaat toch echt ook over de gaswinning en het terugdraaien daarvan. We hebben een brief ontvangen waarin staat dat het voorspoedig loopt met het dichtdraaien van de gaskraan, maar toch blijkt dan uit een enquête in een landelijk dagblad dat de grootverbruikers grote problemen zien bij het overschakelen naar andere vormen van energie en het afstappen van Gronings gas. Wat is nou waar? Ik kan die twee niet met elkaar rijmen.

Daarnaast wil ik toch ook aankondigen dat ik in tweede termijn een motie wil indienen voor de start van een parlementaire enquête. Ik vind echt dat nu het moment is om ook op dit punt duidelijkheid te geven. Zo'n enquête kost ook tijd, ook om die voor te bereiden. De Kamer roep ik op om dit jaar die tijd te nemen, zodat in 2020 daadwerkelijk zo'n enquête plaatsvindt. Die is belangrijk, ook voor genoegdoening van de gedupeerden. Maar ook voor allerlei andere vormen van mijnbouwactiviteiten is het belangrijk om lessen te trekken. Ik was net bij de presentatie van de film. Ik hoorde de minister zeggen: we hebben een situatie gecreëerd waarin de veroorzaker van de schade heel lang door kon gaan en vervolgens ook nog de verantwoordelijkheid kreeg om te bepalen of er schade is en of die wel of niet vergoed zou worden. Het is heel idioot dat dat heeft kunnen ontstaan. Dat moeten we tot op de bodem uitzoeken. Ik hoop dat ook de coalitiepartijen nu instemmen met het houden van die enquête en dat we daar ook een datum aan vastplakken. Dan kan dit jaar alles op alles worden gezet om het tempo in de schadeafhandeling en de versterkingsoperatie te realiseren, maar dan hebben we volgend jaar, in 2020, die parlementaire enquête. Ik hoop dus dat de collega's zich daarbij zullen aansluiten.

Dat was het. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Van der Lee. Dan geef ik het woord nu aan de heer Nijboer, namens de PvdA.

De heer **Nijboer** (PvdA):

Voorzitter, dank u wel. "Ik wacht", zo heet de nieuwe serie in het Dagblad van het Noorden. Mensen met schade wachten jarenlang op een oplossing voor hun problemen. Vandaag ging het over een mevrouw uit Delfzijl, met schade aan de muren achter de keuken. Zij zei: "Mijn geval is het ergste niet; ik hoop dat andere mensen eerder worden geholpen." Maar dit is wel illustratief voor wat heel veel Groningers overkomt. Eerst een belofte: dan komt er duidelijkheid. Dan wordt het weer uitgesteld, afgesteld en weer uitgesteld. En nog steeds is er geen oplossing. Deze mevrouw heeft een aanbod gekregen van volgens mij €416,02 voor de problemen die opgelost moeten worden. Dat is veel te weinig. Ze zegt: "Ik geef niet op."

Hier zijn geen tientallen voorbeelden van. Dit is het achtste artikel in de serie, maar er zijn ook geen honderden voorbeelden van, zelfs niet een paar duizend. Er zitten 17.500 tot 18.000 Groningers in deze situatie. Dat kan zo niet langer. De schadeafhandeling, het versterken en het bieden van perspectief na de schades van de gaswinning zijn een dikke zooli geworden. Dat moet worden opgelost. De PvdA heeft best wel even nagedacht over wat er nou nodig is om het vertrouwen van Groningen te herwinnen. Dat vertrouwen zit op dit moment helemaal op het dieptepunt; je denkt soms dat het niet dieper kan, maar het is nog weer dieper gezakt. Wij zijn als fractie tot de conclusie gekomen dat het nodig is om een streep onder de oude gevallen te zetten en om tegen iedereen die nu in al die verschillende schade-trajecten zit, te zeggen dat we de schade gewoon vergoeden. Je hebt oude schades, je hebt rechtszaken en je hebt zaken bij de NAM of bij de Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade, waarvan mensen nu een brief krijgen: wacht maar vijftien maanden; dan komt er misschien iemand langs. Vijftien maanden, voorzitter, en je huis is stuk! Dat is onacceptabel. Dat zegt de minister zelf ook, maar het blijft wel gebeuren. De instanties die nu zijn opgericht en die met veel tamtam zijn aangekondigd — de PvdA heeft dat ook gesteund: de NAM eruit en dit in publieke handen brengen — moeten hun werk kunnen doen.

Voorzitter. Ik zie best een paar nadelen; daar wil ik ook eerlijk over zijn. Er zijn ook mensen die niet hebben gemeld en die hebben gewacht. De anderen krijgen dan zomaar gelijk. Is dat wel rechtvaardig? En zijn er mensen die misschien een hoger schadebedrag hebben gemeld dan de claim eigenlijk rechtvaardigt? Daarvan zullen er ongetwijfeld ook wel enkelen tussen zitten. Maar wij nemen alles bijeen en kijken naar welk onrecht mensen is aangedaan. Mensen zitten echt twee, drie of vier jaar te wachten, waar zij niets aan hebben kunnen doen. Het is overheidsfalen van on-Nederlandse proporties. Daar heeft de minister gelijk in, maar los het dan ook fatsoenlijk op. Dat is één: kies voor de menselijke benadering, niet voor die bureaucratische, juridische benadering, die mensen helemaal vastzet.

Twee. Als we op deze manier doorgaan, als de minister op deze manier doorgaat, met 17.500 à 18.000 zaken die nog moeten worden afgehandeld met veel te weinig inspecteurs en met veel te weinig mensen die dit kunnen doen, ben ik ervan overtuigd dat dit nog twee, drie of vier jaar zo blijft. Dan wordt het niet beter en dan wordt het vertrouwen nog slechter. Er moet een streep onder. Die hele commissie kan dat helemaal niet aan. Dat kan iedereen van heinde en verre zien aankomen. Als je dat weet, doe dit dan.

Ten derde: hoe groot is nou het risico dat Groningers de boel bedonderen, zoals Onno Hoes uit Haarlemmermeer suggereerde? Het zouden gelukzoekers zijn. Wij zijn allemaal heel vaak bij mensen thuis geweest. Dat geldt echt niet alleen voor de PvdA; dat geldt voor iedereen, ook van de coalitie. Iedereen die een beetje gevoel heeft, ziet dat daar geen mensen zitten die de boel zitten te bedonderen door claims neer te leggen die nergens op slaan. Je ziet gewoon mensen die dik in de shit zitten, die onrechtvaardig worden behandeld, zoals iedereen ook zou zeggen, en voor wie gewoon een fatsoenlijke oplossing moet komen. Misschien heeft de Kamer het ook, maar u, minister, hebt de macht om dat te doen. Ik roep u op om die te gebruiken. Zet er een streep onder. Compenseer alles. Natuurlijk zal dat duurder zijn dan elk individueel geval, tenminste op microniveau, maar doe het toch, kies daar toch voor. Ik denk dat dat nodig is om weer een beetje vertrouwen te herwinnen.

Voorzitter, dat was het eerste punt. Het tweede gaat over het volgende. De regio is eensgezind met vijf adviezen gekomen. Ze noemen het nog netjes "adviezen", maar er zit een enorme drang achter: "Doe dit nou, want dit is uw laatste kans. Uw laatste kans is eigenlijk al geweest, maar we bieden u nog een kans om eruit te komen. Neem dit nou volledig over!" Ik heb de brief van de minister gezien, die hier een uur voor het debat kwam. U stuurt de mensen in Groningen gewoon het bos in, terwijl ze door de bomen het bos al niet meer kunnen zien, met al die procedures, posities en juridische toestanden. Neem dit nou over! Het argument dat de minister de afgelopen tijd, ook tot mijn ergernis, af en toe gebruikte, namelijk "de regio zelf is onderling ook verdeeld", kan in ieder geval niet worden gebruikt. Hier hebben de burgemeesters, de wethouders, het Groninger Gasberaad, de Groninger Bodem Beweging en de bevolking gezamenlijk hun handtekening onder gezet. Neem het van a tot z over. Dat is echt nodig om weer een begin van herstel van vertrouwen te krijgen.

Voorzitter. Ik kom op de akkerbouwers, de landbouwers. De SGP, het CDA en de ChristenUnie hebben daar ook veel aandacht voor gevraagd. Ik noem, voor de ingewijden, ook de commissie-Munniksma. Er is een heel pakket maatregelen en voorstellen voor gekomen. Neem die ook over! Die worden nu weer in een proces gedaan en er wordt weer over overlegd. Maar neem ze over. Daar is goed over nagedacht. U heeft die commissie zelf ingesteld, minister. Nu moeten we weer maanden afwachten of ze worden overgenomen.

Voorzitter, ik kom tot mijn slotwoorden. Het is een oproep aan de minister. Zie de ellende, voel de machteloosheid en luister naar de Groningers. Neem de voorstellen die zij doen een-op-een, van a tot z over.

Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**:

Dank u wel, meneer Nijboer. Ik geef nu het woord aan mevrouw Akerboom namens de Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Akerboom** (PvdD):

Dank u wel. Voorzitter. We zijn een jaar verder na de zware aardbeving bij Zeerijp. Deze aardbeving maakte de gaswin-

ning in Groningen een topprioriteit van de minister. Hij ging voortvarend te werk, nam besluiten en zette stappen die zijn voorganger onmogelijk achtte. Ik denk dan vooral aan het voornemen om de gaskraan dicht te draaien. Maar ondanks alle inspanningen wil het maar niet lukken om de Groningers zekerheid en garanties te bieden. Nog altijd voeren onzekerheid en wantrouwen de boventoon. We zien heel veel woorden, maar nog geen daden. Voor de Groningers is in de praktijk nog niets veranderd.

Nu begrijp ik dat er geen quick fixes zijn voor het "overheidsfalen van on-Nederlandse proporties", zoals de minister de gevolgen van de gaswinning zelf nog noemde in november 2017. Tegelijk denk ik dat er op redelijk simpele wijze wel degelijk meer zekerheid kan worden geboden aan de Groningers. Dat begint met het daadwerkelijk dichtdraaien van de gaskraan. Welke harde garantie geeft de minister dat de gaswinning binnen vier jaar werkelijk naar 12 miljard kuub is gezakt en uiterlijk in 2030 helemaal is gestopt? Graag een reactie.

Vooralsnog is de afbouw van de gaswinning een sluitpost. De gaskraan gaat pas verder dicht als de gasvraag verder teruggaat, in plaats van andersom. In feite betekent dit dat de Groningers afhankelijk zijn van de goodwill van de 200 grootverbruikers in Nederland, zeker nu bij nog maar 9 daarvan mogelijk een verplichting wordt opgelegd. Graag hoor ik van de minister of die verplichting er werkelijk komt voor die 9 grootste verbruikers. En welke eis stelt de minister aan de overige 191 grootverbruikers? Hun werd eerst dringend door de minister verzocht om zo snel mogelijk van het Groningse gas af te gaan, maar inmiddels lijken ze vrij spel te hebben gekregen om zelf te bepalen wanneer ze stoppen met aardgas. En dit terwijl bij de onderhandelingen voor het klimaatakkoord pijnlijk duidelijk is geworden dat juist de goodwill om te veranderen bij menig grootverbruiker ontbreekt. Laat ik vooropstellen dat ik het heel goed vind dat de minister van deze 191 grootverbruikers verlangt dat ze direct de overstap maken naar werkelijk duurzame alternatieven. Maar zonder daar een tijdsframe en een ultimatum aan te koppelen heeft zowel Groningen als het klimaat hier nog niets aan.

Voorzitter. De gemoederen over de versterkingsoperatie en de schadeafhandelingen lijken alleen maar meer op te lopen. In november werd het plan van aanpak van de Groningse versterkingsoperatie openbaar. Is het waar dat Groningse bestuurders en belangenorganisaties vinden dat het plan eenzijdig aan hen is opgelegd en dat ze het daarom niet hebben ondertekend? Waarop is het overlegproces spaak gelopen? Hoe kon het dan dat eerder die maand nog naar buiten kwam dat de regio en het Rijk overeenstemming hebben bereikt?

Ondertussen heeft de versterkingsoperatie al bijna een jaar stilgelegd en zit de operatie vast aan het HRA-computermodel dat flink tekortschiet. Het lukt maar niet om de duizenden schadeclaims weg te werken en er komen steeds nieuwe schadeclaims bij. Er staan nu ruim 17.500 dossiers open. Er zijn veel mensen die al jaren wachten en geen idee meer hebben waar ze aan toe zijn. Ze weten niet eens of hun huis wel veilig is. Als gevolg hiervan gaat het met de lichamelijke en mentale gezondheid van Groningers slechter dan een jaar geleden. Mensen zijn lamgeslagen en kunnen moeilijker voor zichzelf opkomen, zo constateerden de Ombudsman en de Kinderombudsman. Het maken van tempo en het gedetailleerd willen vaststellen van schade-

oorzaken gaan gewoon niet samen. Als de minister ervoor kiest om door te gaan op dezelfde weg, blijft Groningen de komende jaren in de ellende zitten. Omwille van de gezondheid van Groningers lijkt een generaal pardon de enige uitweg te zijn. Hoelang wil de minister daar nog mee wachten?

Voorzitter. De Partij voor de Dieren heeft eerder aandacht gevraagd voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid van Groningers en in het bijzonder voor die van de kinderen. Want de Kinderombudsman constateerde in 2018 dat de belangen van kinderen in het Groningse gaswinningsgebied onvoldoende worden meegenomen in beslissingen. Ook waren er nog geen voorzieningen en zorg gericht op de bescherming van kinderen tegen de spanningen en stress die de aardgaswinning en de versterking met zich meebrengen. Hoe heeft de minister invulling gegeven aan de Kamerbreed aangenomen motie die vraagt om meer aandacht te hebben voor kinderen in het Gronings gaswinningsgebied en voor hun mentale weerbaarheid? Graag een reactie.

Dan vraag ik nog specifiek aandacht voor de slachtoffers van de gestapelde mijnbouw. Rond Veendam is er bijvoorbeeld sprake van serieuze bodemdaling en schade als gevolg van de gestapelde mijnbouw, dus van zowel gaswinning als zoutwinning. Deze mensen worden soms nog vaker van het kastje naar de muur gestuurd. Ook mensen rondom kleine gaswinningsvelden zitten met schade aan hun huizen en gevoelens van onveiligheid. Inmiddels heeft dit ook de aandacht van heel veel lokale fracties en nu verdient het nog de aandacht van de minister. Stop de gaswinning in kleine velden en geef deze mensen dezelfde rechten als de gedupeerden van de Groningse gaswinning.

Voorzitter, afsluitend. Er is langdurig en structureel van alles misgegaan rondom de gaswinning bij Groningen. Inwoners voelen zich volledig in de steek gelaten. Dit moet tot op de bodem uitgezocht worden. Daarom rond ik af met het verzoek dat de Partij voor de Dieren al meermaals heeft gedaan: start een parlementaire enquête naar dit overheidsfalen van on-Nederlandse proporties.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Akerboom. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Dik-Faber namens de ChristenUnie.

Mevrouw Dik-Faber (ChristenUnie):

Dank u wel, voorzitter. Kafka in Groningen: dat is het. Voorzitter, ik besef dat dit grote woorden zijn, maar mijn fractie kan het niet anders omschrijven. We zien hier een minister met goede intenties. Bij zijn aantreden zei hij dat Groningen voor hem meer prioriteit had dan het klimaatakkoord en in Zeerijp besloot hij de gaswinning naar nul te brengen. En er is geld. Er zijn allemaal regelingen opgetuigd, zoals het nieuwe schadeprotocol. De NAM is en wordt uit het proces van schadeafhandeling en versterking gehaald. Maar, mevrouw de voorzitter, hoe kan het dat we dan vandaag toch hier staan en dat we staan, waar we staan?

De schadeafhandeling verloopt nog altijd stroperig. Bij de Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade Groningen liggen nu 17.500 schademeldingen op de stapel. Iemand vertelde dat hij vorig jaar april zijn schade heeft gemeld, een ontvangstbevestiging kreeg en dat het daarna stil bleef. Wat heeft de TCMG nog nodig om de schadeafhandeling op orde te krijgen, vraag ik. Wat de ChristenUnie betreft worden schades tot een bepaald bedrag gewoon vergoed op basis van de rekening van de aannemer en gaat de aannemer direct aan de slag. Wil de minister dat gaan invoeren?

De oude schadegevallen zijn wellicht voor de minister al afgehandeld, maar er zijn mensen, vaak met grote schadebedragen, die door de NAM met een relatief klein bedrag worden afgescheept. Zij voelen zich moegestreden en ik kreeg signalen dat hun geen recht wordt gedaan ondanks de rol van de arbiter. Zou de minister hier nog eens naar willen kijken?

Op basis van het advies van de Mijraad is een plan van aanpak voor de versterking vastgesteld. Woningen zijn in kaart gebracht en ingedeeld in drie risicoprofielen, maar nog altijd weten de meeste mensen niet waar zij aan toe zijn. Hoe kan dat, vraag ik aan de minister.

Over de status van het zogenaamde HRA-model is veel onduidelijkheid. Het is behulpzaam voor prioritering, maar uiteindelijk zal er voor iedere woning nog een inspectie moeten plaatsvinden. Ziet de minister dat ook zo?

Voorzitter. Soms hebben er al inspecties plaatsgevonden en de mensen begrijpen dan niet waarom zij nu ineens achteraan in de rij komen te staan voor een herbeoordeling. Er zou een dialoog met de bewoners plaatsvinden, maar de bewoners kregen een brief met de aanhef "Aan de bewoners van dit pand". Hoezo de bewoner centraal?, vraag ik dan.

Er zijn 1.500 p50-woningen en daaromheen p90-woningen die gebiedsgericht versterkt kunnen worden. Daar kunnen we, ik zou bijna zeggen, daar moeten wij vandaag mee beginnen. Waar wachten we nog op? Iedereen wijst naar elkaar en intussen gebeurt er niets. Gemeenten willen aan de slag gaan, maar zij kunnen dat nog niet doordat er onduidelijkheid is over het geld.

Voorzitter. Je koopt geen huis als je niet weet of je de hypotheek rond kunt krijgen. Ik krijg signalen dat gemeenten voor ieder versterkingsproject bij het ministerie langs moeten voor een handtekening of dat er alleen plannen kunnen worden gemaakt voor de eerste drie maanden. Hoe kun je dan een heel dorp in een planning zetten? Hoe kunnen gemeenten dan hun eigen plan van aanpak uitvoeren? Is de minister bereid hier vandaag klip-en-klaar uit te spreken dat alle kosten van noodzakelijke versterking worden vergoed en dat gemeenten per direct de ruimte krijgen om deze versterkingsplannen ook uit te voeren? Alleen dan krijgen gemeenten echt de regie over de uitvoering.

De heer **Nijboer** (PvdA):

Ik vind het goed dat de ChristenUnie ook kritisch is op de manier waarop het nu gaat in Groningen. Ik heb een vraag over de opmerking over het HRA-model dat wordt gebruikt. Mevrouw Dik zegt dat dat een behulpzaam ding is om te bepalen welke huizen moeten worden versterkt. Ik vind het een gedrocht dat alleen maar tot ellende leidt in de regio

en daar totaal ongeschikt voor is. Dat blijkt ook op alle bijeenkomsten. Kan mevrouw Dik nog eens toelichten waarom zij het wel een nuttig model vindt?

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie):

Wij hebben vorig jaar het geïntegreerde advies van de Mijraad gekregen. Daarin is dit model naar voren gebracht om te prioriteren. Daar is het model ook voor bedoeld: om te prioriteren. Uiteindelijk zal er ook echt een inspectie moeten plaatsvinden. Ik heb natuurlijk ook de geluiden gehoord van mensen die eerst in een zogenaamd veilig huis woonden en nu opeens geen veilig huis meer blijken te hebben. Ik ben blij dat het model dat naar voren heeft gebracht, want die huizen moeten worden aangepakt. Er zijn ook mensen die dachten dat hun huis versterkt moest worden, omdat het onveilig was. Die huizen blijken nu ineens veilig te zijn. Ik snap heel goed dat dit verhaal heel lastig en bijna niet uit te leggen is. Daarom pleit ik ervoor dat wij echt in dialoog gaan met de mensen. Niet een briefje in de bus doen "Aan de bewoners van dit pand"; er moet echt een gesprek plaatsvinden.

Dus ja, het model is behulpzaam. Het is ook wetenschappelijk gevalideerd. Het is niet af; we moeten het blijven verbeteren. In de tussentijd moeten wij doen wat wij moeten doen, namelijk de meest onveilige huizen versterken.

De heer **Nijboer** (PvdA):

Ik vertrouw dat model voor geen cent, omdat het wordt gebruikt voor iets waarvoor het niet is bedoeld. Het is bedoeld om te bekijken wat de macroschade is, maar niet om te bekijken wat het risico is voor de veiligheid op deze plek van dit individuele gebouw, dit huis. Ik snap dat de Groningers heel ongerust zijn over de vraag of het wel klopt dat zij eerst een sticker "onveilig" kregen en nu een sticker "veilig" op basis van een onjuist model. Dus wat mij betreft gooien wij dat ding in de prullenbak. Ik snap niet dat mevrouw Dik hieraan blijft vasthouden, gezien de ellende die nu mede door dat model wordt veroorzaakt.

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie):

Ik begrijp ook heel goed het ongemak, ook het ongemak dat door de heer Nijboer nu wordt verwoord. Ik heb natuurlijk ook gesproken met de mensen uit Groningen. Tegelijkertijd is dit het model dat wij hebben. Beter is er niet en wij zullen het hiermee moeten doen. In de tussentijd moeten wij werken aan verbetering van het model. Dit model is wetenschappelijk gevalideerd. We moeten doen wat we kunnen doen. Dit model heeft in ieder geval duidelijk gemaakt waar de gebieden met de meest onveilige woningen zijn. Daarbij is dit model zeer behulpzaam geweest. Die woningen moeten we nu echt met prioriteit gaan aanpakken. Dat is wat ik de minister vandaag vraag.

De **voorzitter**:

Tot slot.

De heer **Nijboer** (PvdA):

Tot slot heel kort, voorzitter. Dit model zegt bij twee-onder-een-kap: de ene helft is veilig en de andere niet. Dat is de basis van dit model. Het enige wat werkt is een individuele

inspectie van huizen op een individuele plek. Staat het op een zandrug of op veengrond? Hoe dicht bij het aardbevingsgebied? Aan de randen? Wat is de bouw? En weet ik wat al niet meer. Is mevrouw Dik-Faber dat niet met mij eens? Dat is toch de enige weg waarlangs je kunt vaststellen dat het echt veilig is in een huis?

Mevrouw Dik-Faber (ChristenUnie):

Dat zijn letterlijk mijn woorden geweest. Dit model is behulpzaam in het prioriteren, en vervolgens zal er echt in de woning een inspectie moeten plaatsvinden om daadwerkelijk vast te stellen of er een versterking moet plaatsvinden en op welke manier. Dat zijn exact mijn woorden geweest.

Mevrouw Beckerman (SP):

Mevrouw Dik-Faber en ik zijn het er denk ik over eens dat de schadeafhandeling desastreus verloopt. En de versterking verloopt eigenlijk niet: mensen zitten al jaren in een onveilige woning. Het is echt zeer dramatisch. Maar het bijzondere is dat de hele regio, gemeenten en provincies maar ook belangenorganisaties en actiegroepen samen, een plan heeft. Bent u bereid om die vijf aanbevelingen, waaronder een generaal pardon voor de schades en waaronder de plannen van de gemeentes leidend te laten zijn, een-op-een over te nemen, zo vraag ik via u, voorzitter.

Mevrouw Dik-Faber (ChristenUnie):

Ik heb het plan van de regio gezien en volgens mij biedt dat ontzettend goeie aanknopingspunten, die ik ook stuk voor stuk in mijn bijdrage verwerkt heb. Ik ben graag bereid de suggesties te omarmen en daarmee aan de slag te gaan.

Voordat ik verderga, wacht ik even de vervolgvraag af, want ik weet zeker dat mevrouw Beckerman die nu gaat stellen.

Mevrouw Beckerman (SP):

Ja, want ik vind "aanknopingspunten" wel echt heel erg mager. Ik vind de brief die de minister als reactie heeft gestuurd ook echt een blamage. Het is zó'n breed gedragen plan, en dat dan zo afdoen. De ChristenUnieburgemeester zegt dan ook dat het echt teleurstellend is, dat het ergerlijk is hoe de minister zijn verantwoordelijkheid blijft ontlopen en dat er geen of onvoldoende ruimte is voor gemeenten. Bent u dat niet eens met de burgemeester van Midden-Groningen?

De voorzitter:

Is mevrouw Dik-Faber dat?

Mevrouw Beckerman (SP):

Moeten we niet al die punten een-op-een overnemen, omdat Groningen al te lang heeft gewacht?

Mevrouw Dik-Faber (ChristenUnie):

Ik vind dat er vanuit de regio een constructief plan naar ons toegekomen is. Ik geloof dat de heer Sienot het een "groenboek" noemde, en ik ben het met dat woord eens. Het zijn constructieve ideeën om nu mee aan de slag te gaan en uit te gaan werken. Ik heb de brief van de minister

ook gelezen. Ik heb daar in hoofdlijnen in gelezen dat de minister hier ook mee aan de slag wil gaan. Tegelijkertijd moet ik ook vaststellen dat het niet concreet genoeg is. Dus in mijn bijdrage heb ik specifieke vragen voor de minister. Als die niet leiden tot concrete toezeggingen, dan zal ik op alle onderdelen een motie indienen om ervoor te zorgen dat de elementen die de regio naar voren heeft gebracht ook in de praktijk uitgevoerd zullen gaan worden.

De voorzitter:

Tot slot.

Mevrouw Beckerman (SP):

Ik word hier niet heel veel wijs uit. Zijn het nou constructieve voorstellen waarvan we elementen gaan overnemen, of zeggen we: Groningen is lang genoeg geplunderd door de rijksoverheid, en daarom nemen we ze een-op-een over, juist omdat dit zo breed gedragen is? Gaan we elementen overnemen en gaan we mooie woorden spreken, of gaan we voor daden en nemen we ze over?

Mevrouw Dik-Faber (ChristenUnie):

Nogmaals, ik vind dat de regio goede, constructieve ideeën naar voren heeft gebracht, en ik ben graag bereid die ideeën te omarmen. Ik heb die ideeën verwerkt in mijn bijdrage. Ik voer daarover het debat met de minister. En als dat niet leidt tot concrete toezeggingen, dan vind ik het onze taak als volksvertegenwoordigers, de taak van mevrouw Beckerman en van mij, om dat om te zetten in moties. En zo gaat het gebeuren. Wacht u af tot het einde van dit debat.

De heer Van der Lee (GroenLinks):

Ik heb een vraag voor mevrouw Dik-Faber. Ik hoor haar behartenswaardige woorden spreken over de "aannemersvariant", om het zo te zeggen, bij de schadeafhandeling. Daar heb ik ook over gesproken. Ik hoop dat we daar vandaag zaken in kunnen doen. Ik hoor haar ook behartenswaardige woorden spreken over het versnellen van de uitvoering van de versterkingsoperatie. Dat HRA-model heeft echt z'n beperkingen. Dat moet allemaal veel beter.

Maar ik wil ook nog even inzoomen op het punt van een "smart-indicator". Dat is Engels, maar dat betekent dat er gewoon doelen en cijfers moeten zijn: hoeveel huizen gaan we ieder jaar versterken de komende jaren? Is mevrouw Faber het met mij eens dat zo'n indicator cruciaal is om als Kamer toezicht te kunnen houden op de uitvoering van deze operatie?

Mevrouw Dik-Faber (ChristenUnie):

Ik snap dat de heer Van der Lee die vraag stelt. Ik wil er gewoon nog even over nadenken, want aan de ene kant denk ik dat zo'n instrument ontzettend behulpzaam zou zijn, maar tegelijkertijd hebben we de uitvoering van het versterkingsplan gedecentraliseerd. We hebben het overgedragen aan de gemeenten; we hebben hun de regie gegeven. Bij hen ligt nu dus de primaire verantwoordelijkheid. Er is ook een gemeenteraad die daar toezicht op houdt. Dat zorgt voor mijn aarzeling. Ik snap de vraag; tegelijkertijd zijn nu vooral de gemeenten en de gemeenteraden aan zet om de plannen te gaan uitvoeren.

De heer **Van der Lee** (GroenLinks):

Zij hebben daar zeker een rol in, maar zij zullen met dezelfde vraag zitten. Ook zij zullen moeten weten wat de doelen zijn om te kunnen meten of die doelen gehaald worden in de uitvoering. Ik zou mevrouw Dik-Faber dus toch willen vragen om hier goed over na te denken. Als ze dit niet wil steunen, wil ze dan op z'n minst met een idee komen waardoor het voor gekozen politici, op welk niveau dan ook, mogelijk is om te controleren of we voldoende voortgang boeken bij de versterkingsoperatie?

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie):

Dit ben ik echt helemaal eens met de heer Van der Lee. We hebben met elkaar afgesproken dat de onveilige woningen versterkt moeten worden. De mensen in Groningen moeten net zo veilig kunnen wonen als de mensen in de rest van Nederland. Er worden lokaal plannen van aanpak uitgewerkt. Die plannen van aanpak moeten gecontroleerd worden door de lokale volksvertegenwoordiging. Natuurlijk moeten we hier in de Tweede Kamer ook goed op de hoogte blijven van de voortgang. Ik ben graag bereid om na te denken over het instrument dat daarbij hoort, maar ik ben het er helemaal mee eens dat we hier goed zicht op moeten houden.

De **voorzitter**:

Gaat u verder.

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie):

Ik ga verder, voorzitter. Veel bewoners hebben te maken met immateriële schade, schade aan huizen en de versterkingsopgave. Deze trajecten lopen langs verschillende routes, terwijl met de regio is afgesproken dat bewoners bij één loket terecht kunnen. Ook zie ik dat koppelkansen blijven liggen, waardoor mensen twee keer in een verbouwing zitten. Is de minister bereid zorg te dragen voor een samenhangende beoordeling en afhandeling van schade en versterking door één instituut, het Instituut Mijnbouw-schade? Dat voorstel is ook door de regio naar voren gebracht.

Voorzitter. Volgens de ChristenUnie zijn twee zaken van belang willen mensen weer vertrouwen krijgen in de toekomst. Ze moeten zien en merken dat de versterking goed op gang komt; afspraken moeten worden nagekomen. Het beeld is echter dat het beleid steeds verandert. Dat zit in grote dingen, want wat gebeurt er als straks een nieuwe NPR wordt vastgesteld met waarschijnlijk een gunstiger scenario als gevolg van de afbouw van de gaswinning? Komen woningen in de groep P90 dan helemaal niet aan de beurt? Bewoners zouden in elk geval een inspectie moeten krijgen, zoals ook in mijn aangenomen motie staat. Maar het zit ook in kleine dingen, zoals inspecties die ineens opnames zijn en wisselwoningen die circulaire woningen worden genoemd, alsof het iets met energieneutraliteit te maken heeft.

Voorzitter. Dan is er nog de €7.000 die woningeigenaren krijgen om bij de versterking iets extra's te kunnen doen op het gebied van duurzaamheid, bijvoorbeeld om een deel van de kosten van een warmtepomp of extra isolerend glas op te vangen. Maar dit bedrag wordt nu vaak meegenomen

in de bouw om een versterkte woning aan de nieuwste bouwnorm te laten voldoen. Dat kan zo toch niet?

Voorzitter, tot slot kort nog een aantal andere punten. Ik ben blij om te zien dat de twee geestelijk verzorgers aan de slag zijn gegaan en dat de minister mijn motie op dat punt heeft uitgevoerd. Ik denk dat zij waardevol werk kunnen doen voor de mensen in Groningen.

Het rapport Bevingsbestendige zorg in Groningen schetst een beeld van het toekomstige zorglandschap in relatie tot het versterkingsprogramma. Hoe wordt voorkomen dat hier eindeloos wordt gekissebist over welke kosten wel of niet onderdeel zijn van de versterking?

Vandaag wil ik ook aandacht vragen voor de agrarische bebouwing. Juist hierbij is sprake van complexe schades. Dan gaat het ook vaak over asbestsanering en noodzakelijke veranderingen in de bedrijfsvoering. De verantwoordelijkheid voor een integrale oplossing wordt nu bij de boer gelegd. Is de minister bereid om in overleg met de betrokken partijen een agroloket in te richten? Hoe staat het met de uitvoering van de breedondertekende motie over de positie van kinderen in het aardbevingsgebied?

Voorzitter, ik rond af. Het goede nieuws is dat de gaskraan eerder dicht kan. Maar de puinhoop is alleen maar groter geworden. Ga gewoon aan de slag. Dit zijn niet mijn woorden, maar de woorden van een mevrouw die zelf geen problemen heeft, maar met lede ogen moet toezien hoe mensen murw geworden zijn. Alles staat klaar voor de uitvoering. Alle dominosteentjes zijn klaargezet. Ze staan allemaal op een rij, maar wie geeft de eerste steen een zetje, zodat alles in beweging komt?

Dank u wel.

De heer **Van der Lee** (GroenLinks):

Ik heb in mijn termijn aangegeven waarom ik denk dat het belangrijk is dat we als Kamer ook duidelijkheid geven over de vraag of en, zo ja, wanneer wij een parlementaire enquête laten plaatsvinden over de gaswinning en de schadeafhandeling. Ik hoor graag hoe de ChristenUnie hierover denkt.

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie):

Mijn fractie vindt ook dat er een parlementaire enquête moet komen. Het moge duidelijk zijn dat het moment waarop die enquête gehouden wordt, steeds dichterbij komt. Ik wil dat met mijn fractie gaan bespreken.

Mevrouw **Agnes Mulder** (CDA):

Mevrouw Dik-Faber sloot af met het beeld van de domino-steen die dat zetje moet krijgen. Vindt de ChristenUnie niet gewoon dat de minister vandaag dat zetje moet geven?

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie):

Mevrouw Mulder beantwoordt de vraag die ik aan het eind van mijn betoog gesteld heb. Ik denk dat het goed zou zijn als vandaag dat zetje wordt gegeven en dat de minister dat zetje kan geven.

De heer **Nijboer** (PvdA):

Ik weet niet naar welk dominospel u en ik zitten te kijken, maar ik zie een gammal bouwwerk dat van ellende in elkaar stort. Er moet nog een heleboel gebeuren voordat er weer een beetje vertrouwen in Groningen terug is. Het is niet een kwestie van een zetje de goede kant op, en dan komt het allemaal wel goed. Ik herken die beeldspraak van mevrouw Dik-Faber dus helemaal niet. Kan zij daar nog eens nader op ingaan? Welk kleine zetje is nou nodig om het weer een beetje op orde te krijgen? Volgens mij moet alles fundamenteel veranderen. Dat is ook wat de regio zegt.

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie):

Ik heb de afgelopen dagen veel gesprekken gevoerd met mensen uit de regio. Ik neem aan dat de heer Nijboer dat ook gedaan heeft. Ik heb ook gesproken met bestuurders en volksvertegenwoordigers van de ChristenUnie. Bij mij is het beeld naar voren gekomen dat gemeenten aan de slag zijn gegaan met een plan van aanpak voor versterking van de woningen, maar dat zij op de een of andere manier nog geen fiat krijgen voor de uitvoering daarvan. Er is tegelijkertijd vanuit de Kamer en ook door deze minister gezegd: het geld is beschikbaar, de modellen liggen er, de instituties zijn er, ga maar aan de slag. Er wordt naar elkaar gewezen. En dat is mijn vraag vandaag: wie hakt de knoop door, wie gaat dat eerste zetje geven? Volgens mij staat er heel veel in de steigers en kunnen we morgen beginnen met het versterken van de p50-woningen. Insiders weten waar het over gaat. We hoeven voor die p50-woningen niet eens te wachten op de plannen van aanpak van de gemeenten. We kunnen gewoon beginnen, maar het gebeurt niet.

De heer **Nijboer** (PvdA):

Ik zie een immens probleem van 18.000 schadegevallen waarbij er nog helemaal geen zicht op een oplossing is. Er ligt een brief van de regio met vijf harde eisen. Men zegt: al het vertrouwen is weg, maar dit is wel het minste wat nodig is. Die brief is na het bezoek van de minister opgesteld. Er is dus geen akkoord met de minister. De minister was er maandag, en nadat hij er geweest is, zegt men: deze vijf dingen moeten uit dit debat komen en dan kunnen we misschien weer werken aan een beetje herstel van vertrouwen. Er zit best wel een grote kloof tussen dat en "nog even een zetje, nog even duidelijkheid over wie er over de financiën gaat en dan zijn we er wel". Ik denk dat we daar echt nog heel ver van verwijderd zijn.

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie):

Ik heb in mijn betoog een aantal punten aan de orde gesteld, ook de schadeafhandeling. Ook mijn fractie maakt zich daar grote zorgen over. Als het gaat om de versterking, denk ik dat er heel veel op de rit gezet is. Maar het komt niet van de grond. En dat is wat heel erg hard moet gebeuren. Volgens mij kunnen wij vandaag met elkaar dat laatste zetje gaan geven, zodat we morgen aan de slag kunnen gaan, want de mensen uit Groningen verdienen dat.

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Dank u wel, mevrouw Dik-Faber. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Agnes Mulder namens het CDA.

Mevrouw **Agnes Mulder** (CDA):

Voorzitter. Dank. In september is de commissie EZK op bezoek geweest in Groningen. Daar bleek dat er uiteindelijk duidelijke afspraken tussen Rijk en regio zijn gemaakt over de versterking van woningen. Dan verwacht je dat daarna de uitvoering begint. Alleen, het lijkt wel alsof er niks gebeurt. In de vele gesprekken met bestuurders, inwoners en ondernemers uit Groningen die ik de afgelopen tijd gevoerd heb, komt het beeld naar voren dat iedereen op iedereen wacht. Mij komt ter ore dat er soms tot acht keer toe onderhandeld wordt over een project. En dan denk ik aan Kafka, net zoals de heer Jansen. En dat in een gebied waarin te veel inwoners ten einde raad zijn, omdat ze niet weten waar ze aan toe zijn.

Als ik de minister vraag waar het probleem zit, omdat de regio mij benadert dat het geld niet loskomt, dan krijg ik ook nog vlak voor de kerst te horen dat geld geen probleem moet zijn. In de praktijk blijkt dat dus toch net even wat anders en duren besluitvormingsprojecten veel te lang. Zoals GroenLinks al heeft betoogd, ontbreken heldere voorwaarden en tijdsafspraken. Dat geldt ook voor het nemen van verantwoordelijkheid. Het effect is dat alles in de praktijk stilligt. Wat gaat de minister hieraan doen? Want minister, u bent verantwoordelijk voor geld en capaciteit, toch? Onveilige huizen moeten zo snel mogelijk worden versterkt, zodat onze inwoners veilig zijn.

Gaat de minister ervoor zorgen dat knopen doorgehakt gaan worden? Na het loskomen van de Fazanthof dacht ik: nu krijgen we om de zoveel weken in ieder geval weer een positief bericht. Maar het is oorverdovend stil gebleven. En het lijkt erop dat de minister het laat versloeren doordat er onvoldoende geld en capaciteit beschikbaar komt. Ik vraag aan de minister: hoe wil hij te boek staan? Als de minister die het beter doet dan de NAM? Of als de minister die het slechter doet? Het is aan hem.

Voorzitter. Een bijkomend nadeel is dat de Nationaal Coördinator Groningen, die gaat over versterking, geen combinaties mag maken met schadegevallen die zich bij de TCMG hebben gemeld. Waardoor het kan voorkomen dat eerst een schade wordt vergoed door de TCMG en vervolgens het huis wordt gesloopt, vanwege de versterkingsopgave of, andersom, dat er scheuren cosmetisch worden gedicht voor pak hem beet €1000 en dat er na iedere uitbreiding tot in lengte van jaren opnieuw schadeherstel moet plaatsvinden, terwijl je technisch voor €10.000 een dusdanige versterking had kunnen doen dat dat niet iedere keer opnieuw had gehoeven.

Voorzitter. Ik hoef u niet te vertellen dat mensen daar gillend gek van worden. Wanneer laat de minister nou eens zien dat het hem ernst is, want mijn laatste voorbeeld is ook nog eens een keertje wettelijk onbehoorlijk. Volgens artikel 33 dient het optreden van schade te worden voorkomen. Inwoners krijgen dan te horen: "dat valt niet onder mijn loket."

Kortom, de afstemming tussen de NCG en de TCMG moet verbeteren, zeker ook voor de omvangrijke schades. Een overdracht gebeurt nu alleen bij acuut onveilige situaties. Ik vind dat inwoners hier invloed op moeten kunnen hebben. Laat inwoners de keus wat ze willen door hen in ieder geval het recht te geven om de TCMG ook de informatie te laten delen met de NCG. Nu mag dat niet, met een beroep op privacy. Graag reactie van de minister.

Bij een stuwmeer van 17.500 schadegevallen bij de TCMG zijn andere oplossingsrichtingen op haar plaats. Kan er een grensbedrag komen voor schadegevallen tot €10.000 bijvoorbeeld? Laat de inwoner dat zelf oppakken met een aannemer en mocht je als inwoner denken "daar red ik het niet voor", dan ga je op eigen keus een ander traject in, zorgvuldiger en daarmee iets trager, maar dan is dat wel een hele begrijpbare en ook bewuste eigen keus. Controleer dan achteraf, desnoods tijdens de uitvoering steekproefsgewijs om misbruik te voorkomen.

Voorzitter. Schadeherstel zou worden geboden in geld en in natura. Dat laatste komt er totaal niet van en dat is wel zorgelijk wanneer het om kwetsbare mensen gaat die met het geld voor de schade andere schulden gaan lopen aflossen. Dat is op zichzelf wel begrijpelijk maar voor de veiligheid absoluut niet wenselijk. Wat gaat de minister eraan doen om deze vorm van hulp weer op tafel te krijgen bij de TCMG?

Dan de agrarische ondernemers die met zeer complexe en specifieke schades en procedures zitten die eindeloos voortslepen. Vandaag kregen wij een brief van de minister dat hij dit kwartaal met een reactie komt op de aanbeveling op de Landbouwtafel. Laat ik helder zijn dat het CDA wil dat daar uitvoering op de kortst mogelijke termijn opgepakt wordt.

Ook horen wij graag de laatste stand van zaken in de schadeafhandeling van de oude schades en de gang van zaken bij de arbiters. Ik hoor te veel dat het verkeerd gaat.

Voorzitter. We wachten nog op het advies over de waarde-daling, en als het goed is komt dat nog deze maand. Hieruit zal een vergoeding dienen te komen die recht doet aan de inwoners. De minister zou inspiratie kunnen putten uit een ingewikkeld faillissement zoals van de DSB Bank. Zoals ik het begrijp, zijn gedupeerden daar op een nette manier tegemoetgekomen. Is de minister bereid om daar ook naar te kijken en kan de minister ons bevestigen dat de onafhankelijke raadsman en de Commissie Bijzondere Gevallen gewoon actief blijven?

Voorzitter. Iedereen die ik de afgelopen tijd gesproken heb, begon spontaan over de uitzichtloosheid van de situatie waarin zij als inwoners zitten. Dan bekruipt mij het akelige gevoel dat we terecht komen in de situatie waarin het oppakken van de schadeafhandeling en de versterking door de overheid totaal geen verbetering is ten opzichte van de NAM.

De minister kan nú laten zien dat het hem ernst is en dat hij vaart gaat maken met de schadeafhandeling en de versterkingsopgave. Hij dient helderheid te geven wie verantwoordelijk is voor de uitvoering van de versterking en ook over de tijdlijnen van de aanpak en de hoeveelheden. Ik kan mij voorstellen dat iedere vrijdag een driemanschap, bestaande uit de gemandateerden vanuit het Rijk, de pro-

vincie en de gemeente, een knoop doorhakken over lopende projecten. Inwoners van de meest risicovolle woningen zijn daarbij leading. De betrokken gemeenten en inwonersorganisaties hebben dan aan de voorkant mee kunnen denken en hun advies wordt expliciet meegenomen met één zaakbegeleider. Dat lijkt me een goede suggestie.

Er moet vaart worden gemaakt en natuurlijk moet er ruimte zijn voor lerend vermogen, want al doende leert men. Maar dan moet je dus wel wat doen. Verdere vertraging is voor het CDA niet acceptabel. Anders gezegd, ik ben daar helemaal klaar mee. We verwachten van deze minister dat hij de regio weer het perspectief gaat bieden waar al zo lang op gewacht wordt. We wensen hem daarbij veel wijsheid en Gods kracht en liefde toe.

Dank u wel, voorzitter.

De heer **Van der Lee** (GroenLinks):

Op veel punten komt de inbreng van mevrouw Mulder overeen met mijn wensen, dus ik ben heel benieuwd naar de reactie van de minister. Kan mevrouw Mulder al iets van inzicht bieden in hoe de CDA-fractie denkt over een parlementaire enquête? Dat is ook iets waarin de Kamer zelf aan zet is, waar de Kamer zelf werk voor moet verzetten en op tijd mee moet beginnen. Hoe zit het CDA daar op dit moment in?

Mevrouw **Agnes Mulder** (CDA):

Ik vind dat de schade en de versterking op dit moment echt opgelost moeten worden. Het kan zijn dat ik het daarom op dit moment nog iets te vroeg vind om het al voor volgend jaar vast te leggen. Ik heb het wel altijd gezegd en ik heb ook al een keer een motie gesteund voor het houden van een parlementaire enquête. Na de gang van zaken van de afgelopen maanden snap ik dat alleen nog maar beter.

De heer **Van der Lee** (GroenLinks):

Ik hoop dat we tijdens het debat nog kunnen komen tot een afspraak over wat dan wel een goed moment is. Als we de hele tijd het moment niet vastleggen, dan maken we het te vrijblijvend. Ik hoop dat mevrouw Mulder wil meewerken.

Mevrouw **Agnes Mulder** (CDA):

In de pers heb ik net voor het debat gezien dat de heer Van der Lee van GroenLinks dit voornemens was. Ik heb het daar nog niet met mijn fractie over kunnen hebben. Het lijkt mij wel een punt om in de fractie te bespreken. Ik kan er misschien niet tijdens het debat van vandaag op terugkomen, maar ik ga er zeker op terugkomen.

De heer **Nijboer** (PvdA):

Ik heb een niet heel ingewikkelde vraag. Er ligt een brede oproep van burgemeesters, wethouders en maatschappelijke bewegingen in Groningen met vijf adviezen. Stel dat er een motie komt vanuit een van de fracties — de PvdA kan het doen, maar ook andere fracties kunnen het doen — waarin de minister wordt opgeroepen om alles van a tot z onverkort over te nemen. Zal het CDA die motie dan steunen?

Mevrouw **Agnes Mulder** (CDA):

Ik heb de afgelopen weken behoorlijk veel gesprekken gevoerd. Toen de brief binnenkwam, was mijn inbreng al klaar. Die inbreng moest voor afgelopen maandag twaalf uur klaar zijn en de brief kwam maandagavond, maar bijna alle punten zaten al in mijn inbreng. U mag van mij aannemen dat ik daar heel positief tegenover sta, maar ik wil wel goed kijken wat het betekent. Gisteren hebben we het verzoek van de heer Van der Lee gesteund om de minister te vragen om heel snel een brief te sturen. Ja, dan krijg je natuurlijk een brief op hoofdlijnen. Daar wordt hij nu vandaag op afgemaakt. Dat vind ik een beetje lastig. Het lijkt mij dat de minister vandaag moet zeggen wat hij precies gaat doen met al die punten die de regio heeft ingebracht. Ik heb daar in mijn betoog ook om gevraagd en ik ben erg benieuwd naar de antwoorden. Stel dat het niet nodig is om moties in te dienen omdat de minister vandaag toezeggingen doet waar wij iets gelukkiger van worden. Ik vind het de moeite waard om dat even af te wachten. Dat begrijpt de heer Nijboer van de PvdA vast wel.

De heer **Nijboer** (PvdA):

Ik ben altijd nieuwsgierig naar de antwoorden van het kabinet. Dat is belangrijk; daar hebben we het debat voor. Tegelijkertijd vind ik dat de brief van de minister wel heel ver afstaat van wat de wensen zijn. U heeft ongetwijfeld vernomen dat de regionale bestuurders dat ook vinden. Het lijkt mij dus goed dat de Kamer daar in ieder geval een richtinggevende uitspraak over doet. We komen er later vandaag nog over te spreken.

De **voorzitter**:

Dank u wel, mevrouw Agnes Mulder. Ik ga nu naar de heer Sienot namens D66.

De heer **Sienot** (D66):

Voorzitter. Het is weer een debat over de schade en de versterkingen in Groningen, en de Groningers wachten al veel en veel te lang. We voelen het allemaal hier in de zaal en op de publieke tribune. Ik voelde het ook maandag, toen ik in Groningen was. Er is ook veel onbegrip. De seinen staan volgens de minister op groen, maar er gebeurt nog veel te weinig. Waar wachten we eigenlijk op? Mensen zouden zich veilig moeten voelen in hun woning. Ze willen die naar hun smaak kunnen inrichten en aanpassen, maar veel Groningers weten niet eens of ze volgend jaar nog in hetzelfde huis zullen wonen. In de film van de SP hebben we net kunnen zien hoe dat op levens inwerkt. IK heb daar zelf ook al diverse verhalen over gehoord, ook van mijn eigen familie. Wordt mijn huis gesloopt? Kan ik mijn badkamer wel vernieuwen? Zal ik wel zonnepanelen op mijn dak zetten? D66 wil dat dat echt snel anders wordt. We willen vooruit, versnellen. We willen een aanpak waarmee we de Groningers er weer bovenop kunnen helpen, en er zijn een aantal mogelijkheden om te versnellen.

Het stuwmeer aan schademeldingen groeit nog steeds en dat kan beter. De regio heeft daar in een brief goede voorstellen voor gedaan, zeg ik alvast in de richting van de heer Nijboer. Haal direct een aannemer in huis, zet 'm aan het aan werk en het bonnetje met een foto kan zo naar het schadeloket van de tijdelijke commissie. Alle schades tot

bijvoorbeeld €10.000 kunnen zo automatisch worden afgehandeld. Net als bij je autoverzekering: je maakt een foto van de getroffen bumper, je stuurt die naar een verzekeraar en die vergoedt de schade. Daarvoor heb je immers een contract met je verzekeraar, net zoals de minister dat heeft met de NAM. Wat vindt de minister van dit voorstel? Kunnen we dit op korte termijn in gang zetten? Zal ik alvast het nummer van mijn verzekeraar geven voor hoe ze dat aanpakken?

De heer **Nijboer** (PvdA):

Ik weet niet of u weleens een autoschade heeft gehad, maar het is niet zo dat je gewoon bonnetjes met foto's kunt opsturen om je schade vergoed te krijgen.

De heer **Sienot** (D66):

Nou, ik zal u eerlijk ... Sorry.

De heer **Nijboer** (PvdA):

Nee, dat is niet zo. Dan krijg je allemaal procedures en controles. Dan zeggen ze "die taxatie klopt niet" en dan heb je ook het hele gesodemieter waar we nu in zitten. Dat is het probleem; daar moeten we van af.

De heer **Sienot** (D66):

Mag ik reageren?

De **voorzitter**:

Ja, natuurlijk.

De heer **Sienot** (D66):

Het zal per verzekeraar kunnen verschillen. Laat ik om te beginnen zeggen dat ik die ervaring wel heb met mijn recente autoschade, maar dat doet verder niet ter zake. Ik weet dat het zo kan. Ik weet ook dat het kan zoals de heer Nijboer zegt. Dat realiseer ik me goed en dat is natuurlijk precies niet wat we willen. Wat we willen, is dat het versnelt. Ik heb veel gehoord, ook in gesprekken met mensen in Groningen zelf, dat het wordt gezien als een manier waarop we echt kunnen versnellen. Je stuurt een foto in, we zijn ruimhartig en we gaan niet, zoals dat ook kan gebeuren en, helaas, tot nu ook te veel is gebeurd, over elk scheurtje een debat voeren. Nee, daar willen we juist van af! En dag mag ook best. Dat moet ruimhartig. Dat is het idee.

De heer **Nijboer** (PvdA):

Oké, laten we die verzekering even laten varen, want het maakt niet zo veel uit waar we het mee vergelijken. Het komt er dus op neer dat iedereen die zijn schade meldt, er zeker van is dat die ook betaald wordt. Geen controles, geen administratief gedoe, ... Ook in de toekomst of alleen voor de oude schades? Ik vraag het, want ik wil het voorstel precies begrijpen.

De heer **Sienot** (D66):

Dat lijkt mij prima, want het is volgens mij een fantastisch voorstel. Het voorstel is namelijk dat je inderdaad weet dat je de boel gewoon hersteld krijgt. Oude schade, nieuwe schade: schade is schade!

De voorzitter:
Gaaf u verder.

De heer Sienot (D66):

Ik kom op de versterking, mevrouw de voorzitter. Het feit dat de gaswinning naar nul gaat, zorgt voor veranderingen. En ondanks het feit dat de gaswinning stopt, blijft het risico op bevingen voorlopig helaas bestaan. Waar een woning eerst een hoog veiligheidsrisico had, kan die nu ineens een laag veiligheidsrisico hebben. Twee jaar lang rekende je op versterking van je huis en opeens is dat niet meer nodig. Het verhaal van Hans, die in Zeerijp woont, stond in de krant: zijn huis zit in een versterkingsprogramma en hij dacht dat zijn huis gesloopt en weer opgebouwd zou worden. Maar zeker weten doet hij het niet. Dat is verwarrend, want hoe weet je nou of je huis echt veilig is als er geen inspecteur in je woonkamer heeft gestaan? Kan de minister capaciteit vrijmaken, zodat die mensen met een onveilig gevoel een inspectie aan huis krijgen, een soort second opinion? Dit mag natuurlijk niet leiden tot vertraging voor andere woningen, bijvoorbeeld de P50-categorie, die categorie waar we echt snel mee aan de slag moeten. Maar het gaat om het wegnemen van dat onveiligheidsgevoel dat bij veel mensen toch nog leeft als ze ineens horen dat hun huis toch veilig is.

Voorzitter. De financiering van de versterking is essentieel. De regionale en lokale bestuurders kijken naar het Rijk en het Rijk kijkt weer terug. Iedereen wil aan de slag, maar er gebeurt veel te weinig. Groningers zitten in een wachtkamer, maar zonder enig idee over wanneer de operatie begint, zoals Marleen in Appingedam, die haar verhaal vertelde aan het Dagblad van het Noorden. Ze kreeg te horen dat ze in september aan de beurt is voor een inspectie, maar september van welk jaar? Loppersum heeft zelf al een heel plan liggen en wil zo snel mogelijk aan de slag. Geld en capaciteit en tijd zijn nodig. Kan de minister daarvoor zorgen? Wat doet hij om te zorgen dat andere gemeenten snel volgen? Gemeenten vragen zich nu af hoe veel geld er nu precies bij hen beschikbaar is voor de versterking. Bestuurders staan regelmatig voor volle zalen en kunnen eigenlijk net niks vertellen. Ze hebben zekerheid nodig voordat ze hun bewoners informeren met de boodschap: het gaat gebeuren, je huis wordt versterkt. En als we die niet geven — dat gebeurt nu dus ook — dan raken mensen die heel constructief jarenlang in dit proces hebben gezeten zwaar gefrustreerd. Dat kan de minister een zet geven door de gemeenten iets van een voorschot te geven. Dat is namelijk de enige manier om gemeenten zekerheid te geven, zodat ze weten dat ze met hun versterking kunnen beginnen.

En dan toch nog een vraag over de NAM, al is die eruit. Kan een gemeente echt aan de slag als de NAM de kosten van de versterking betwist? Welke procedures gelden daar nou precies voor? Gaat het Rijk daar als buffer tussen staan en neemt die eventuele risico's voor zijn rekening? De minister sprak al vaak over een voor- en achterdeuraanpak. Wil hij nu toelichten wat dat nou precies in de praktijk waard is?

Ik rond af. 2018 was het jaar van het historische gasbesluit. We hebben het er vaak over gehad. 2019 moet wat D66 betreft het jaar van de waarheid voor schadeherstel en versterking worden. De Groningers hebben lang genoeg in de wachtkamer gezeten. Laat de operatie maar beginnen.

Zorg dat het stuwmeer aan schademeldingen leegloopt en zorg dat veel projecten voor versterking beginnen. Dat is de enige manier om een fundament te leggen voor het herstel van vertrouwen, zodat Groningers weer vooruit gaan kijken naar een toekomst in een veilige woning.

Dank u wel.

De voorzitter:

Ik heb een vermoeden wat u gaat vragen, meneer Van der Lee.

De heer Van der Lee (GroenLinks):

Wat fijn. U mag ook wel de vraag van mij stellen, hoor. Ik ben het helemaal eens met de heer Sienot over wat de inzet moet zijn voor 2019, maar vindt hij dan ook dat voor 2020 de inzet moet zijn een parlementaire enquête?

De heer Sienot (D66):

Die vraag zag ik toch niet aankomen, mevrouw de voorzitter. Ik wil beginnen met zeggen dat ik dat een heel begrijpelijke wens vind. Wij vinden het ook een goed idee dat zo'n grootschalige mislukking — ik denk dat je het zo wel mag noemen, daar zijn te veel verhalen voor om iets anders te vertellen — wordt onderzocht. Ik vond de argumenten die de heer Van der Lee daarbij gaf, namelijk dat we dat ook willen weten voor volgende winningsprojecten, zeer steekhoudend. Dus ik begrijp die wens. Waar ik alleen een beetje mee zit, is de timing. Ik heb net gezegd dat we willen versnellen op schadeafhandeling en dat we willen versnellen op de versterkingsprojecten. De veiligheid staat voorop. De veiligheid moeten we waarborgen. Als wij allemaal in een zaal gaan zitten en fantastisch belangrijk onderzoekswerk gaan doen, mag dat niet ten koste gaan van die veiligheid. Die staat voor mij voorop. Dus in het kort is mijn antwoord: ik vind het lastig om zo à l'improviste op die 2020 te reageren. Dat het een goed idee is om dat te doen, deel ik en wat het beste moment is, hoor ik graag van de minister, maar de snelheid van het versterken mag er niet onder lijden.

De heer Van der Lee (GroenLinks):

Deze discussie hebben we natuurlijk vaker gehad. Maar we zijn nu wel een stap verder, zeker als het gaat om de beleidsontwikkeling. In de uitvoering zijn allerlei problemen en dat hebben we al uitvoerig besproken, maar wij zijn hier primair verantwoordelijk voor het beleid, het toetsen, het terugkijken en het lessen trekken uit het verleden. Dan kunnen wij toch als Kamer de voorbereidingen starten? Dat bijt elkaar toch totaal niet?

De heer Sienot (D66):

Ik moet u bekennen dat ik niet helemaal bekend ben met de voorbereidingen die gestart kunnen worden. Wat ik wel weet, is dat dit verzoek vandaag tot ons is gekomen. Volgens mij ben ik al heel ver gegaan door te zeggen dat ik het een verstandig idee vind om dit te onderzoeken, maar de timing gaat me gewoon voor dit moment één brug te ver. Daarvoor heb ik op dit moment onvoldoende overzicht. Maar dat het een goed idee is, nogmaals, dat deel ik.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Sienot. U was klaar toch?

De heer Sienot (D66):

Ik was klaar, ja.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Yeşilgöz-Zegerius namens de VVD.

□

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

Dank u wel, voorzitter. Nog niet zo lang geleden waren we met de Kamercommissie in Groningen. Daar hebben we gesproken met bestuurders, maatschappelijke organisaties en andere betrokkenen. Hoe interessant het ook was, voor mij was het echte hoogtepunt aan het einde van de dag. Toen mochten we achter gesloten deuren met kinderen spreken. Dat gesprek heeft een enorme indruk op mij gemaakt. De veerkracht, wijsheid en humor van die kinderen zijn echt ongelooflijk. Laat ik eerlijk zijn, ik denk dat wij daar in deze ruimte nog heel veel van kunnen leren.

Voorzitter. De kinderen die ik sprak, vertelden wat het leven in een bevingengebied met hen doet. De onzekerheid die ze bij hun ouders zien en die zij zelf ervaren, vond ik oprecht hartverscheurend. Dagelijks zien zij de gevolgen van de schade aan hun huis. Als je al maanden niet in je eigen bed kunt slapen en de gezamenlijke maaltijd moet missen omdat je vader of moeder thuis niet normaal kan koken, dan is dat schrijnend. Dus ik was niet verbaasd om te horen waar zij ook behoefte aan hadden, toen wij dat vroegen. Dat was heel simpel: duidelijkheid, zekerheid. Veel Groningers vertellen mij, net als de kinderen die wij toen spraken, dat de onzekerheid die alles met zich meebrengt niet uit te leggen is: het feit dat je niet weet waar je aan toe bent, wanneer je eraan toe bent, wat het gaat kosten, wat het je gaat opleveren. Groningers ervaren een eindeloze afhankelijkheid van andermans rapporten, verslagen en beoordelingen.

Voorzitter. Ik heb de Groningers leren kennen als hele redelijke mensen. Zij zien ook heus dat er heel veel stappen zijn genomen. Een jaar geleden was er nog geen besluit genomen om de gaswinning naar nul te brengen, de schadeafhandeling lag stil en met de versterking kwamen we niet eens aan 90%. Ik moet het anders zeggen: we lagen 90% achter op schema. De NAM bemoeide zich overal mee en er waren geen concrete plannen voor een echt toekomstperspectief.

Er is dus heus wel het een en ander gebeurd. Dat weten we allemaal en dat hebben we ook hier meerdere malen genoemd. Maar we zijn er nog niet. Dat mag echt duidelijk zijn. We gaan er ook niet komen met meer convenanten of overeenkomsten of afspraken. Die waren op een gegeven moment nodig, zeker. Maar we zijn nu allemaal meer dan toe aan actie. En als ik "we" zeg, moet ik natuurlijk eigenlijk naar de Groningers kijken. Die zijn bijzonder toe aan actie, al heel lang. Dus handen uit de mouwen en de bouwers aan het werk. Dat is eigenlijk heel simpel geformuleerd, te simpel, maar daar komt het wel op neer.

Voor de VVD staat centraal dat mensen de regie over hun eigen toekomst terugkrijgen. Heel veel Groningers vertellen mij, en ik weet zeker dat ze dat ook de collega's hebben verteld, dat dit het meest aangrijpende in het hele gebeuren is: het feit dat je de regie kwijt bent, dat je de zelfbeschikking kwijt bent. We moeten nu over van woorden naar daden. Neem de schadeafhandeling, waar verschillende collega's over gesproken hebben. Er liggen bijna 18.000 schademeldingen op de plank. Ik vind de oproep van de regio heel begrijpelijk. Laat aannemers de schade tot €10.000 euro direct herstellen, zonder inspecties, zonder gedoe. Ik kan mij hier erg in vinden en ik overweeg ook een motie.

Mevrouw Beckerman (SP):

Ik vond het heel erg leuk dat u over kinderen begon. Ik heb vandaag voor het eerst de 12-jarige Edith ontmoet. Ze zit op de tribune, maar u weet dat ze hier niet kan komen. Ze heeft een toneelvoorstelling gemaakt. De uitnodiging heeft ze zelf getekend. Die wilde ik u overhandigen, want ik ben het zeer met u eens dat kinderen de toekomst hebben.

De voorzitter:

Die komt zo via de bode.

Mevrouw Beckerman (SP):

Dat lijkt me goed, en ik zou toch nog één vraag ...

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

Ik zou daar toch heel graag op willen reageren, als dat mag. Ik vind dat heel erg fijn. Het publiek aanspreken mag niet, dat weet ik. Maar Edith, ik kom heel graag en de collega's ook; dat weet ik zeker, dus dank daarvoor. De nuchterheid en de warmte waarmee de kinderen ons hebben aangegeven waar zij mee te maken hebben, waar zij de oplossingen in zien en wat ze van ons vragen, hebben enorme indruk op mij gemaakt. Dus ik ga daar graag heen, met mevrouw Beckerman samen. Althans, het was toch samen bedoeld? Of wilt u niet met mij ...?

De voorzitter:

Het is altijd gezellig als u met zijn tweeën gaat.

Mevrouw Beckerman (SP):

Wie weet. Gezellig kan het vast worden, maar voor heel veel Groningers is het natuurlijk helemaal geen gezellig verhaal. Ik wilde ook nog één inhoudelijke vraag stellen. U heeft het over grip en zeggenschap. Twee dingen die Groningers ontnomen zijn door dit kabinet en de voorgaande kabinetten. U zei net: ik wil wel zo'n generaal pardon overdenken voor de schades. Ik heb een vraag over de versterking. Zou u ook die gemeentelijke plannen leidend willen laten zijn in plaats van dat NAM-computermodel? Bent u bereid mensen echt grip en zeggenschap terug te geven?

De voorzitter:

Is mevrouw Yeşilgöz bereid ...

Mevrouw Beckerman (SP):

Precies.

Mevrouw **Yeşilgöz-Zegerius** (VVD):

Ik begrijp de vraag. Ik kom zo meteen op de versterking. Daar hebben we zelf voorstellen over hoe we mensen de regie over hun eigen huis en hun eigen leven weer terug kunnen geven. Als het goed is, voorzitter, wil ik graag op de versterking terugkomen. Ik weet zeker dat mevrouw Beckerman deze vraag dan nog steeds relevant vindt, maar dan gaat het wat makkelijker.

De voorzitter:

Goed. Gaat u verder.

Mevrouw **Yeşilgöz-Zegerius** (VVD):

Er worden natuurlijk wel woningen versterkt, maar het gaat lang niet snel genoeg — dat hebben alle collega's hier ook gezegd — en dat is nog zacht uitgedrukt. Veel meer huizen moeten veel sneller versterkt worden. Wat de VVD betreft heeft veiligheid de hoogste prioriteit. Geld mag geen issue zijn. Dat heb ik de minister ook meerdere malen horen zeggen. Ik zou graag van de minister willen weten wat er nu nog nodig is om ervoor te zorgen dat heel snel en op grote schaal de versterking wordt doorgezet. Als geld niet het probleem is, iedereen het wil en de bouwers klaar staan, zoals ik heb gehoord, waar schort het dan aan? Ik wil nu heel graag afspreken dat iedereen die volgens de Mijnraad in een onveilige woning zit, binnen de kortste keren uit de onzekerheid is. Linksom of rechtsom, door wie dan ook geïnformeerd, het maakt mij niet uit, het moet gewoon geregeld worden. Graag een reactie van de minister.

Ook zou ik willen dat mensen die hier of thuis zitten en die denken "ik wil gewoon weten of ik onder de normen van de Mijnraad val wat betreft een onveilig huis; ik wil helemaal niet wachten op communicatie, op de regio, de gemeente of het rijk, ik wil zelf aan de slag", dan ook zelf aan de slag kunnen. Ook daar zou ik graag van de minister willen weten wat de ruimte is. Ik kan mij voorstellen dat er zat mensen zijn die zeggen "ik kan er niet zelf aan beginnen", maar er zullen ook mensen zijn die zeggen: ja, dat wil ik wel; laat mij maar weten of ik binnen de categorie val en dan regel ik mijn eigen zaken wel; zorg maar dat het betaald wordt. Ook dat moet kunnen, vind ik.

Ook in het kader van duidelijkheid wil ik de oproep van de regio onderschrijven voor één loket voor schadeherstel en versterking. Het laatste waar Groningers in deze situatie zin in hebben, zo kan ik me heel goed voorstellen, is constant van het kastje naar de muur te worden gestuurd. Een gedupeerde moet met alle problemen op één plek terecht kunnen. Ik weet overigens dat dit ook een belangrijk punt is voor ondernemers, die wij ook meerdere malen hebben gesproken. Graag een reactie van de minister: hoe zorgen we ervoor dat mensen op één plek geholpen kunnen worden en dat het niet uitmaakt of je een ondernemer of een woningeigenaar bent en of het gaat om schade of versterking? Je moet gewoon goed worden geholpen.

Tevens wil ik hier specifiek aandacht vragen voor schadeherstel en versterking van monumenten. Wij horen van mensen dat er behoorlijk wat vertraging kan optreden, terwijl dat helemaal niet zou hoeven volgens mij. Kan de minister hier nader op ingaan?

Voorzitter. Als we vandaag één ding afspreken, laat dat dan zijn dat er geboord, getimmerd en geheid gaat worden, dat er flink gezweet gaat worden voor Groningen, zodat mensen weer kunnen nadenken over zaken waar u en ik elke dag mee bezig zijn — opleiding, nieuwe baan, je vakantiebestemming, een nieuwe liefde — en niet nachtenlang wakker liggen vanwege zorgen over veiligheid en dossiers.

Voorzitter, toen we de kinderen vroegen of ze later als ze groot zijn in Groningen zouden willen blijven, zeiden ze allemaal: nee, dan ga ik weg. Toen vroeg ik: is dat omdat het hier onveilig is vanwege de bevingen? Eigenlijk zeiden ze daarop allemaal: nee, maar ik heb gewoon dromen over elders. Dat raakte mij. Zij zien geen toekomst voor zich in Groningen. Hoe gaaf zou het zijn als de kinderen die wij spraken en al hun vriendjes en vriendinnetjes later wel in Groningen zouden willen blijven, omdat ze daar juist wel grote dromen hebben; grootse dromen eigenlijk? Dat ze in Groningen zonder zorgen een mooi leven kunnen opbouwen. Dat is echt waar we het voor doen.

Ik zie dat ik door mijn spreektijd ben, dus dat was het.

De voorzitter:

Ja. Meneer Van Rooijen!

De heer Sienot (D66):

Vindt u het goed als ik interrumppeer?

De voorzitter:

Ja. Meneer Van Rooijen was vergeten zijn telefoon uit te zetten. De heer Sienot.

De heer Sienot (D66):

Allereerst heb ik veel gehoord in het betoog van mevrouw Zegerius van de VVD waar wij ons helemaal bij aansluiten. Dus aan de slag, laat de zweetdruppels vloeien voor Groningen. Tegelijkertijd zijn er in de VVD ook geluiden, nota bene van een burgemeester, die het "gelukszoekers" noemt. De PvdA refereerde er net al even aan. Allereerst is mijn vraag of mevrouw Yeşilgöz-Zegerius zich kan voorstellen dat dit er echt keihard in komt bij mensen in Groningen, van wie zij net goed de problematiek heeft omschreven.

Mevrouw **Yeşilgöz-Zegerius** (VVD):

Ik ben blij met deze vraag, want ik kan dan vanaf deze plek aangeven dat die bij mij ook keihard aankwam. Ik kom heel vaak in Groningen, net als u. Ik spreek heel veel Groningers. Zoals onze fractievoorzitter van de Provinciale Staten, Mirjam Wulfse, daar ook als reactie op gaf: dit was zeer ongepast, zeer onnodig en zeer onterecht; dit is niet wat Groningers verdienen. Eigenlijk iedereen die meent een mening te moeten hebben over Groningen, zou ik net als mijn collega Mirjam Wulfse willen uitnodigen om samen naar Groningen te gaan en met Groningers in gesprek te gaan. Dan zie je dat het mensen zijn die gewoon ontzettend redelijke dingen vragen waar wij allemaal elke dag naar zoeken, namelijk naar rust en zekerheid. Dus dat was zeker niet wijs van mijn collega de heer Hoes.

De heer **Sienot** (D66):
Dank u wel.

De heer **Kops** (PVV):
Ik hoor mevrouw Yeşilgöz van de VVD zeggen: we moeten de handen uit de mouwen steken en we moeten zweten voor Groningen; aan de slag! Dat is juist wat er nu niet gebeurt. Dat gebeurt al jaren niet. Daar is deze VVD-minister wel verantwoordelijk voor, want het is beleid van deze VVD-minister. De woorden van mevrouw Yeşilgöz staan daar eigenlijk haaks op. Dan is de vraag of zij nog achter haar eigen VVD-minister staat en de wijze waarop hij de Groningse ellende het afgelopen jaar heeft aangepakt, of beter gezegd: niet aangepakt.

Mevrouw **Yeşilgöz-Zegerius** (VVD):
Ik heb heel duidelijk aangegeven wat er volgens de VVD — ik heb gehoord dat heel veel collega's ook dergelijke ideeën hebben — allemaal zou kunnen gebeuren. Ik moet het eigenlijk anders formuleren: we hebben al heel goed van de Groningers zelf gehoord, bijvoorbeeld aan de hand van de brief van gister, hoe je daar heel concreet en heel snel actie kunt ondernemen. Aan de ene kant zijn er goede stappen gezet, zoals dat we de gaswinning naar nul gaan afbouwen en dat het schadeherstel, dat stillag, weer in beweging is gekomen. Ik heb heel duidelijk in mijn betoog aangegeven — daar zal ik ook niet iets anders van maken — dat we er echt niet zijn. Mensen zitten in onzekerheid. Ik hoor de regiobestuurders en een minister, die allemaal zeggen: geld moet niet het probleem zijn; we willen allemaal. Dan is vandaag ook voor ons het moment in dit debat om heel strak op tafel te krijgen waar het aan ligt en hoe we het dan wel in beweging krijgen. Volgens mij is dat het allerbelangrijkste wat we hier kunnen doen. Ik sta vol achter wat ik zojuist heb uitgesproken. Sterker nog, ik heb een aantal moties klaar. Ik hoop dat ik de steun van de heer Kops daarvoor heb.

De heer **Kops** (PVV):
Het is toch wel hypocriet van de VVD. Want hoeveel jaar zit de VVD in dit land niet al aan de knoppen? De Groningse ellende is niet gisteren begonnen. Sterker nog, de VVD is daar verantwoordelijk voor. Jaren geleden heeft de VVD zelfs besloten om de gaskraan verder open te zetten, toen ook al duidelijk was dat dit voor heel veel problemen zou gaan zorgen. De VVD is dus verantwoordelijk voor die problemen in Groningen. En dan komt de VVD nu hier met allerlei semi-oplossingen, allemaal puur voor de Bühne — de verkiezingen komen eraan. Dan is de vraag: hoe geloofwaardig is dat en hoe geloofwaardig is de VVD nog, vooral omdat er hier een VVD-minister zit die de problemen niet aanpakt, maar de ellende alleen maar groter maakt?

Mevrouw **Yeşilgöz-Zegerius** (VVD):
Met alle respect, de heer Kops hoeft mij helemaal niet te geloven. Ik sta hier voor Groningen.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Ik had nog een interruptie openstaan. Ik vind het heel prima om te horen dat mevrouw Yeşilgöz-Zegerius afstand neemt van de uitspraken van wéér een VVD'er die Groningen

geschofferd heeft, maar ik zou graag willen vragen — dat heb ik net ook gedaan — of zij ook afstand neemt van de brief die minister Wiebes zojuist heeft gestuurd. Laat zij de plannen van de Groningers leidend zijn en laat zij juist de gemeentelijke plannen voor de versterking leidend zijn?

Mevrouw **Yeşilgöz-Zegerius** (VVD):
Uit de brief van de minister haal ik dat hij op heel veel punten de wensen vanuit de regio juist omarmt en juist kijkt hoe we dit zo snel mogelijk in werking kunnen stellen, zodat het ook daadwerkelijk zo gaat uitpakken. Sterker nog: ik heb zelf niet alleen een aantal punten vanuit die brief uit de regio opgenomen in mijn betoog; ik heb daar zelfs moties over aangekondigd. Dat is dus gewoon ontzettend belangrijk. Voor mij gelden eigenlijk maar twee dingen: dat we die veiligheid centraal blijven stellen en dat we niet allerlei dingen optuigen waardoor er weer nieuwe vertraging komt. Dat zijn twee dingen die ik niet wil. Voor de rest hoor ik graag wat praktisch is en wat haalbaar is en wat samen met de regio gedaan kan worden. Ik vind het allemaal best; het gaat om veiligheid en tempo.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Niets is minder waar. Dat is volgens mij ook de pijn van Groningen. Elke keer die mooie woorden en die mooie beloftes: er zit geen licht tussen wat wij willen en wat Groningen wil. Maar de Haagse realiteit staat nog steeds haaks op de Groningse realiteit. Mijn vraag is eigenlijk vrij simpel. De minister laat in die brief juist weinig ruimte voor de gemeenten. De vraag is of u verder wil gaan met dat computermodel voor de NAM of dat u de gemeentelijke plannen leidend wil laten zijn.

Mevrouw **Yeşilgöz-Zegerius** (VVD):
Wat ik zo bijzonder vind aan de vragen van mevrouw Beckerman, is dat ik net een betoog hou waarin ik niet alleen dingen uit die brief letterlijk heb opgenomen, maar waarin ik ook moties daarover aankondig, bijvoorbeeld over het punt dat je schade tot €10.000 gewoon zelf meteen moet kunnen laten herstellen met een aannemer, zonder inspecties en gedoe. Sterker nog: ik ga daar nog verder in voor mensen die helemaal niet willen wachten op het Rijk, de regio en de gemeente maar die gewoon willen weten of ze onder die veiligheidsnorm vallen. Zo ja, dan zeggen ze: dan ga ik zelf aan de slag; geef me daar gewoon de middelen voor, want ik wil gewoon de regio. Zelfs dat soort zaken neem ik op. En dan wil mevrouw Beckerman dat ik een brief van de minister ga analyseren ... Ik heb hier het VVD-verhaal gehouden. Wij willen veiligheid, wij willen tempo en wij willen zelfbeschikking voor de mensen. Ik ben ontzettend benieuwd hoe de minister daarop gaat reageren. Ik heb hier moties klaarliggen. Ik ga ervan uit dat de SP die van harte kan steunen. Dat is toch hartstikke mooi?

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Mevrouw Yeşilgöz zegt: de SP wil dat ik hier een brief van de minister ga analyseren. Ja, daar zijn wij hier voor. Wij zijn er hier voor om te kijken of het goed gaat of slecht. Het

gaat bar slecht. Ik vind het heel mooi dat mevrouw Yeşilgöz-Zegerius dit zegt. Eerder, in juli, stemde ze een generaal pardon voor de schades nog weg en ook zeggenschap is juist door de VVD geblokkeerd. Ik probeer u te vragen of u nog een stap verder wil gaan, want het moet fundamenteel anders. Ik probeer het nog één keer: laten we die gemeentelijke plannen nou leidend zijn? Bent u bereid om de regio te volgen of gaan we door op de Haagse weg?

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

Ik hoor mevrouw Beckerman zeggen dat wij hier zijn om brieven te analyseren. Volgens mij zijn wij hier om ons ervoor in te zetten dat het beter gaat in Groningen. De tweede vraag van mevrouw Beckerman was volgens mij heel specifiek of we dat HRA-model ondersteunen of niet. Volgens mij komt het daarop neer. Laat ik daar dus gewoon een helder antwoord op geven. Volgens mij is het op dit moment as good as it gets. Het is het beste model dat we op dit moment hebben, internationaal gezien, en het is door wetenschappers gevalideerd. Als er een ander model komt — ik meen bijvoorbeeld dat TNO daarmee bezig is — zal er ook een ander model gebruikt worden. Het gaat mij erom dat we heel centraal stellen dat veiligheid prioriteit moet hebben. Uit het onderzoek van de Mijraad, waarvoor dat model werd gebruikt, kwam naar voren dat van alle woningen die wij op dat moment in beeld hadden en die op de lijst stonden om versterkt te worden, maar een derde ... Ik moet het andersom zeggen: van al die woningen die in het advies van de Mijraad onveilig bleken, was maar een derde in beeld. Mevrouw Beckerman kijkt ingewikkeld, maar ik weet dat ze dat advies heel goed heeft gelezen. We waren maar met een derde bezig, terwijl twee derde van die woningen en van de daarin wonende mensen nog niet eens in beeld was. We dachten er nog niet eens over na hoe we die woningen zouden gaan versterken. Dat is niet iets waar ik naar terug wil. Wij weten nu welke panden onveilig zijn. Ik wil dat ze met topprioriteit worden aangepakt. Ik wil daarnaast best met u gaan discussiëren over welke modellen moeten worden gebruikt en noem maar op, maar ik weet nu welke huizen onveilig zijn. Ik wil dat daar nu aan wordt gewerkt. Ik vind het bizar dat hier aan mij wordt gevraagd of ik dat nog even on hold kan zetten omdat we het nog even gaan aankijken en of we daar nog over kunnen discussiëren. Dat ga ik niet doen; dat ga ik niet doen. We gaan die onveilige huizen aanpakken. Daarnaast wil ik best ruzie met u maken over modellen waar we allebei geen alternatief voor hebben. Dat vind ik prima, maar eerst de onveiligheid aanpakken.

De heer Nijboer (PvdA):

Natuurlijk wil je het liefst allemaal ongeveer hetzelfde voor Groningen, en dan hoef je niet precies te zijn. Maar ik snap wel waarom mevrouw Beckerman heel precies die brief leest, zoals ook ik doe. Bij elk debat wordt steeds gedaan alsof we aan dezelfde kant staan, maar als je dan in de praktijk in Groningen komt, dan blijkt daarvan niks terecht te komen. Dat is nu weer zo. Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius zegt nu: we weten nu welke panden veilig zijn, we kunnen nu aan de slag. Niets is minder waar! Er zijn nog duizenden Groningers die niet weten of hun huis, dat nog geïnspecteerd moet worden, veilig of middelmatig veilig is. Het is gewoon niet waar! Dat is het probleem. Dan kunnen we positieve verhalen houden over zweten, over bouwvakkers, over zus en over zo en dan zeggen dat we aan de slag moeten, maar de ellende is zo groot dat we nog niet eens

weten wat er moet gebeuren, laat staan wie het gaat betalen.

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

De meest deskundige en onafhankelijke organisaties die we in ons land hebben — TNO, SodM, NEN, KNMI, wetenschappers; we stonden er allemaal achter dat zij dat onderzoek gingen doen — hebben met elkaar bekeken wat het stoppen met de gaswinning betekent voor de veiligheid. Zij kwamen met een lijst van woningen. Twee derde van die woningen hadden u en ik niet in beeld. Hoe kunt u hier nu staan en zeggen: laten we lekker teruggaan naar die periode? Hoe kan dat? Hoe?

De heer Nijboer (PvdA):

De moties erover zijn verworpen, maar ik heb hier al een tijd geleden bepleit om voor elke woning en voor iedereen die zich onveilig voelt het recht te geven op inspectie, om individueel, per woning, te bekijken wat er nodig is en dat dan ook snel te vergoeden. Dat is heel wat anders dan modelmatig zeggen dat er 1.600 of 2.200 huizen zijn, of — gecorrigeerd, want het zijn soms twee-onder-een-kapwoningen — 2.500, terwijl de mensen zelf niet weten waar ze aan toe zijn. Dat gaat echt niet goed. Dat gaat echt niet goed, voorzitter. We kunnen hier wel net doen alsof het straks opgelost is, maar dat is niet zo. Ik zou willen dat de VVD, die tegenover deze minister best een grote broek durft aan te trekken, zoals we in het weekend nog hebben gezien, dat ook eens op het dossier Groningen zou doen.

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

Iedereen die zich onveilig voelt, zou moeten kunnen bellen en zeggen: "Kom kijken, want ik voel me onveilig in mijn huis. Hoe zit het?" Deze vraag heeft de heer Nijboer eind vorig jaar in een algemeen overleg gesteld. Toen heeft de minister letterlijk gezegd: "Dat is zo. Dit is al maanden zo. Dit heb ik aangegeven en dit blijft zo. Ik herhaal het hier nogmaals: dit is zo." Toen zei de heer Nijboer: "Fijn dat het eindelijk geregeld wordt." Toen zei de minister: "Dit is al geregeld." Toen zei ik nog een beetje tegen de heer Nijboer: "Maar dit weet je. Dit hebben we toch al besproken? Dit is zo." En toen werd hij boos op mij.

De voorzitter:

Hij is weer boos.

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

Nu gaat hij het hier weer zeggen. Dat is niet fair tegenover de Groningers. Het is niet fair. Iedereen die thuis zit en denkt "ik wil weten of mijn pand, mijn huis veilig is en of ik veilig naar bed kan", kan een inspectie of een gesprek aanvragen en dan komt er iemand en wordt ernaar gekeken. Daar wordt dus naar gekeken. We hebben allemaal — ik ook, maar u, meneer Nijboer, ook — voorstellen gedaan om het te versnellen, om het beter te maken. We hebben allemaal geconcludeerd dat het nog helemaal niet loopt, maar we delen wel dat het in de basis geregeld is. Alleen, nu moet men gewoon aan de slag. Klaar. Ik wil dus van de minister weten waar het stopt en wat hij nodig heeft om dat op te lossen. En dan regelen we het. Ik heb hier niemand gehoord die zegt: nou, daar heb ik geen zin in. We kunnen het dus

gewoon met elkaar in de Kamer regelen. Laten we dat dan gewoon ook doen. En dan krijg ik het verwijt: u doet net alsof we er allemaal hetzelfde over denken. Ja, we willen allemaal die zekerheid en veiligheid voor Groningers. Laten we het dan gewoon nu met elkaar regelen in plaats van de hele tijd een politiek spelletje te spelen. Ik wil het gewoon regelen. Klaar.

De voorzitter:

Tot slot, meneer Nijboer.

De heer Nijboer (PvdA):

Ik reageer niet op die laatste opmerking. In de afgelopen maand zijn er in allemaal dorpshuizen in Groningen voorlichtingsbijeenkomsten geweest. Iedereen was er ongerust over of zijn of haar huis wel veilig is. Als je nu een brief stuurt over de schade en die indient bij de tijdelijke commissie, dan krijg je een brief terug waarin staat dat het vijftien maanden kan duren voordat er iemand komt. Er is niets waar van wat mevrouw Yeşilgöz-Zegerius hier beweert, namelijk dat het geregeld is, dat er iemand komt en dat het allemaal in orde is. Er klopt helemaal niks van. Er deugt niks van hoe het nu gedaan is. Wij moeten er als volksvertegenwoordiging voor opkomen dat het wel wordt geregeld, want zo komt het niet goed.

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

Ik heb hier net in mijn spreektijd de heer Nijboer en al mijn collega's uitvoerig gelijk gegeven, omdat we allemaal de Groningers hebben gesproken en allemaal hebben gehoord dat ze zeggen: we wachten, we zitten in onzekerheid, regel dit.

De voorzitter:

De heer Van der Lee.

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

Ik heb — sorry, voorzitter — voorstellen gedaan en ik heb dit aangehaald. Maar het is echt, echt niet fair om te doen alsof ik een "halleluja, wat loopt het daar lekker"-verhaal heb gehouden.

De heer Van der Lee (GroenLinks):

Om te voorkomen dat mijn vragen en de antwoorden te voorspelbaar worden, heb ik een andere vraag aan mevrouw Yeşilgöz-Zegerius. Zij hamert op meer veiligheid en minder vertraging. Dat willen we allemaal. Maar erkent zij dat wij als volksvertegenwoordigers — en dat geldt ook voor raadsleden en Statenleden — geen enkel instrument hebben om goed de vinger aan de pols te houden over de voortgang van de versterkingsoperatie, omdat er niet eens een indicator is die bepaalt welk tempo gevolgd moet worden? Vindt zij dat het anders moet?

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

Ik vind dat een heel zinnige opmerking van de heer Van der Lee. Ik vind zeker dat we dat nog veel strakker moeten kunnen volgen. Maar dat is alleen echt iets waard als we er dan vervolgens ook wat aan kunnen doen, als het niet

snel genoeg gaat of als er verbeteringen nodig zijn. Dan moeten we ook echt kunnen handelen. Volgens mij zijn hier door collega's allemaal zinnige suggesties gedaan. Ik heb zelf ook gepoogd om wat zinnige suggesties te doen. Als we op een gegeven moment zeggen "zo is het wel goed ingericht", laten we er dan ook voor zorgen dat we het goed kunnen bewaken. Dat ben ik het helemaal met de heer Van der Lee eens. Ik wil ook kunnen sturen als we denken dat het niet goed genoeg gaat. Of in ieder geval wil ik kunnen ondersteunen in het sturen als de regio dat bijvoorbeeld moet doen. Dus eens, maar laten we kijken hoe we dat ook echt functioneel kunnen inzetten. We moeten met elkaar niet alleen maar cijfertjes aftikken, maar als het ergens stopt, moeten we echt weten op welke manier we kunnen handelen. Dat is natuurlijk wat we willen, maar ik denk dat de heer Van der Lee dat ook wel weet.

De heer Van der Lee (GroenLinks):

Ik ben inderdaad niet van het cijfertjes aftikken en checklistjes langslopen. Het is wel cruciaal dat we toezicht houden op de voortgang. Daarnaast is er het nodige geregeld. De discussie over het HRA-model blijft doorgaan. Het zal ieder jaar herijkt en herzien moeten worden. Dat wordt een dynamisch gebeuren, heeft de minister ons toegezegd. Maar wij moeten wel kunnen controleren wat er in de tussentijd gebeurt. Ik denk dat we het daar vandaag over eens moeten worden.

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

Afrondend, voorzitter. Ik ben het daar helemaal mee eens. Ik heb maar één kanttekening daarbij en die is dat ik altijd ervoor zou willen waken dat Den Haag het dan maar over gaat nemen. Dat is ook niet wat de heer Van der Lee voorstelt, hoor, maar je moet goed borgen dat de rol van de regio ontzettend gerespecteerd wordt. Want die weet het beste wat daar nodig is. Ik weet zeker dat de heer Van der Lee en ik daar wel uit komen als we zoiets zouden voorstellen.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Yeşilgöz. Dan geef ik nu het woord aan de heer Kops namens de PVV.

□

De heer Kops (PVV):

Dank u wel, voorzitter. Een jaar geleden stonden we hier ook te debatteren over de nationale ramp die zich in Groningen voltrokken heeft. We stonden een jaar geleden te debatteren met een minister die het allemaal wel zou gaan regelen. En inderdaad, er was heel snel een nieuw schade-protocol. Er werd een Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade in het leven geroepen. De NAM zou alles gaan vergoeden en zou zich verder nergens meer mee bemoeien. Ik weet nog dat we toen allemaal heel voorzichtig gematigd positief waren over de daadkracht van deze minister. Maar nu, een jaar later, is daar helemaal niets meer van over. Zo worden we weer met de neus op de feiten gedrukt. We zitten hier opgescheept met een VVD-minister en als er hier één partij is die uitblinkt in het breken van beloftes, dan is het wel de VVD.

En nu heeft de minister de volgende belofte gedaan, de zoveelste. 2019 moet het jaar van de uitvoering worden, een jaar waarin mensen eindelijk vooruitgang gaan zien in hun dorp, wijk, straat en huis. Voorzitter, eerst zien, dan geloven. Wat dat geloven betreft: het vertrouwen van de mensen in het aardbevingsgebied is tot een nieuw dieptepunt gedaald. En ja, dat kan natuurlijk ook niet anders. Mensen zijn ten einde raad, de wanhoop nabij. Mensen zijn letterlijk in tranen. Mensen zijn compleet aan hun lot overgelaten en dat al jarenlang.

Een van de gedupeerden mailde de PVV onlangs met de vraag om aan de minister eens de volgende vraag te stellen. Hoe denkt hij eigenlijk dat iemand zich moet voelen als er maar geen duidelijkheid komt, want deze mensen leven in onzekerheid? Dat is eigenlijk een heel menselijke vraag. Kan de minister zich überhaupt inbeelden hoe ten einde raad de mensen daar wel niet zijn? Dat kan met een simpel, kort bezoekje aan de regio zeker niet goedgeemaakt worden. Eerder deze week was de minister op bezoek in Appingedam en Loppersum. Even de schijn ophouden. Even de mensen wijsmaken dat hij toch heel erg betrokken is bij de Groningse ellende. Dat moet hij gedacht hebben. Als er geen debat in de Kamer gepland stond, was de minister er dan ook op dat moment naartoe gegaan?

Nu heeft de aardbevingsregio de Tweede Kamer in een brief opgeroepen tot actie. Daarin staat dat veel Groningers het rijksbeleid inzake de gaswinningsproblematiek niet meer geloven. Ondanks het besluit van de minister om de gaskraan op termijn dicht te draaien, zijn de Groningers verontwaardigd, ontgoocheld, cynisch, boos, teleurgesteld, pessimistisch en wantrouwend. Dat is de realiteit. Dus toen de minister ons een jaar geleden beloofde dat het in Groningen allemaal wel goed zou komen, heeft hij ons gewoon voor de gek gehouden.

De Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade Groningen, zo vertelde hij toen, moest de oplossing zijn, de weg naar een snelle en ruimhartige schadeafhandeling, maar in de praktijk komt daar helemaal niets van terecht. Het aantal onverwerkte schadeclaims is alleen maar toegenomen. Momenteel zijn er ruim 17.500 openstaande dossiers. Het staat er nog slechter voor dan een jaar geleden. Hoe komt dat? Volgens een woordvoerder van die tijdelijke commissie vragen de principes "rechtvaardig" en "ruimhartig" om zorgvuldigheid en dat kost nu eenmaal tijd. Een goede balans vinden is razend ingewikkeld.

Voorzitter. Dat is echt veel te gemakkelijk; dat zijn echt doodoeners. Met zo'n simplistische uitleg kan de minister, die immers verantwoordelijk is, natuurlijk niet wegkomen. Met de oprichting van die tijdelijke commissie heeft de minister de schadeafhandeling op zich genomen. Het is dus ook aan hem om het nu daadwerkelijk te gaan regelen, maar de realiteit is dat gedupeerden nu meer dan een jaar moeten wachten voordat er überhaupt een expert langskomt om eens te gaan kijken wat er eigenlijk aan de hand is. Er is gewoon niet genoeg mankracht, maar ook dat is natuurlijk geen excuus. Daar mogen de gedupeerden niet opnieuw de dupe van worden. Minister, maak van uw probleem niet hun probleem.

Wat de PVV betreft heeft de minister dan ook twee opties. Of hij zorgt ervoor dat hij heel snel, maar dan ook echt heel snel zijn zaken op orde krijgt, wat wij niet snel zien gebeuren, of alle bestaande schades worden automatisch toege-

kend. Dat zou natuurlijk het allerbeste zijn: gewoon de schades vergoeden. En wil de minister dat niet? Eigen schuld. Dan had hij er maar niet zo'n puin hoop van moeten maken. Gewoon uitbetalen en daarbij kan hij zich dan perfect beroepen op die zogenaamde ruimhartigheid die hij ons al meer dan een jaar geleden had beloofd.

En kom ook eens over de brug met middelen voor de versterking. De lokale uitvoeringsplannen van de gemeenten zijn leidend, aldus de minister. Het Rijk stelt vervolgens de uitvoeringscapaciteit en de financiële middelen beschikbaar. Maar kijk naar Loppersum, kijk naar Ten Boer: daar liggen de plannen al gewoon klaar, men wacht enkel nog op goedkeuring. Dus minister, ga dat dan ook regelen. De regio vraagt om dat voor 1 februari 2019 te doen. Gaat de minister dat ook doen, ja of nee?

Dan tot slot, even ter vergelijking: soms toont de minister wel heel veel daadkracht. Onlangs heeft hij heel veel daadkracht getoond bij de totstandkoming van dat vreselijke klimaatakkoord dat vele honderden miljarden gaat kosten, honderden miljarden! Dat kan hij dus blijkbaar wel. Dus ik zou zeggen: zet die daadkracht eindelijk eens in voor de Groningers. Wees gewoon een vent en regel het!

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Kops. Dan geef ik nu het woord aan de heer Stoffer namens de SGP.

De heer Stoffer (SGP):

Veiligheid voorop en de bewoner centraal, zo luidt de titel van het voor mijn gevoel zoveelste plan van aanpak. De brandende vraag is natuurlijk: hoe dan?

Voorzitter. Het aantal openstaande schademeldingen loopt op in plaats van terug. Er zijn nog weinig woningen daadwerkelijk versterkt. Bijna 80% van de huiseigenaren is negatief tot zeer negatief over de aanpak van hun problemen. 87% weet nog niet of hun woning in aanmerking komt voor versterking. De regio constateert dat de capaciteit van uitvoeringsorganisaties onvoldoende is, dat de expertise bepaald niet toeneemt, dat de NAM nog veel invloed heeft, dat er te weinig geld beschikbaar wordt gesteld en ook — het is al eerder gezegd — dat er te veel naar modellen wordt gekeken en te weinig naar de weerbarstigste werkelijkheid. En dan heb ik vast alles nog niet gezegd. Maar hoe kunnen we er van op aan dat de betrokken bestuurders en uitvoerende partijen nu wel in staat zijn om de noodzakelijke vaart te maken en de noodzakelijke daadkracht te tonen? Mijn vraag aan de minister is dan ook: waar loopt u tegen aan en wat is nodig om die uitvoering echt aan de slinger te krijgen? Want we kunnen hier allerlei zwartepieten gaan uitdelen, maar daar schiet helemaal niemand iets mee op. Ik zou echt graag willen weten waar dat laagje eronder zit waarom het niet lukt?

Voorzitter. Dan kom ik bij de adviezen uit de regio. De regiopartijen hebben gezamenlijk een brief gestuurd en hun boodschap is helder: kies voor een vorm van een generaal pardon. Ik zou mij daarbij voor kunnen stellen dat je voor bestaande schademeldingen onder een bepaald bedrag, eigenlijk zoals de heer Sienot straks al aangaf, geen

check meer doet in hoeverre de schade door bodembeweging komt maar het gewoon toekent. Ze zeggen ook: zorg dat burgers en ondernemers naar één loket kunnen voor één integrale oplossing voor zowel schade als versterking en zorg ervoor dat er snel voldoende geld en uitvoeringscapaciteit komen; trommel mensen op, zorg ervoor dat zo snel mogelijk zo veel mogelijk woningen geïnspecteerd worden en laat de uitvoeringsplannen van gemeenten echt leidend zijn en geef alle eigenaren van woningen die al geïnspecteerd zijn recht op een versterkingsadvies. Ik zou nog veel verder kunnen gaan maar mijn concrete vraag aan de minister is: neemt u deze adviezen vanuit de regio een-op-een over?

Voorzitter. Dan kom ik bij de landbouw. Mijn collega Nijboer van de Partij van de Arbeid begon er straks als eerste over en anderen hebben het ook benoemd. Burgers hebben te kampen met veel onduidelijkheid, maar boeren al helemaal. Ze hebben problemen die tot nu toe onvoldoende geadresseerd worden: lekkende mestkelders, verzakkende silo's en betonpaden, en drainageproblemen die het gevolg zijn van zowel aardbevingen als de bodemdaling. Boeren worden wat dat betreft nog steeds van het kastje naar de muur gestuurd. Ik heb de documentaire gezien vanuit de SP; daarin zie je — dat geldt niet alleen voor boeren want ik zag het ook bij inwoners van een dorp met mooie woningen — dat iedere overheidspartij naar de andere wijst. Ik zou zeggen: laat de rijksoverheid gewoon die verantwoordelijkheid op zich nemen en de rest uitvechten met die andere overheden, zodat ook in dit geval de boeren en anderen daar geen last van hebben.

De boeren staan vanwege de complexiteit van hun problematiek ook onderaan het lijstje van te behandelen gevallen, want ja, moeilijke gevallen moet je toch altijd naar het eind toe schuiven. Maar inmiddels is er een agrarische overlegtafel ingesteld en deze is onlangs met aanbevelingen gekomen: pak de landbouwproblematiek integraal aan via een bestuurlijk geborgde agrotafel, een agroteam en een agroloket, regel financiering en mandaat om op elk erf met een integrale oplossing te komen, maak snel duidelijk of bedrijven binnen de versterkingsaanpak vallen of niet, en pak de langstlopende schadedossiers op korte termijn op. Gaat de minister als de wiedeweerga aan de slag met de aanbevelingen van de agrarische overlegtafel?

Wat hebben we nodig? Geen grote woorden maar gewoon daden. Onze vraag aan de minister is: hoe kunt u dit garanderen? Maar lees dat niet in de trant van: wij komen hier dus even nog eens een stevig woordje met de minister wisselen. Het gaat mij er echt om dat laagje eronder te krijgen van: hoe krijgen we na vele jaren praten, studeren en niet al te veel doen, toch echt die uitvoering aan de slinger? Want daar zit de crux. Daar kunnen we volgens mij beter heel hard aan werken. Dan zal ik meteen antwoord geven op de vraag die vanuit GroenLinks misschien anders wel gesteld wordt: wij zijn best voor die enquête straks, maar wel nadat die uitvoering het echt doet. Want anders gaan we de mensen die nodig zijn voor de uitvoering, zetten op de voorbereiding enzovoorts, waardoor die uitvoering nog verder weg gaat komen. Dus ja, we zijn ervoor, maar die uitvoering moet wel eerst aan de orde zijn.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Stoffer.

Tot slot, de heer Van Rooijen namens 50PLUS.

De heer Van Rooijen (50PLUS):

Voorzitter. Als ik niet oppas, sta ik hier elke dag: gisteren over contant geld en morgen over het initiatiefvoorstel over de pensioenen. Ik zeg dat omdat ik vandaag op het laatste moment collega Geleijnse vervang, die door ziekte is geveld. Ik heb mij dus ook niet diepgaand kunnen voorbereiden, maar als laatste spreker constateer ik dat vrijwel alles is gezegd en bijna alle vragen zijn gesteld.

Minister Wiebes heeft destijds aan z'n keukentafel het besluit genomen de gaskraan dicht te draaien. Ik heb mij vanmorgen aan mijn keukentafel de vraag gesteld: hoe kunnen we snel een eind maken aan het nog steeds voortdurende drama van de schadeafhandeling en de problemen met de versterking? Er liggen ruim 17.000 dossiers.

50PLUS heeft de volgende suggestie voor de minister: is hij bereid een systeem van voorschotten in te voeren? Bijvoorbeeld een voorschot van twee derde van de schade-schatting met een controle achteraf. Als je het hele proces omdraait, kunnen mensen dus zelf aan de slag. Het kan zijn dat de minister dan zegt: ho, ho, dat kan zomaar niet! Dan zeg ik hem het volgende: toen de Kamer destijds vond dat het uitzichtloze pgb-drama moest stoppen, is halsoverkop een voorschot-rgb-systeem ingevoerd, dat twee jaar heeft bestaan. Daar ging het over 2 miljard per jaar. Ik wijs de minister ook op de zorg- en huurtoeslag, waarbij de toeslagen worden uitgekeerd met een verrekening achteraf. Als staatssecretaris van Financiën was hij daarmee direct bekend en betrokken. Is de minister bereid een voorschot-systeem in te voeren, en met een voorstel hierover te komen voor 15 februari 2019? Zo nodig zal ik hierover in tweede termijn een motie indienen. Geld is immers geen probleem: het gebeurde gewoon, zowel bij de pgb als bij de huur- en zorgtoeslagen. Bij de zorg- en huurtoeslag gaat het om vele miljarden. Die worden gewoon uitgekeerd, omdat wij vinden dat de burger die toeslagen moet hebben om zijn zorg- en huurkosten te kunnen betalen, en dat pgb-bedrag moet hebben om de uitgaven daaruit te doen. En dus niet: eerst de uitgaven doen en daarna misschien nog die uitkering. Eigenlijk is het te simpel voor woorden. Dat hier nog nooit aan gedacht is! Ik heb overigens van diverse collega's gehoord dat zij ook in die richtingen denken. Misschien kunnen we daar samen verder over denken. Zoals ik al zei, overweeg ik hierover overigens een motie in tweede termijn.

Ten slotte. De minister spreekt in zijn brief over "meer schade-experts". In de brief staat letterlijk "meer". Mijn fractie vindt dat er een leger van experts moet worden ingezet om de dossiers snel af te wikkelen. Dat staat overigens even los van het voorschotsysteem dat ik zojuist heb voorgesteld, waarin de mensen zelf aan de slag kunnen. Daarbij wordt het hele proces eigenlijk omgekeerd. Ook daar overweeg ik een motie.

Tot slot roep ik de minister op om steun te geven aan de adviezen — vijf stuks — die alle betrokken partijen in een

brief hebben vastgelegd. De reactie van de minister vindt 50PLUS zeer teleurstellend.

Voorzitter. Het gaat vandaag over mensen in Groningen en mensen hier op de tribune. Het gaat niet over dossiers, het gaat om mensen. Ik volg het debat uiteraard al een hele tijd vanuit de fractie, en ik heb altijd het gevoel dat er over dossiers en methodes en technieken wordt gesproken. Maar als je de mensen voorop zou stellen, dan was er allang een veel efficiëntere en snellere weg ingeslagen. De mensen in Groningen en hier op de tribune hebben genoeg van woorden. Het gaat nu om daden.

Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Van Rooijen. Fijn dat u de heer Geleijnse heeft kunnen vervangen.

Hiermee zijn we ook aan het einde gekomen van de eerste termijn van de zijde van de Kamer. Ik schors de vergadering tot 16.15 uur. Dan gaat de minister antwoorden.

De vergadering wordt van 16.08 uur tot 16.17 uur geschorst.

De voorzitter:

Ik geef de minister het woord.

Minister Wiebes:

Voorzitter, dank. Ook van mijn kant een hartelijk woord van welkom aan de mensen die de moeite hebben genomen om helemaal uit Groningen hierheen te komen. Ik constateer dat er voor mij steeds meer bekende gezichten bij zitten en dat is natuurlijk alleen maar slecht nieuws, want als het allemaal goed loopt, ken je niemand, en ik ken steeds meer mensen.

De hoofdtoon van dit debat getuigt van gerechtvaardigd ongeduld. Dat is ook bij mij het geval, zoals ik straks in alle eerlijkheid zal zeggen. Wij vinden het te lang duren. Ik heb een jaar geleden inderdaad gezegd dat ik vind dat dit een ongeoorloofd overheidsfalen is. Ik vind het ook een publiek falen; ik vind het niet puur aan de NAM te wijten. Dat hebben we nog niet opgelost. Dat is een feit. Eergisteren in Groningen kreeg ik die boodschap. Ik was al een tijdje niet in Groningen geweest. Ik had nogal wat besognes met een klimaatakkoord en Urgenda vraagt ook nog aandacht, maar eergisteren was ik er weer. De heldere boodschap was overal: vaart. De brief van de regio sluit daar goed bij aan en bevat allerlei voorstellen waarop ik zal ingaan. Ik denk dat we met de meeste voorstellen iets kunnen, dat we ze gewoon kunnen uitvoeren of daar zelfs al mee bezig zijn.

Ikzelf heb in juli, toen het advies van de Mynraad er was, gezegd: nu moeten we er alles aan doen om zo snel mogelijk te beginnen. De schadeafhandeling stond toen al zeer geruime tijd op een laag pitje en de versterking nieuwe stijl moest nog starten. Het afgelopen jaar, 2018, hebben we een heleboel geregeld, maar daar hebben mensen in de huizen nog niks van gemerkt. We zijn bezig de NAM eruit te werken en dat is voor het grootste deel gelukt, zij het nog niet overal, maar daar hebben mensen nog niks van gemerkt, want als de schadeafhandeling moeilijk op gang

komt, merk je het verschil niet met toen de NAM er nog zat. We hebben aangekondigd dat de winning naar nul gaat. Dat gaat razendsnel, want ik ben van opvatting dat er in het Groningenveld geen winning meer mogelijk is op een veilige manier. Het gaat razendsnel, maar daar hebben we nu nog weinig van gemerkt. Ook hebben we het ontwerp voor een snellere versterkingsaanpak gekregen. Hebben we daar al wat van gemerkt? Nee, want die is nog niet goed gestart. En we hebben een regiofonds voor de toekomst, maar ja, dat is voor de toekomst, en daar hebben de mensen ook nog niet veel van gemerkt. 2018 was dus echt een beleidsjaar. Ik herhaal de woorden van de heer Kops, die de mijne herhaalde: 2019 moet dan toch het jaar van de uitvoering worden. Dat is niet per se goed nieuws, want zoals we allen weten, is het beleid uitvoeren nog weerbarstiger dan het beleid maken. Dat blijkt ook. Daar kom ik straks op terug.

Ik wil eerst spreken over de schadeafhandeling, die sneller moet, en dan over het deel van de versterkingsoperatie nieuwe stijl dat moet starten. Daarna zal ik allerlei nagekomen vragen nalopen door de verschillende woordvoerders langs te lopen. Het kan dus zijn dat de verschillende woordvoerders het antwoord op hun vraag niet meteen horen, maar dat zal dan toch daarna wel moeten komen.

Voorzitter, schade. Met de Tijdelijke Commissie Mynbouw-schade Groningen gaat het niet hard genoeg. Dat is natuurlijk reden voor terechte verontwaardiging. Die verontwaardiging heb ik zelf ook gedeeld. Ik heb eind 2017 gezegd dat ik het onaanvaardbaar vind dat er schade is aangedaan, maar dat mensen tevergeefs moeten wachten op vergoeding. Het feit dat het stillag was overigens niet mijn enige zorg. Mijn andere zorg was dat de NAM daar regelrecht tussen zat. De veroorzaker van de schade, die ook belang had bij het bedrag, stelde vast hoeveel je kreeg. Laat ik het netjes houden en het zo zeggen: dat geeft perverse prikkels. In mijn eigen woorden: dat is een hoogst onverkwikkelijke situatie. Je zet namelijk een individu dat schade heeft tegenover een groot juridisch apparaat, dat zijn weg wel weet. Dat was niet netjes. Daarom hebben we toen besloten om dit in publieke handen te leggen. Ik lees achteraf in de Handelingen dat ik toen al heb gezegd: nou, de start van dit instituut, van dit loket, wordt nog een hele klus. Ja, Eric Wiebes, dat werd het ook. We zijn officieel op 19 maart gestart, maar toen was er nog vrijwel niets. Het heeft tot eind mei geduurd voor er een eerste besluit kwam. De eerste schade was dus eigenlijk eind mei. Dat is nu acht maanden geleden. Ik heb 14.000 schades geërfd. Dat is een heel stuk meer van schades. Daarvan hebben we er nu zo'n kleine 6.500 opgenomen. We zijn dus bijna op de helft van het toenmalige stuk meer, maar intussen zijn er natuurlijk nieuwe schades bij gekomen.

Om vast te stellen hoe we dit kunnen versnellen — daar ben ik natuurlijk het afgelopen jaren mee bezig geweest; daarom kan ik daar misschien ook levendig over vertellen — moeten we het splitsen in het opnemen van de schade en het beoordelen van de schade. Ik hoop dat heer Van der Lee dit goed beluistert, want dit onderscheid gaat hij straks ook belangrijk vinden. Het opnemen van de schade en het beoordelen van de schade zijn heel verschillende processtappen. Ik zeg hier even dat analyses erop wijzen dat de bottleneck bij het opnemen zit. Dan is er wel sprake van enige vertraging tussen het opnemen en het beoordelen, maar dat komt ook doordat we de bewoner daar ook bij willen betrekken. Dat is dus ook de tijd die de bewoner krijgt om te kijken of hij het wel redelijk vindt. Maar de bottleneck

zit bij de opnames. Dus als wij de snelheid bij de opnames kunnen verhogen, dan gaat het hele proces sneller.

Wij zijn voor de zomer met de opnamesnelheid van nul naar ongeveer 100 per week gegaan. Dat zijn dus 100 opnames per week. Het was gemiddeld 40. In oktober, zo'n beetje flink na de zomer, zaten we op ongeveer 140 per week. Dat was dus alweer drie keer zo veel als in de periode voor de zomer. We zitten nu op ongeveer 400 opnames per week. Dat is dus tien maal zo hoog als voor de zomer, maar ik vind het nog steeds krap. Ik vind 400 opnames per week nog steeds krap. Dat hebben we gedaan door het aantal opnemers te verhogen van vijftien — we zijn begonnen met vijftien; we wilden ook niet allemaal mensen nemen die rechtstreeks van de NAM kwamen — naar nu ongeveer 100 in het veld. Nu lopen er ongeveer 100 opnemers. Je weet wat er gemiddeld per week bij komt. Tenminste, als er geen beving is. Daar ben ik nog van afhankelijk. Maar je weet ook dat er 400 worden beoordeeld. Bij het huidige tempo is het opnamestuwmeer zo ruwweg eind 2019 geslonken. Is dat nou een bevredigend resultaat? In alle eerlijkheid, ik kan daar met een heel technisch oog naar kijken, wetend hoe moeilijk het is, maar ik sta hier ook als mens. En dan denk ik: eind 2019, dat is weinig bevredigend. Dan hebben we het over het opnamestuwmeer.

Dus wij moeten en zijn ook op zoek naar versnellingsmogelijkheden. Laat ik vooropstellen dat ik opensta voor alle bruikbare oplossingen. De brief bevat er ook een aantal, daar zal ik op ingaan, maar ik zeg ook dat ik enigszins gebonden ben op één punt. Dat staat ook allemaal ter discussie, daar kan ik ook heel veel aan doen, maar die Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade Groningen is een onafhankelijke commissie, en dat is niet helemaal voor niks. Die doet namelijk het werk dat je kunt vergelijken met dat van een rechter. Een rechter ga je ook niet voorschrijven hoe die zijn werk doet. We kunnen helaas ook rechters in dit land moeilijk voorschrijven hoe hard ze moeten werken en hoeveel zaken ze moeten afdoen, maar daar lijkt het een beetje op. Dus als je onafhankelijke besluitvorming wilt hebben, dan moet je iemand ook wel bewegingsvrijheid geven in hoe hij dat doet. Dus ik kan heel hard pleiten bij de TCMG, ik kan ferme gesprekken voeren. Ik kan eindeloos proberen budgetten enzovoorts toe te voegen, maar helemaal aan het end is het wel een gesprek met de voorzitter van die tijdelijke commissie, omdat hij toch een beetje de status heeft van een rechter. Maar ik denk dus dat er veel kan.

Het eerste is natuurlijk die capaciteitsuitbreiding: we zijn van 15 naar 100 gegaan. Oké, waarom zou het niet 150 kunnen zijn? Nou, daar staan een aantal bezwaren in de weg, bijvoorbeeld de Aanbestedingswet. Ik noem ook de arbeidsmarkt. We denken dat we een heel eind zijn gegaan in het vinden van experts. Je moet mensen hebben die een schade kunnen opnemen. Ik ben in gesprek met de TCMG om te kijken of er niet gewoon nog weer meer opnemers bij kunnen. Gewoon meer capaciteit. Als we die ergens in Nederland kunnen vinden, dan zou dat mij een lief ding waard zijn. De opnemers die er zijn, doen gemiddeld één opname per dag. Ik zeg het even ruw. Ik vraag me af waarom dat niet anderhalf zou kunnen zijn. Op allerlei manieren zijn we dus aan het kijken of de capaciteit nog verder omhoog kan, zodat we niet 400, maar nog meer opnames per week kunnen doen. En dan zijn we sneller door die berg heen. Dat is één.

Het tweede punt is dat het voor de hand ligt dat wij werken met woningcorporaties. Woningcorporaties zijn grote eigenaren. Het zijn bekende, solide, betrouwbare partijen. Zojuist heeft die technische commissie de afspraak met woningcorporaties gemaakt dat zij zelf schades kunnen gaan opnemen. Dat moet nog ondertekend worden, maar de afspraak is daar. Daar kunnen we dus mee van start. Dat betekent dat er voor ongeveer 1.600 schades geen beroep hoeft te worden gedaan op de schaarse opnamecapaciteit en dat dat snel kan. Die 1.600 schades kunnen we versneld afwerken. Daarmee komt er meer ruimte voor een snellere afhandeling van de particuliere, niet-woco-schades.

Heel interessant is optie 2 uit de brief: noem het maar de aannemersvariant. Op aanvraag van bewoners wordt door solide, geselecteerde, betrouwbare aannemers een offerte opgesteld, zodat men aan de gang kan. Dat kan een check zijn, dat kan een steekproef zijn. Ik hang eerlijk gezegd niet zo aan het bedrag waarboven of waaronder je een steekproef doet. Dat vind ik ter beoordeling aan de commissie. Ik kan me voorstellen dat er gevallen zijn die hoger zijn dan €5.000 of zelfs hoger dan €10.000 waarvan je zegt: moeten we de TCMG nou voorschrijven dat zij dat controleert? Als je weet dat het midden in het gebied is, als je het type schade herkent en als je de aannemer goed kent, dan kan ik me voorstellen dat je er helemaal geen maximum aan stelt, maar het ter beoordeling van die commissie laat of zij vindt dat zij een steekproef moet uitvoeren. Die aannemersvariant vind ik dus heel veelbelovend. Dat is aan de gang.

Er zitten nu een paar honderd mensen in de aannemersvariant. Dat loopt en we kijken hoe dat gaat. Het is de bedoeling om het op te schalen. Die opschaling gaat natuurlijk geleidelijk, maar het is de bedoeling om dit aan iedereen in april ter beschikking te kunnen stellen. Eerst lag er een plan om het in mei aan iedereen ter beschikking te stellen, maar ik denk dat het april kan worden. Dat betekent dat wij mensen een mogelijkheid bieden om snel aan de beurt te zijn, om zelf initiatief te tonen en de bottleneck niet te belasten. De opnemers die voor de TCMG werken, blijven zo beschikbaar voor de andere gevallen, voor mensen die niet voor deze route kiezen. Ik vind dit heel veelbelovend. Ik zeg er net als de TCMG ronduit ja tegen. Het is belangrijk en we moeten het goed benutten. Er zit wat mij betreft ook echt muziek in. Ik ga met de TCMG in gesprek over de vraag of er überhaupt een plafond nodig is. Ik vind dat het niet aan ons is — het is in ieder geval niet aan mij — om te zeggen: boven dat bedrag moet je het checken. We hebben een passend steekproefstelsel nodig. Je moet aannemers die dat doen, kunnen vertrouwen. Je moet de rechtszekerheid en rechtsgelijkheid kunnen garanderen, maar ik ben ervan overtuigd dat we daar niet per se a priori harde grenzen voor hoeven te stellen. Ik laat dat liever aan die commissie over. Ik vind het een veelbelovende variant.

De voorzitter:
Dit was het wat betreft ...?

Minister Wiebes:
Ik heb nog meer, maar ...

De voorzitter:

Goed, dan ga ik naar mevrouw Beckerman. Zij stond er al eerder en ik heb haar toen teruggestuurd.

Minister Wiebes:

... ik zie veel belangstelling aan de interruptiemicrofoon.

De voorzitter:

Mevrouw Beckerman.

Mevrouw Beckerman (SP):

Wat mij echt wel een beetje kwaad maakt, is dat de minister het logisch vindt om te zeggen: we willen wel sneller maar we kunnen gewoon geen personeel vinden. Laten we even teruggaan naar het begin. In Nederland zeggen we toch "je mag alleen gas winnen als dat veilig kan" en "als er schade is moet je dat snel vergoeden"? Dan kun je toch niet na zoveel jaar, waarin er een zo enorm stuwmeer aan schades is ontstaan en mensen al jaren vechten en wachten, zeggen: we kunnen niet genoeg mensen vinden om dat te regelen? Dat kan toch niet waar zijn? We hebben toch afgesproken in de Mijnbouwwet dat het helemaal niet mag dat je dan nog gas gaat winnen?

Minister Wiebes:

Heb ik niet voldoende duidelijk gemaakt dat ik vind, dit kabinet vindt dat de gaswinning in Groningen niet meer veilig kan, maar dat wij nog wel een paar belangen hebben in het kader van de leveringszekerheid voor huishoudens die we anders in de kou zetten? Wij gaan in een razend tempo naar beneden. Wij hebben het over de tweede helft van 2022 en dan is er bijzonder weinig van de Groningse gaswinning over, maar in die tussentijd moet ik een beetje schipperen. Als ik nu de mogelijkheid had gehad om de gaswinning naar nul te draaien zonder dat er mensen in de kou komen te zitten, dan waren we een eind gekomen. Dat kan net niet, maar het scheelt niet veel. We gaan razendsnel naar beneden, sneller dan wie dan ook had gedacht. Ik denk niet dat mevrouw Beckerman een jaar geleden een kruisje had gezet achter zo snel naar nul.

Mevrouw Beckerman (SP):

Dat was niet mijn vraag. De minister zegt: ik moet een beetje schipperen. Maar met zo veel openstaande schades en al die mensen die nog in een slepende rechtszaak verwickeld zijn en die echt financieel en psychisch aan de grond zitten, kun je niet zeggen: ik wil een beetje schipperen. Dan kun je volgens mij eigenlijk alleen maar zeggen: er moet een generaal pardon komen voor zowel die oude schades als voor dat stuwmeer dat er nu is. Is de minister het met mij eens dat er een generaal pardon moet komen voor de schades?

Minister Wiebes:

Voorzitter, misschien is het dan goed dat ik mijn betoog even afmaak. Ik kom dan op de laatste vraag van mevrouw Beckerman over het generaal pardon terug. Als de vraag is of we er alles aan moeten doen om deze mensen snel te helpen, is het antwoord: ja, alles. Alles wat helpt, neem ik in overweging. Daarover voer ik dan een ferm gesprek met

de TCMG. Maar ik kom op haar punt terug. Ik kom erop terug; ik ben het niet vergeten. Het woord "generaal pardon" is niet ondergesneeuwd geraakt in dit debat, zal ik maar zeggen.

De heer Van der Lee (GroenLinks):

Ik kan goed volgen wat de minister zegt over de capaciteit, de corporaties en de aannemersvariant. Ik heb nog wel één specifieke vraag: moet er in die aannemersvariant in formele zin nog wel een beschikking worden gemaakt door de TCMG? Hij zegt dat daar niet de bottleneck in tijd zit, maar moet dat in formele zin nu wel of niet gebeuren? Dat is mij niet helder.

Minister Wiebes:

Dat moet ik even aan die TCMG overlaten. Het is in elk geval zo dat het voordeel van deze optie is, of je nu wel of niet beschikkingen maakt, dat het de bottleneck ontlast en dus zorgt voor een versnelling. Of je het nu met of zonder beschikking doet, de versnelling is hetzelfde. Het is alleen zo dat er misschien nog enige tijd tussen kan zitten, maar dat vertraagt het proces niet. Of dit allemaal nodig is, is ook een beetje ter beoordeling aan de TCMG, want die moet de rechtsgelijkheid, de rechtszekerheid en de soliditeit in de gaten houden. Ik ben, zoals meneer Van der Lee weet, zelden degene die staat op administratieve en juridische procedures.

De heer Sienot (D66):

Ik hoor de minister zeggen dat hij snel aan de slag wil. Dat is goed; we moeten versnellen. Verder hoor ik hem zeggen dat de arbeidsmarkt krapte daarin een probleem is. Nu zijn er ook veel mensen die wel degelijk aan de slag willen. Is het mogelijk dat zij bijvoorbeeld een programma gaan volgen voor een startkwalificatie zodat zij ook dit inspectiewerk kunnen doen? Of zijn er andere manieren waarop we ervoor kunnen zorgen dat we meer inspecteurs kunnen krijgen om dat personeelsprobleem op te lossen?

Minister Wiebes:

Jazeker. We leiden ze onder andere op. Dat is ook waarom de capaciteit niet meteen maar geleidelijk omhoogging bij het aannemen van die opnemers; ze moesten worden ingewerkt en opgeleid. Natuurlijk, whatever it takes.

De heer Sienot (D66):

Dat klinkt fantastisch. Ik ben dan ook heel benieuwd om te weten of er op dit moment meer wordt geïnvesteerd om mensen sneller uit de vijver te vissen.

Minister Wiebes:

Om mensen sneller uit de vijver te vissen? Daar moet meneer Sienot even wat ondertitels bij geven.

De heer Sienot (D66):

Om sneller meer personeel te vinden of op te leiden.

Minister Wiebes:

Daar begon ik mee. Laten we het zo zeggen: we zijn van 15 naar 100 rondlopende schadeopnemers gegaan en ik voer het gesprek met de TCMG om daar weer een schep bovenop te doen. Zeker, zeker! Dat was mijn punt één ...

De voorzitter:

Gaat u verder.

Minister Wiebes:

... de meest voor de hand liggende optie, inclusief het verhogen van de productiviteit van de mensen die daar werken. Die doen nu twintig opnames per week. Waarom zou het geen dertig kunnen zijn? Dat helpt ook. Een factor anderhalf; dat scheelt veel.

Dan staat er in de brief ook nog een optie 1C. Dat is niet de aannemersvariant maar laten we het noemen de "expertvariant", waarbij je een expert datzelfde werk laat doen. Daar heb ik op zich ook oren naar. Ook dat moet ik even bespreken met de TCMG. Ik weet dat er ten behoeve van de juridische hardheid wel een scheiding is afgesproken tussen opname en beoordeling, maar als een aannemersvariant kan, zie ik zelf niet in waarom deze variant niet zou kunnen. Deze ga ik dus nog opnemen. De eerdere was al in ontwikkeling en die is klaar om uit te rollen en om op te schalen. Bij deze moet daar nog enige studie aan vooraf gaan. Maar ik neem de suggestie uit de brief mee. Ik vind haar zelf serieus, maar ik sta inderdaad nogal ver af van de jurist.

Dan heeft de heer Sienot nog een andere suggestie gedaan. Hij vroeg of je niet zelf gewoon iets kunt doen; hoorde ik het goed dat hij zei: je neemt een foto en je zet het in gang? Je kunt zelf wat doen. Daar is mee geëxperimenteerd. Er is een hele pilot geweest. Schades kleiner dan €1.000 — maar hoe weet je dat voordat je de foto hebt opgestuurd? Maar goed; iedereen kan dat zien, het haarscheurenssegment — kon je zonder tussenkomst van een deskundige vergoed krijgen op basis van zelfgemaakte foto's. Daarvoor was de belangstelling nihil, maar ook de oordelen daarover waren eigenlijk erg negatief. Zelfs de Groninger Bodem Beweging heeft gezegd: dit moet je zo niet doen. Mensen hebben toch behoefte aan iemand die er verstand van heeft en die naar zo'n schade komt kijken. Als mensen er zelf niet enthousiast over zijn, als er ook niet veel belangstelling voor is en als de adviezen van de organisaties die zich daarop richten ook nog negatief zijn, ben ik geneigd om dit niet door te zetten. Er is ook heel weinig volume van te verwachten.

Al met al hebben we de situatie dat ongeveer vanaf juli bijna elke week — niet helemaal, maar wel bijna elke week — het aantal opnames hoger lag dan het aantal binnenkomende schades. De opnameberg slinkt dus. Maar dan komen we bij de beoordelingen. Dat is de tweede stap. Die tweede stap is niet de bottleneck. In dat proces zit wel een lead time. Er zit een lead time tussen de opname en de beoordeling. Die wordt vooral benut om een voorgenomen besluit aan een gedupeerde voor te leggen, zodat die daar commentaar op kan leveren. Dan kunnen mensen zelf bijvoorbeeld zeggen: ik vind dit geen reëel oordeel; ik ben het niet eens met het bedrag of met de oorzakelijkheid die wordt aangeduid. Dat is belangrijk, want we willen niet de indruk wekken dat we een machine zijn die over mensen heen gaat. Je wil in dialoog. Je wil horen of mensen zich daarin

kunnen vinden voordat je een definitief besluit neemt. Dus ja, er is een lead time. De beoordelingen die nu lopen zijn die van de opnames van, zeg, twee maanden geleden; ik weet niet of ik die schatting helemaal goed doe. Maar daar zit geen bottleneck. Je kunt de lead time proberen te verkleinen, maar dan geef je mensen minder tijd om te reageren op een voorgenomen besluit. Hierin zit dus op zich geen lead time.

Het heeft ook waarde dat we dit zorgvuldig doen, want tot nu toe blijft het aantal bezwaren — mensen kunnen bezwaar indienen; het is een publiekrechtelijke organisatie, met mogelijkheid van bezwaar en beroep volgens het bestuursrecht — beperkt tot ongeveer 2,5% van het aantal gevallen. Dat is heel netjes. Dat is keurig. Natuurlijk is nul altijd beter, maar er is nu sprake van een naar objectieve maatstaven zorgvuldig proces, alhoewel het natuurlijk nog steeds zo kan zijn dat mensen uiteindelijk liever een ander bedrag hadden gezien. Maar het proces zit op zich degelijk in elkaar, en ik aarzel een beetje om alleen om de lead time te verkleinen — niet om de bottleneck te verlichten — mensen minder mogelijkheden te geven om daar inspraak op te hebben.

Dan hebben we wel de vraag van het pardon. Hier komt-ie, en dit vind ik moeilijk. Ik ben niet vies van pardons. Maar wat is een pardon? Een pardon is als je een bedrag neemt, zoals een pgb, maar nog niet weet of dat terecht is en dan kun je het bedrag vergoeden. Dat is een generaal pardon. Je weet wat het verlangen is: toegelaten worden tot een land of een bedrag krijgen als toeslag of een vergoeding van iets waarvan je de schade kent. Je weet wat je verlangt en je besluit daar geen controle meer op te doen. Dat kun je met een deel van het volume doen, bij mensen die dicht bij een aardbevingsgebied zitten, onder de dit of boven de dat. Je kunt allemaal dingen doen, maar dat kan hier niet, want ons bestand bestaat soms uit een telefoonnummer. We hebben schademeldingen die uit een 06-nummer bestaan. Dan moet je mensen bellen en zeggen: uw 06-nummer komt in een bestand voor, ik kom helemaal niet toe aan enig pardon, ik wil eerst weten wat er aan de hand is, ik weet niet wie u bent, ik weet niet wat de schade is, ik ken geen bedrag. Er zijn ook schademeldingen die wel gedocumenteerd zijn met naam, adres, woonplaats en telefoonnummer, maar waar niet bekend is wat de schade is. Je kunt niet zeggen: o, die €1.000 betaal ik zonder controle. Er is helemaal geen sprake van €1.000. Je weet niet wat je moet doen.

De beste manier van pardon, wat er zo dicht mogelijk bij komt, is de aannemersvariant. Daarbij nodigen mensen een aangesloten aannemer uit, die na een korte procedure gewoon aan de gang kan en de schade meteen kan verhelpen. Maar dat is hier niet mogelijk, anders hadden we er wel over gedacht. In het begin waren er allerlei verzekeringsvergelijkingen. Was het de heer Van Rooijen die daarover begon? Nee, het was de heer Sienot. In de verzekeringswereld, waar je een claim kent, kun je besluiten om er diep op in te gaan, om een toets te doen of om het wel te geloven. Daarover hebben we in het begin natuurlijk nagedacht, maar aangezien je niet het begin hebt van een bedrag kun je dat in veel gevallen, in bijna alle gevallen, niet doen. Het is ook niet de bottleneck. Als wij nu sneller zouden besluiten — stel dat we de bedragen hebben — gaat het proces als geheel niet sneller.

De voorzitter:

Meneer Van Rooijen. Ik zie nu weer uw telefoon. De derde keer neem ik uw telefoon in beslag.

Minister Wiebes:

Dit geldt in gelijke mate voor de voorschotten. De voorschotten van de heer Van Rooijen zijn een soort twee derde van een generaal pardon. Daar worstel ik dus mee. Dat is de reden waarom ik daar aarzeling bij heb.

Een andere reden zou kunnen zijn dat onze rechter, de TCMG, — maar dat heb ik niet van hem gehoord — ook nog bezwaren zou kunnen hebben die in het kader van de rechtsgelijkheid of rechtszekerheid een rol spelen. Dat zou mijn argument niet zijn. Dat heb ik niet meegekregen. Dit maakt het heel moeilijk om een generaal pardon te creëren en het is ook niet de bottleneck.

Mijn oplossing zou zijn om de capaciteit zo groot mogelijk te maken. Dat betekent dat ik serieus wil onderzoeken of optie 1C van de regio kan werken. Ik ben aan de gang met optie 1D, de aannemersvariant. Full-fledged, laten we dat doen. Ik ben aan de gang met iets dat nog niet in de brief staat, maar dat voor de hand ligt: capaciteitsvergroting, productiviteitsverhoging per medewerker. Al die dingen moeten wij doen. Daar is in de afgelopen periode aandacht aan besteed. Dat heeft er ook toe geleid dat we van 40 naar 400 in de week zijn gegaan en ik zou graag nog verder willen gaan. Dat is mijn lijn van actie. Ik ben nog niet aan het eind van mijn Latijn voor oplossingen. Niet alles kon meteen, maar van 40 naar 400 ... Misschien zit er nog wel meer in. Dat is mijn verhaal.

De heer Nijboer (PvdA):

Ik vind dat de minister weer hetzelfde doet als de afgelopen jaren is gedaan, namelijk vanuit de technocratie, vanuit de bureaucratie redeneren: we hebben alleen maar een telefoonnummer en daarom kan dit niet en het is niet de bottleneck. Nou, iedereen weet hoeveel jaren mensen soms bezig zijn met procederen, soms tot aan de rechter toe. Hiltje Zwartberg en Annemarie Heite zijn bekend, maar er zijn nog heel veel mensen waarbij wij op bezoek gaan die juist niet bekend willen worden, maar die in dezelfde shit zitten — sorry, voorzitter, u kijkt er moeilijk bij — die in dezelfde ellende zitten en die weten dat het wel de bottleneck is. Ik vraag de minister dus: is hij bereid om te kijken vanuit de mensen? Er is iets aan de hand, anders melden ze het niet. Anders ligt er geen telefoonnummer, anders is er geen schade gemeld.

Minister Wiebes:

Zeker.

De heer Nijboer (PvdA):

Dan kan hij toch iedereen benaderen die zich heeft gemeld? Ik zie echt wel nadelen hoor. Het is niet eenvoudig qua rechtszekerheid. Er zijn nadelen aan deze oplossing, maar dan heb je wel gelijk een redelijke oplossing voor die 18.000 mensen, die al jaren zitten te wachten.

Minister Wiebes:

Ik ben erg voor de redelijke oplossingen. De enige reden dat ik dit hier met alle energie sta te doen, is dat ik weet dat er 17.000 mensen wachten op een schadevergoeding. Daar heb ik mij ruim een jaar geleden al vrij scherp over uitgesproken. Daar is geen verschil van opvatting tussen de heer Nijboer en mij. Geen enkel. Ik heb zijn tussentijdse bijdragen aan de debatten gevolgd en ik kan daar geen woord aan afdoen. Maar mijn verantwoordelijkheid is hier wel dat ik oplossingen aandraag die kunnen en die helpen. Als ik op basis van een telefoonnummer iets met een generaal pardon moet ... Ik zou niet eens weten hoe dat moet werken.

Ik denk dat als er een telefoonnummer ligt, we mensen moeten bedienen met bijvoorbeeld de aannemersvariant. Daarbij zeg je: u kunt een beroep doen op deze variant en dat kunnen we u ook aanbieden. Dan komt er iemand langs die gemandateerd is om die schade gewoon te verhelpen. Dát helpt. We zouden straks ook nog de expertvariant kunnen hebben. Dan komt er een expert naar je toe — een aangesloten expert, voor beunhazen is geen ruimte — die het kan beoordelen. Het aantrekkelijke daarvan is dat je geen controle hoeft uit te oefenen op Groningers maar op professionals. Ze hebben geen behoefte om mensen met schade in Groningen te controleren op iets. We hebben dan alleen nog maar een verstandhouding met een aannemer, die netjes zijn werk moet doen. Dat is dan onze zorg. Zo ontlasten we de mensen die schade hebben.

Ik ben ervoor om die 17.000 weg te werken. Ik wil er doorheen. Ik heb het grootste verlangen dat wij straks naar een normaal proces kijken, met een normale werkvoorraad, allemaal binnen proporties, zodat mensen weten dat ze binnen bepaalde tijd hun schade krijgen. Maar alleen maar oplossingen suggereren die technisch uiteindelijk niet werken ... Techniek telt ook. Ik moet met iets komen wat werkt. Er zijn te vaak dingen voorgespiegeld die uiteindelijk niet hebben geleverd en dat kan ik mij niet permitteren.

De heer Nijboer (PvdA):

Daar zitten we nu middenin. De minister probeert — ongetwijfeld met de beste wil van de wereld, daar wil ik helemaal niet over discussiëren — om iedereen door een trechter te duwen die hij zelf heeft bedacht. En die trechter zit helemaal verstopt en vast. Er zijn 18.000 individuele gevallen, met ieder eigen wensen en eigen problemen. Sommige zaken liggen zelfs bij de rechter, sommige bij de NAM. Sommige mensen hebben een boerderij, anderen zijn zelfstandige waarvan de winkel dicht moet. Het gaat van-z'n-lang-zal-zelven nooit lukken met een extra anderhalve opname per dag. Dat gaat niet lukken. U loopt helemaal vast. Dan staan we hier over een jaar weer precies zo als we hier vandaag staan. Vandaar dat ik zeg: trek nou een streep.

Minister Wiebes:

Maar er is geen andere methode om schades te vergoeden dan te gaan kijken en een beeld te krijgen van wat de schade is. Dat vinden de mensen zelf en dat is ook de enige manier om het technisch te doen. Als je dat station overslaat, is er niks meer te generaal pardonneren, dan is er niets meer te doen. Wij moeten weten wat de schade is. Mensen stellen daar ook prijs op. Mensen willen graag dat er een expert of een aannemer of een opnemer komt die met verstand van zaken kijkt naar de schade en die hen dan zekerheid

kan geven dat de schade wordt vergoed. En daar zit de bottleneck. Wij zijn niet uitgepraat, daarin ga ik graag mee met de heer Nijboer. Wij zijn nog niet uitgepraat, we hebben de grenzen nog niet bereikt, er moet meer kunnen. Want deze situatie willen we op deze manier niet.

De voorzitter:
Tot slot.

De heer Nijboer (PvdA):
Een deel van de mensen heeft het natuurlijk al gewoon liggen, die hebben een expertise en een contra-expertise, daar is dit al gebeurd. Daar kan toch gewoon "ja" tegen worden gezegd? Dat zouden alvast een paar duizend gevallen zijn van de 18.000 gevallen die er liggen. Er is niemand hier in de Kamer, mevrouw Beckerman niet, ik niet, die beweert dat iedereen die heeft gebeld ... Natuurlijk moet daar wel iemand bij komen kijken. Natuurlijk is dit zo.

Minister Wiebes:
Ja.

De heer Nijboer (PvdA):
Maar er is echt een heel verschil tussen iemand die bij je komt kijken waarna je weer het hele proces in moet gaan van beoordelen, contra-expertise, het niet eens zijn, en gewoon het samen eens worden met een expert, zeggen wat er moet gebeuren, een aannemer uit de buurt inhuren en die aan de gang zetten. En ...

Minister Wiebes:
Die aannemersvariant vind ik erg goed.

De heer Nijboer (PvdA):
... dat is wat er moet gebeuren.

Minister Wiebes:
Die aannemersvariant ondersteun ik van harte. Dit is de aannemersvariant.

De heer Nijboer (PvdA):
Maar in alle eerlijkheid, de mensen zijn natuurlijk al jaren bezig. Er komen steeds meer rechtszaken bij en er liggen weet-ik-hoeveel arbitragezaken. Dat staat allemaal haaks op wat nu wordt beweerd en op de ruimhartigheid die altijd is toegezegd.

Minister Wiebes:
De oudste schadegevallen hierin zijn inderdaad van april 2017. Die zitten er nog steeds tussen.

Mevrouw Beckerman (SP):
Die laatste opmerking is gewoon feitelijk onjuist. Ik heb zojuist een zwartboek aangeboden met 90 verhalen, ook van mensen die vanaf 2012 aan het strijden zijn en mensen heel gedegen rapporten hebben waar wel een bedrag in

staat. Ik probeer de vraag nog één keer te stellen. Bent u bereid, vraag ik via de voorzitter aan de minister ...

De voorzitter:
Is de minister bereid, ja.

Mevrouw Beckerman (SP):
Er zijn dus mensen die soms al vanaf 2012 vechten met de NAM, die soms al een uitspraak van een arbiter hebben en dan nog moeten vechten of die een rechterlijke uitspraak hebben en door moeten vechten. Die mensen weten een bedrag, misschien via een contra-expert. Kunnen we daar dan beginnen met dat generaal pardon?

Minister Wiebes:
Hier heeft mevrouw Beckerman het over de gevallen die niet bij de TCMG liggen, maar over de oudere gevallen. Ik wil daar best even naar kijken, maar ik heb geen zicht op die gevallen. Er zijn gevallen die bij de arbiter liggen. Dat zijn er volgens mij nog 1.000 of zo. Van de 6.000 oude gevallen liggen er nu 1.000 bij de arbiter. Die arbiter gaat daarover oordelen. Die heeft ook extra capaciteit gekregen. Dat lijkt mij de weg.

Mevrouw Beckerman (SP):
Hier schrik ik van. Ik heb geen zicht op die gevallen, hoorde ik de minister dat nu zojuist zeggen?

Minister Wiebes:
Ik ken de aard van deze gevallen niet.

Mevrouw Beckerman (SP):
Ik heb geen zicht op deze gevallen, zei de minister zojuist. Ik heb hier in de Kamer betoogd: laat de NAM alsjeblieft niet die oude gevallen behandelen, maar maak daar ook een generaal pardon voor. Dat heb ik hier in juli ook betoogd en nu zegt de minister dat hij daar geen zicht meer op heeft. We laten dus de mensen die al jaren vechten met de NAM nog jaren vechten met de NAM en de minister zegt: ik heb daar geen zicht meer op. Kloppen de woorden die u net uitsprak of was dit een slip of the tongue?

Minister Wiebes:
Ik ken de aard van de gevallen die bij de TCMG liggen. Dat zijn mensen die niet bij de rechter zijn geweest, maar daar een schade hebben ingediend. Daar zit een veelheid aan andere gevallen in de oude gevallen. Er zijn er 1.000 niet door de NAM afgehandeld. Die liggen nu bij de arbiter en ik denk dat die daarover moet oordelen. Maar dat zijn veel diversere gevallen waar ik heel moeilijk algemene uitspraken over kan doen. Daar zitten ook gevallen bij van mensen die misschien al naar de rechter zijn geweest of zelfs daar allerlei verschillende uitspraken over hebben gehad. Dat vind ik ingewikkelder. Dat kan ik niet zo overzien. Dat ligt bij de arbiter en die kijkt naar al die gevallen. De arbiter heeft daar extra capaciteit voor gekregen en als die daar nog meer extra capaciteit voor wil hebben, krijgt hij die. De bedoeling is dat dat ook dit kalenderjaar wordt afgerond en al eerder dan aan het eind van het jaar.

Mevrouw **Beckerman** (SP):

Ik zie een minister die het van zich afschuift, die zegt: het ligt bij een ander, het ligt bij een ander. Maar het was wel een politieke keuze van dit kabinet om die mensen te laten strijden tegen de NAM bij een arbiter of een rechter. Ik zou de minister toch echt willen verzoeken om inzicht te krijgen in deze zaken en te zorgen dat die nu — mensen moeten vaak na zo'n uitspraak van de arbiter nog jaren vechten met de NAM — worden opgelost. Ik vind het echt onbestaanbaar dat u nu zegt: het zijn oude gevallen, daar weet ik niks van en daar ga ik niet over.

Minister **Wiebes**:

Ze liggen nu niet meer bij de NAM. Er liggen geen gevallen meer bij de NAM. Dit zijn de gevallen, die 1.000, die bij de arbiter liggen en de NAM heeft toegezegd zich aan de uitspraken van de arbiter te gaan houden.

Mevrouw **Beckerman** (SP):

Dat doen ze niet.

Minister **Wiebes**:

Maar dat doen ze niet. Dan zeg ik aan mevrouw Beckerman toe dat ik me erin verdiep in hoeverre de NAM zich houdt aan de uitspraken van de arbiter.

De **voorzitter**:

En daar komt u op terug?

Minister **Wiebes**:

En daar kom ik op terug.

De **voorzitter**:

Goed. Dan de heer Kops.

De heer **Kops** (PVV):

Voorzitter, dank u. Ik vind de argumentatie van de minister toch heel raar. Het is best een goed idee van de heer Nijboer om, zoals hij dat zegt, een streep te zetten onder die 17.500 gevallen en die gewoon uit te betalen. En dan zegt de minister: dat gaan we niet doen, omdat er ook gevallen zijn waarbij we alleen maar een telefoonnummer hebben. Dat is toch een rare argumentatie? Waarom is er minister er dan niet toe bereid om de gevallen die wel helemaal duidelijk zijn, complete schadeclaims, gewoon direct af te handelen? De minister zou daar toch zelf ook blij van moeten worden, want dat scheelt weer heel veel. Dat ruimt de boel een beetje op. Daar zou hij blij van moeten worden. Dus waarom is hij daar dan niet toe bereid? Wat zit daarachter? Is het een centenkwestie? Wat is het?

Minister **Wiebes**:

Nee, het is geen centenkwestie. De kwestie is dat je als je een schade meldt — dat zijn de nieuwe schades — er in het algemeen geen bedrag bij hebt. Dan meld je een schade. Dan komt iemand die schade opnemen; daar wordt ook prijs op gesteld. We hebben ermee proefgedraaid dat je zelf een foto kon maken en dat je daarmee middels een

versnelde procedure je schade vergoed kon krijgen, maar daar was heel weinig belangstelling voor. Mensen stellen er juist prijs op dat iemand de schade komt opnemen. Dat is in veel gevallen, in verreweg de meeste gevallen, ook nodig, omdat iemand die een schade meldt, niet automatisch het bedrag meldt. Als ik een scheur in mijn muur heb, dan meld ik dat ik een scheur in mijn muur heb. Maar ik ben niet in staat om daar een bedrag op te plakken. Dat is wel nodig voor een pardon.

De heer **Kops** (PVV):

Dat begrijp ik wel, maar dan kan de minister toch een streep zetten onder die gevallen die wel helemaal duidelijk zijn? Het gaat dan om complete schadeclaims waarbij het bedrag duidelijk is en waarin dus niet alleen maar een telefoonnummer staat. Als we alleen maar een nummer hebben, dan gaan we natuurlijk bellen, dan gaan we dat regelen en dan gaan we onderzoek doen. Natuurlijk, dat is nodig. Maar waarom niet uitbetalen in die gevallen dat de schadeclaims wel helemaal compleet zijn?

Minister **Wiebes**:

Ik wil dat best gaan bespreken met de TCMG, maar ik heb begrepen dat er eigenlijk niet zo veel van die gevallen zijn. Ik heb er geen probleem mee om dit aan te kaarten. Ik sta open voor alle oplossingen die werken, maar de analyse toont aan dat deze waarschijnlijk niet gaat werken. Als die wel werkt, dan vind ik dat schitterend. Als dit binnen de normen kan en als we daar inderdaad bedragen voor hebben, dan ben ik bereid om alles te onderzoeken. Dat doe ik ook al een tijd. We hebben de snelheid met een factor tien verhoogd. Als er nog meer in zit, dan ben ik daar erg voor.

De heer **Kops** (PVV):

Kan de minister toelichten hoeveel gevallen niet compleet zijn? Heeft hij daar cijfers van?

Minister **Wiebes**:

Ik heb begrepen dat de meeste niet compleet zijn, als je het compleet noemt als er een bedrag staat. Ik heb net de toezegging gedaan dat ik dit met de TCMG ga bespreken, maar ik heb weinig hoop. Nogmaals, ik ben bereid tot alles wat aanvaardbaar is in de werkwijze van de TCMG, die ook best bereid is om haar werkwijze op allerlei manieren aan te passen, en wat ook technisch werkt en wat leidt tot een versnelling. Maar in het algemeen zeg ik: daar waar het een beslag legt op beoordelingscapaciteit, is het geen versnelling. Daar waar we extra opnamecapaciteit kunnen organiseren, helpt het wel. Als dit de manier is om het niet te hoeven opnemen, dan zou het helpen.

De heer **Van Rooijen** (50PLUS):

De minister zegt: ik sta voor alle opties open.

Minister **Wiebes**:

Ja.

De heer Van Rooijen (50PLUS):

Ik heb zelf de voorschotoptie genoemd. De minister heeft daar iets over gezegd. Als ik het even simpel voorstel: je gaat naar een erkende aannemer, een erkende expert. Daar kunnen we lijsten van maken of die zijn er al. Die vraag je om te komen kijken en die maakt een schatting. Dan zou je toch — zo gaat het in de private wereld met de stormschade van vorig jaar ook — kunnen zeggen: wij zijn bereid om een voorschot te geven op die taxateur, die expert, die aannemer. We geven dan een voorschot van de helft of twee derde. Ik heb de parallel getrokken met het pgb en de toeslagen. Ik ben een beetje een buitenstaander in dit dossier, behalve dat ik het wel intensief volg, maar wij zijn allebei verantwoordelijk geweest voor de Belastingdienst in de tijd dat de toeslagen nog niet bestonden. Bij de toeslagen was het uiteindelijk nodig om, zonder controle, te zeggen: we gaan vele, vele miljarden gewoon uitkeren op basis van oude gegevens. Als de nieuwe gegevens — daarover moet het gaan — er te zijner tijd zijn, dan moet er eventueel worden teruggevorderd. Dat gebeurt nu op grote schaal en dat werkt geleidelijk aan gelukkig goed. Dat hebben we. Het pgb-dossier was een grote puinhoop. De staatssecretaris van Sociale Zaken werd eraf gehaald. Het ging naar staatssecretaris Van Rijn, maar die kwam er ook niet uit. Die dumpte het bij de Sociale Verzekeringsbank, die daarvoor niet uitgerust was.

De voorzitter:

Nu terug naar het gas.

De heer Van Rooijen (50PLUS):

Ja, pardon. Die gooide het op het bord van de Sociale Verzekeringsbank. De directeur werd bijna onmiddellijk ontslagen. Die had moeten zeggen: dit kunnen we niet. Maar het gebeurde wel, want Den Haag loste het niet op en dus moest de Sociale Verzekeringsbank, die overigens de AOW perfect uitvoert, het doen. Die kon dit niet, maar die moest het wel doen. Toen heeft de Kamer gezegd: het gaat zonder controle uitgekeerd worden. Twee jaar lang is elk jaar 2 miljard uitgekeerd aan de mensen die daar recht op hadden, opdat ze hun uitgaven uit dat rugzakje konden betalen. Wat ik niet begrijp, is dat we hier zo ingewikkeld over doen. Dit zijn ook twee publiekrechtelijke instanties. Bent u bereid om, als iemand zelf aan de slag gaat, naar een erkende aannemer gaat en dus geen beunhaas, maar een erkende expert die met een schatting van de schade komt, op basis daarvan een voorschot van de helft of twee derde te geven? En dat het daarna verder afgewikkeld wordt?

Minister Wiebes:

De aannemersvariant is daar al op gebaseerd, maar dan niet twee derde, maar helemaal. Dus bij de aannemersvariant heb je heel snel niet alleen de vergoeding, maar heb je ook de schade vergoed, want dat doet die aannemer. Dat is het punt niet. Mijn punt is het volgende. Ik heb hier iemand aan de interruptiemicrofoon staan die professioneel verantwoordelijk is geweest voor innen en uitbetalen.

De heer Van Rooijen (50PLUS):

In die volgorde!

Minister Wiebes:

Dat delen wij dan. Het is een onaangename taak, maar daar zijn we allebei doorheen gegaan. Dan weet de heer Van Rooijen dat het onmogelijk is om iemand twee derde te betalen van een bedrag dat volkomen onbekend is. Wat moet ik uitbetalen? Wij hebben hier een bassin van scheuren dan wel meldingen. Wat is twee derde van een bedrag? Welk bedrag? Dat weten we bij de pgb's wel. Dat weten we bij de toeslagen wel. Dat weten we bij allerlei schades aan bumpers die inmiddels getaxeerd zijn wel, maar hier weten we alleen de lengte van de scheur. Daar kan je geen twee derde van betalen. Als het wel kan en waar het wel kan, ben ik te allen tijde bereid om daar ook nog naar te kijken. We zijn op allerlei manieren aan het proberen om de capaciteit te verhogen. Maar als het gaat om twee derde van een onbekend bedrag, dan sta ik met de bek vol tanden.

De heer Van Rooijen (50PLUS):

Die les hoeft u mij niet te leren. Dat snap ik ook, net als iedereen in deze Kamer. Met de zelf-aan-de-slagvariant — zo noem ik hem dan maar even — bedoelde ik het volgende. Je vraagt een aannemer: kom bij mij langs. Die zegt: ik zal u een schatting geven. Die komt op papier en die stuur ik naar de instantie die daarover gaat. Die zegt: oké, u kunt aan de slag; u krijgt alvast een voorschot op die schatting, op de offerte. Dan kan dat toch gewoon uitgekeerd worden? Ik heb vorig jaar zelf het voorbeeld gehad van stormschade. Daar had heel Nederland last van in januari. Bij mij sloeg een hele pui om. Ik laat een aannemer komen en die maakt voor mij een offerte. Die stuur ik naar de verzekeraar. De verzekeraars kregen tienduizenden schadegevallen, maar ik kreeg binnen twee weken zonder meer 50% van dat bedrag uitgekeerd. Nadat het werk was gedaan, kwam de rest met inhouding van het eigen risico. Daar moest ik aan denken. Waarom kan dat hier niet zo?

Minister Wiebes:

Nou, de aannemersvariant is nog veel fraaier. De aannemer neemt het op. Dat is een aangesloten aannemer en die zorgt dat het gerepareerd wordt. Die repareert niet twee derde. Die repareert alles.

De heer Van Rooijen (50PLUS):

Nee, oké. Prima, dan doen we 100%. Mijn punt is het volgende. Die variant is er pas sinds kort. Dat zijn 400 gevallen en dat wordt allemaal versneld. Maar waarom kan niet in plaats van of naast een eventueel generaal pardon — want zover zijn we nog niet — aan iedereen die een bedrag heeft, in uw geval 100% worden uitgekeerd? Let wel: ik praat over een bedrag op papier, een schatting, een officiële offerte. Zo gebeurt dat bij de toeslagen ook op basis van de oude gegevens. Als je op basis van steekproeven ziet dat die offerte of die schatting niet helemaal klopte en het achteraf toch iets te hoog was, dan kun je zeggen: u moet een stukje terugbetalen. Zo gaat het bij de toeslagen ook. Bij de toeslagen ...

Minister Wiebes:

Ik maak het nog veel mooier.

De heer **Van Rooijen** (50PLUS):
... worden duizenden euro's teruggevorderd als je op basis van je oude inkomen te veel hebt gehad.

De **voorzitter**:
Volgens mij is uw punt helder, meneer Van Rooijen.

De heer **Van Rooijen** (50PLUS):
Waarom doen we hier zo moeilijk?

Minister **Wiebes**:
De heer Van Rooijen is helemaal bevangen geraakt door de toeslagpraktijk van de Belastingdienst. Het gaat hier nog mooier. De aannemer constateert het en zorgt dat het gerepareerd wordt. Niks met twee derde van iets of de helft of alles of terugvorderingen. De bedoeling van deze variant is dat het gerepareerd wordt.

De **voorzitter**:
Laatste opmerking, meneer Van Rooijen.

De heer **Van Rooijen** (50PLUS):
Het gaat nu niet over twee derde of 100%. Het gaat erom dat als iemand zelf aan de slag gaat en een aannemer kiest, het heel snel kan worden afgehandeld en dat we niet zeggen: het is er wel, maar het werkt maar voor 400 proefgevallen.

Mag ik nog één opmerking maken over een ander punt? Dat ging over dat telefoonnummer van dat schadegeval. Dan komen we weer op gezamenlijk terrein: zwart geld. U heeft zelf gezegd en ook uw voorgangers: "Er komt een generaal pardon voor zwart geld. We weten helemaal niet wie het zijn of over welke bedragen het gaat, maar iedereen die zich voor een bepaalde datum meldt, kan het zonder een boete met ons regelen. Als je dat uiteindelijk niet voor het verstrijken van die termijn van het generaal pardon hebt gedaan, zoals nu ook speelt, dan ben je de klos. Dan krijg je eerst een lage boete en als je nog langer wacht krijg je een boete van 100%." Dat is allemaal publiekrechtelijk zo gegaan. Dus een generaal pardon als zodanig is heel bekend, juist op fiscaal gebied.

Minister **Wiebes**:
Dat bestrijd ik allemaal niet. Ik zeg alleen dat een generaal pardon alleen maar mogelijk is als je ergens een pardon op kan geven en niet op een scheur van X cm lengte.

De heer **Van Rooijen** (50PLUS):
Dat is ...

De **voorzitter**:
Nee, meneer Van Rooijen. Ik ga naar de heer Van der Lee.

Minister **Wiebes**:
De basisvraag waar de heer Van Rooijen geen antwoord meer op wilde hebben, ga ik toch beantwoorden, want het

is precies de bedoeling om deze variant aan een breed publiek ter beschikking te stellen en niet aan 400 mensen. Dat is de bedoeling. Daar werken wij aan. Opschaling, dat is wat ik wil. Meer, sneller, meer.

De heer **Van der Lee** (GroenLinks):
Over de aannemersvariant zijn we het eens. Ik ben het ook eens met de minister dat er een bedrag bekend moet zijn. Er moet dus een opname plaatsvinden.

Ik heb er moeite mee dat de minister zegt dat er geen bottleneck is bij de beoordeling. Nu hebben we het over een organisatie die pas een paar maanden draait, nog niet eens een vol jaar, en we gaan opschalen in het aantal opnames. De hoeveelheid beoordelingen zal moeten toenemen. Ik hoor verhalen van mensen die hun eerste beoordeling maar niet krijgen en daar al maanden op wachten. En dan gaat er nog eens een periode van maanden in waarin je in beroep kunt gaan. De conclusie van de minister dat er geen bottleneck zit in de beoordeling vind ik dus te prematuur.

De minister noemt 2,5% bezwaar, maar meer dan 13% wordt afgewezen. Ook daar zitten mensen bij die denken: ik geef het op, ik ga niet nog een keer bezwaar indienen bij de TCMG. De conclusie dat er geen bottleneck is bij de beoordeling, is dus veel te vroeg getrokken. Dat zou ik niet doen als ik u was, gelet op al die vorige ervaringen.

Minister **Wiebes**:
Laat ik dit als een advies opvatten. Ik hoor de heer Van der Lee zeggen dat hij een andere hypothese heeft en dat hij denkt dat er wel een bottleneck is. Ook hier wil ik best naar kijken, want als er een bottleneck is, moeten we capaciteit toevoegen. Daar heb ik geen problemen mee.

De heer **Van der Lee** (GroenLinks):
Mijn angst is nou juist dat het snel toevoegen van extra capaciteit op beoordeling betekent dat nieuwe mensen werk gaan doen waar ze nog ervaring mee moeten opdoen. Er gaan dan weer allerlei dingen mis. De vraag is dus: hoe diep inhoudelijk moet je nu eigenlijk wel beoordelen?

Minister **Wiebes**:
Dat is een goede vraag.

De heer **Van der Lee** (GroenLinks):
Daar gaat de discussie over. Hoe dieper je dat doet, hoe groter de bottleneck en hoe meer tijd je nodig hebt. De discussie over een generaal pardon gaat dan dus over de vraag hoe diep die beoordeling is. Kan die beoordeling niet wat coulanter, wat ruimhartiger? Dáár gaat het om.

Minister **Wiebes**:
Zeker. Ik snap het. Dit is ook een discussie die ik natuurlijk voer met de TCMG en op basis van die discussie hebben wij geconstateerd dat dit geen bottleneck was. Maar ik vind het geen enkel probleem om dat nog eens te checken.

Het is weleens vaker voorgekomen dat de heer Van der Lee signalen kreeg die ik niet had gekregen. Ik kan nu eenmaal

niet alle signalen opvangen, hoeveel mensen op de publieke tribune ik inmiddels ook ken. Als dit zo is, prima, ik sta voor alles open. Er staat hier niet iemand die vindt dat we het langzaam moeten laten verlopen. Ik denk dat dat ook wel geloofwaardig is.

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

Ik kom nog heel even op terug op die 17.500 schades die bij de Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade liggen. Ik heb daar zojuist ook over gesproken in mijn inbreng. Ik hoor de minister zeggen dat hij de aannemersvariant haalbaar en interessant vindt om verder te ontwikkelen. Nu wil ik eigenlijk weten wat dat nu concreet betekent. Dat betekent dus dat mensen die een schade hebben gemeld, tot een bepaald bedrag, zelf een erkende aannemer kunnen inschakelen, het kunnen laten fixen en niet eens de rekening zelf hoeven af te handelen, en dat het zo gewoon is geregeld. Begrijp ik goed dat dat de aannemersvariant is van al die 17.500 schades?

Minister Wiebes:

Dat is de bedoeling. Het is aan de TCMG zelf om tussendoor nog een zekere mate van toetsing aan te brengen, dus een soort toets of een fiat, of dat je nog moet bellen of aan criteria aan moet voldoen. Maar het komt erop neer dat je dus niet gebruikmaakt van een opnemer waar een bottleneck is, maar dat je een aannemer laat komen die op de lijst staan en die beoordeelt het en fixt het. Dat is het idee.

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

Dat is helder. Een aannemer fixt het, en daar zitten geen inspecties, beoordelaars en opnames meer tussen.

Minister Wiebes:

Er kan een toets tussen zitten, maar ik weet niet precies wat voor toets dat is, want dat moet in de opschaling nog worden vormgegeven. In principe is het zo dat je actie onderneemt — je laat een aannemer komen — en uiteindelijk zit je met een gerepareerde muur.

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

Ik wil het even heel scherp hebben omdat ik ook een motie had voorbereid. Het gaat mij erom dat het wordt uitgevoerd zoals we het nu met elkaar afspreken, en dat de minister daar in ieder geval mee aan de slag gaat. Als ik het goed begrijp, is de insteek van de minister om zo min mogelijk andere partijen ertussen te hebben. Ik zou heel graag willen weten wanneer de minister de Kamer kan informeren hoe dat er exact uit komt te zien en wanneer dat zou beginnen — het liefst morgen, maar goed, zo snel mogelijk — wat het bedrag is, en hoe dat wordt bepaald.

Ik kan me voorstellen dat er wordt gekeken naar het gemiddelde bij dit soort schades. Helaas hebben we inmiddels veel ervaring met schades in Groningen. Ik kan me voorstellen dat het op die manier wordt bekeken, maar ik zou het heel graag iets concreter willen, zodat we echt kunnen afbakenen wat we met elkaar hebben afgesproken en hoe we dit verder gaan oppakken.

Minister Wiebes:

Wat voor criteria die commissie gebruikt om iets te toetsen, en of dat überhaupt een bedrag is, of dat dat helemaal niet nodig is, dat laat ik even aan die commissie over. Ik denk dat het belangrijk is dat we beschrijven wat er voor mensen is, en hoe het in elkaar zit voor de mensen die er een beroep op doen. Moet je bellen? Word je benaderd? Hoe werkt het? Dit moet worden beschreven vanuit het perspectief van de schadeclaim. De eerstkomende brief aan de Kamer die ik daarover in gedachten heb, als ik weer iets verder ben, is voor eind februari. Dan weten we wellicht ook weer iets meer over de maatregelen in termen van capaciteit en hebben we ook hier meer zicht op. Ik hoop dat ik het daarin kan opnemen. Ik kijk of ik daarin al kan schetsen hoe dat eruitziet en natuurlijk ook wat het effect is. We zitten nu op 400 in de week. Wat doet het met de getallen?

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

Ik dank de minister ook voor het benoemen van een concreet moment. Ik wil geen dingen vragen die niet haalbaar zijn, want dan gaan we allemaal met valse hoop en verwachtingen naar huis en dat wil ik niet. Maar als de brief naar voren kan worden gehaald of als de Kamer eerder apart hierover geïnformeerd kan worden, dan is dat altijd welkom. Het zou mooi zijn als er dan ook al in staat wanneer dit ingaat. Het zou mooi zijn als de minister dat dan met de TCMG heeft kunnen bekijken, als er dan geen dingen meer hoeven te worden opgezet en als er dan gewoon staat: per zoveel maart kunnen mensen gewoon daarnaartoe bellen, daar zijn de aannemers, en u kunt het gewoon gaan fixen. Ik hoop dat dat in ieder geval de inzet van de minister is en dat dat ook de uitkomst zal zijn.

Minister Wiebes:

Ik kan daar wel iets over zeggen. Het is natuurlijk al begonnen. Een paar honderd schades doen we op deze manier, ook om er ervaring mee op te doen en te kijken hoe het proces nog beter kan. De schatting voor de algemene openstelling van deze variant is ergens april. Dat is wat de commissie zegt. Dat was eerst mei, maar dat leek mij ... Nou, mei is ook weer mei; ik heb liever april. Er wordt nu dus geprobeerd om dat in april te doen. Ik zal proberen om al in februari te schetsen hoe dat eruit zou kunnen zien, voor zover dat mogelijk is. Nogmaals, dat doe ik wel met een onafhankelijke partij die toch een beetje de status heeft van een rechter. Je bepaalt dus niet alle juridische procedures zelf. Maar ik ga dat doen.

De voorzitter:

Tot slot.

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

We hebben dat zelf natuurlijk ook zo ingericht met een onafhankelijke partij, maar ik denk dat dat gepaard moet gaan met een sterk signaal vanuit de Kamer: fix it!

Minister Wiebes:

Dank voor de rugwind.

Mevrouw Agnes Mulder (CDA):

Ik merk dat ik toch een beetje ongeduldig ben. We hebben op 31 januari nog een algemeen overleg, een commissiedebat over de mijnbouwzaken. Het zou eigenlijk heel mooi zijn als de minister dan al een terugkoppeling kan geven in plaats van eind februari. Want zo'n aannemersvariant, daar moet toch snel uit te komen zijn met de regio, zou ik denken. Ik kan mij ook voorstellen dat je in die variant nog even een check doet bij de NCG, zo van: staat deze woning op de Hogerisicolijs? Anders krijgen we precies het beeld dat we de afgelopen maanden hebben gezien, namelijk dat mensen bijkans een schadevergoeding krijgen en vervolgens het huis wordt gesloopt. Ik kan me toch voorstellen dat de minister dat niet wil en dat inwoners dat ook niet willen. De andere casus die ik naar voren heb gebracht, ging erover dat mensen een paar tegeltjes vergoed krijgen, terwijl die badkamer met een iets stevigere versterkingsmaatregel voor de toekomst in ieder geval niet voor de tiende keer opnieuw zou hoeven worden gerepareerd. Ik kan me toch wel voorstellen dat die check er nog even in komt.

Minister Wiebes:

Dat was eigenlijk het volgende onderwerp, want dat is net iets fundamenteeler dan alleen de aannemersaanpak.

De voorzitter:

Dus daar komt u op terug? Ja.

Minister Wiebes:

Het is vanzelfsprekend dat ik mij eind januari graag laat bevragen over waar ik sta. Ik weet niet of ik er dan al veel van kan zeggen, maar ik heb de datum goed in mijn hoofd geprent, dus ik zal dan proberen te melden wat ik dan over deze variant kan melden. Maar die aansluiting tussen het schadebedrijf en het versterkingsbedrijf is best een fundamenteel punt. Mevrouw Mulder maakte dat punt, maar het kwam vaker naar voren in het debat en het staat ook in de brief van de regio. Mevrouw Mulder maakte het heel levendig. Zij schetste een situatie waarin er een schade is die dan wordt verholpen — de tegeltjes — waarna het huis grondig moet worden versterkt of zelfs gesloopt.

Op zich denk ik dat we niet zitten te wachten op het aankalen van huizen die binnenkort gesloopt worden. Ik denk dat er ten eerste een goede aansluiting nodig is tussen de versterking en het schadebedrijf, en dan eigenlijk vooral in de omgekeerde richting. Het is zelden zo dat je bij de versterking zegt: o jee, er is hier nog een achterstallige schade. Het kan wel voorkomen dat je voor een schade komt en zegt: nou, er is toch ook wel wat aan de hand met veiligheid. Dan kan het zijn dat dat huis op de lijst staat en later aan de beurt is. Dan is het merkwaardig genoeg toch best vaak zo — daar hebben mensen ook recht op, ook al vinden we dat misschien niet logisch; mensen hebben daar recht op — dat mensen zeggen en dat kan: ik wil gewoon dat de schade wordt hersteld, want ik woon hier misschien nog acht maanden voordat mijn huis versterkt wordt; ik wil gewoon dat het er netjes uitziet. Daar hebben ze recht op. Dat mag. Dat doen we dan als de bewoners dat willen. Dat is hun recht.

Je kunt natuurlijk met ze in overleg treden en vragen of dat nou zo verstandig is. Dat kan ook. Belangrijk is dat die twee

bedrijven op elkaar zijn aangesloten. Het kan dus voorkomen dat de schadeopnemer ergens komt voor een schade en denkt: ik heb niet zo veel verstand van seismiciteit, maar er is wel iets met dit huis aan de hand. Dan moet je dat kunnen melden bij het schadebedrijf. Toevallig zijn gisteren tussen de Nationaal Coördinator Groningen en de voorzitter van de TCMG afspraken gemaakt om die handover vloeiend te maken. Het is gek als de schadeopnemer hellende gevels of gevaarlijke situaties ziet en dat niet meldt. Het is niet aan een computermodel om als enige te bepalen welk huis geïnspecteerd moet worden. Het kan heel goed voorkomen dat er via de schadepraktijk meldingen komen over een huis dat toch even aan een opname onderworpen moet worden. Die afspraken zijn gisteren gemaakt. Dat is belangrijk, omdat het niet verstandig is om dit als twee aparte operaties over de regio uit te storten.

Mevrouw Agnes Mulder (CDA):

Maar dan is wel de vraag wat er gebeurt aan preventieve maatregelen. Ik heb gesproken met een aantal mensen uit het gebied. Stel dat mijn woning wat uit het lood staat. De gevel helt over. Tot 5 à 6 cm is dat nog geen acuut gevaarlijke situatie, heb ik mij laten vertellen. Maar kom je op 10 cm, dan is het dat wel. In de praktijk wordt nu gewacht tot die 10 cm. Dat is toch gewoon bizar? Dat moet de minister toch met het CDA eens zijn?

Minister Wiebes:

Ja. Als we tegen iemand zeggen dat er nog even gewacht moet worden tot zijn gevel wat schever staat, zijn we verkeerd bezig.

Mevrouw Agnes Mulder (CDA):

Maar vindt de minister dan ook dat er op dat moment actie moet worden ondernomen en dat er dan preventief moet worden ingegrepen?

Minister Wiebes:

Dat kan ik niet beoordelen. Nu ben ik in gesprek met een Kamerlid dat net als ik niet zo heel veel verstand heeft van hellende gevels of seismiciteit. We zijn dan met elkaar aan het bespreken wat wij als leken verstandig vinden. Ik wilde dat aan de experts overlaten. Als duidelijk is dat een gevel als gevolg van seismiciteit steeds verder aan het verzakken is, heeft het weinig zin om scheuren dicht te gaan smeren. Dan heeft het zin om te kijken of dit op een of andere wijze in de versterkingsaanpak moet worden meegenomen. Of dat bij al die gevallen met een gevel uit het lood bestaat, weet ik niet. De gevel van mijn huis staat ook een beetje uit het lood, maar die zou ik toch niet willen voordragen. Dat kan in Groningen allemaal heel anders liggen. Dat moeten de experts met elkaar bepalen. Maar de handover is er en die afspraken zijn gisteren met elkaar gemaakt. Dat is belangrijk.

De heer Stoffer (SGP):

Ik heb straks in de eerste termijn nadrukkelijk gevraagd waar nog de bottlenecks voor de uitvoering zitten. Ik hoor de minister zeggen: als ik op de aannemersvariant kom — en dat lijkt te gaan lukken — dan zijn die er eigenlijk niet meer.

Minister Wiebes:

Nee, dat zei ik niet. Dat is al te rooskleurig.

De heer Stoffer (SGP):

Nou goed, dan komen we een heel eind. Laat ik het zo stellen. Maar dat is eigenlijk mijn vraag niet. Stel nu dat die aannemersvariant dadelijk heel veel gaat brengen. Daar heb ik twee vragen bij. Ik weet niet of de minister in de afgelopen periode nog weleens een verbouwinkje heeft proberen te doen. Ik heb van mensen in Den Haag gehoord dat je helemaal geen aannemer krijgt. Bij mij op de Veluwe lukt dat nog als je een echte huisaannemer hebt. Hoe is de marktsituatie in Groningen? Mijn vraag is eigenlijk of dit reëel is. Hebben aannemers voldoende ruimte en capaciteit om dit te doen? Dat is vraag één. Dan mijn tweede vraag.

De voorzitter:

Misschien eerst even het antwoord op de eerste vraag. Dan krijgt u zo nogmaals de gelegenheid.

Minister Wiebes:

De marktverkenning van de NCG suggereert dat er wel degelijk capaciteit is, zowel voor schadeherstel als voor versterking. Aannemers hebben daar ook aanbiedingen voor gedaan aan de NCG. Dat zou dus moeten lukken. Maar the proof of the pudding is in the eating. Ik heb het in dit dossier altijd erg moeilijk gevonden om ergens heel besliste uitspraken over te doen, omdat de werkelijkheid toch altijd weerbarstiger is. Het is toch steeds weer waar dat uitvoering een stuk ingewikkelder is dan beleid maken.

De heer Stoffer (SGP):

Dat was eigenlijk ook waar ik op doelde. Er is een marktverkenning gedaan. Meer dan dat kun je op dit moment niet doen. Helder.

Dan mijn tweede vraag. Ik heb vanuit een vorige professe nogal vaak te maken gehad met aannemers in infrastructuur. Waar we altijd tegenaan liepen, was dat als je de contracten niet helder hebt er altijd discussie is over meerwerk, dat de boel stopt, en ga zo maar door. Zelf heb je de contracten voor je gevoel wel helder. Ik hoor hier een variant. Je kunt zelf die aannemer bellen, maar als je niet uitkijkt, gaat die dadelijk — niet menselijks is een aannemer vreemd — met de vork schrijven. Is ook daarover nagedacht, of wordt dat nu getest in die eerste fase? Of is dat misschien iets waarvoor we over een jaar weer hier staan? Ik vraag dat niet uit narigheid, maar echt om te kijken of dat niet een nieuwe bottleneck gaat worden. Ik hoor daar graag iets meer over.

Minister Wiebes:

Een bottleneck niet, maar we weten allemaal dat we hier een groot verlangen hebben om snelheid te maken. Dat verlangen hebben we ook weleens gehad bij toeslagen: keer ze uit voordat het definitief is. Dat hebben we op allerlei terreinen gehad. We weten allemaal dat bochtjes afsnijden maatschappelijk gezien gewoon wenselijk — ik durf in dit geval zelfs te zeggen: noodzakelijk — is. Maar we weten ook allemaal dat dat ten koste gaat van de zorgvuldigheid. Wij dienen dus te accepteren dat als wij meer

snelheid willen maken, met minder controles en minder toetsen — we werken wel met aangesloten aannemers — er onherroepelijk dingen gebeuren die we strikt gezien, volgens de accountant, liever niet zouden hebben. Het is niet anders. Dat moeten we accepteren. Dat is in dit geval voor een goed doel. Het is niet leuk, maar we moeten dat onder ogen zien. Als we alles waterdicht willen hebben, dan komen die 17.000 schades nooit van de band. Met volledige waterdichtheid krijgen wij geen hoog tempo. Dat doen we nu ook al niet. Er zijn nu ook al afwegingen en steekproefsgewijze zaken. Niet alles wordt even grondig bekeken. Dat is altijd zo in een schadebedrijf. Maar we weten dat je je daarmee op de hals haalt dat de precisie terugloopt. Wij dienen dat te accepteren in het belang van de goede zaak.

De heer Stoffer (SGP):

Ik ben ook blij om dit te horen. Mijn oproep is ook niet: doe alles tot in de puntjes zorgvuldig. Maar mijn oproep is wel: kijk daar echt naar en zorg wel voor een bepaalde mate van zorgvuldigheid, zodat dat straks niet weer het hele werk stillegt en stopt. Ik hoor de minister daar goede dingen over zeggen. Ik wou het eigenlijk maar gewoon meegeven, en ik hoor dat het overgenomen is, dus dank.

De heer Sienot (D66):

We komen ergens. Dit is al stukken concreter dan de reactie van de minister in de brief. Dat is heel positief. Nog heel even over de fotovariant, waar het ook over ging en waarvoor er een pilot is geweest. Ik geloof dat we niet helemaal over hetzelfde spreken. Waar het ons om gaat, is dat het tot €10.000 — ik noem maar een bedrag — gewoon als volgt gaat. Jij kunt een foto maken. Er komt eerst een aannemer in huis. Daar kun je zelf een afspraak mee maken. Die maakt een foto van de situatie zoals die is en een foto van de situatie als het is gemaakt. En de bon gaat rechtstreeks naar de TCMG. Is die optie getoetst, is mijn eerste vraag.

Minister Wiebes:

Volgens mij is dit de aannemersvariant. Maar de variant waarvan ik dacht dat de heer Sienot erop doelde en die geprobeerd is, is dat mensen gewoon zelf een foto maken, die opsturen en op basis daarvan hun schade vergoed krijgen. Daar waren mensen weinig geporteerd voor. Ze willen toch een professionele opnemer aan de deur hebben.

De heer Sienot (D66):

Helder. Dan is het fantastisch dat we met de aannemersvariant uiteindelijk ongeveer hetzelfde bedoelen. Wat betreft de fotovariant: ik vind het wel heel interessant om die in ieder geval als optie aan te bieden aan de mensen. Dat niet iedereen er gebruik van wenst te maken, betekent nog steeds dat genoeg mensen dat misschien wel willen als ze alle verhalen horen over de enorm lange duur. Dan heb je een keuze.

Minister Wiebes:

Het is alleen wel zo dat men daar — volgens mij was het de Groninger Bodem Beweging of het Gasberaad — ook wel een heel negatief advies over heeft gekregen, na negatieve ervaringen. Ik vind het dus een beetje ijzerenhei-

nig om te zeggen: "Wij in Den Haag weten nu dat dat toch een goed idee is. U vond het allemaal geen goed idee, maar wij gaan het toch doen." De term "ijzeren hein" slaat zelden op de heer Sienot, want die is altijd optimistisch en wil altijd voorwaarts, maar wij moeten er samen voor oppassen dat we niet de provincie gaan regeren vanuit deze zaal.

De heer **Sienot** (D66):

Nou ja, ik zou een optie niet zo inbrengen als ik daar niet nauwgezet over in contact stond met mensen in Groningen.

Minister **Wiebes**:

Oké.

De heer **Sienot** (D66):

Maar dat gezegd hebbende: laten we vooral samen de schoulers eronder zetten. Als de aannemersvariant het meeste applaus krijgt, lig ik er niet voor. Aan de bak!

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie):

Ik wil allereerst het betoog van mevrouw Beckerman onderstrepen en de minister danken voor de toezegging, want ook mij bereiken signalen dat, ondanks de inzet van de arbiter, mensen onvoldoende recht wordt gedaan. Ik vind dat echt heel zorgelijk. Ik ben dus blij met die toezegging aan mevrouw Beckerman. Mijn vraag gaat over de persoon die ik inbracht in mijn betoog. Ik begrijp heel goed dat de minister niet op individuele casussen in kan gaan. Maar dit was iemand uit april 2017. Dat betreft dus een van de oudste schades. Hij zei: ik heb een ontvangstbevestiging gekregen en daarna bleef het stil. Wat moet deze meneer nou doen, gehoord hebbende het debat van vandaag? Moet hij nog een paar maanden wachten en staat het adres dan bij hem op de website? Krijgt hij nog een brief? Nogmaals, ik begrijp dat de minister niet op casussen kan ingaan, maar dit zijn wel de casussen die ons als volksvertegenwoordiger bereiken. Wat kan ik tegen deze meneer zeggen?

Minister **Wiebes**:

Het is natuurlijk onherroepelijk het geval dat er onder die 17.000 een aantal — inmiddels naar schatting misschien wel 500, nu we ongeveer de helft hebben gedaan — uit april/mei 2017 zit. Die zijn heel oud. Het is ingewikkeld om via een Kamerdebat de ene uit die groep voorrang te geven boven de andere. Maar het is wel heel cruciaal hoe de informatievoorziening naar deze mensen loopt. Ik moet daar gewoon even naar informeren. Maar dan doe ik dat voor de hele groep oude gevallen. Hoe zit de flow in elkaar? Hoe vaak horen mensen iets? Hoe horen ze wanneer ze aan de beurt zijn? Is dat te voorspellen? Ik ga daar nog even op in. Ik kijk daar dan met enige precisie naar. Ik wil nog wel benadrukken dat ik het signaal van mevrouw Beckerman — de arbiter doet een uitspraak en daarna komt er niks — wel belangrijk vind. We hebben steeds gezegd dat die arbiter een soort stop op de fles is. Als de stop op die fles niet waterdicht is, dan zou dat vervelend zijn. We moeten dus kijken welke gevallen zich voordoen. Die toezegging doe ik bijzonder graag.

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie):

De reactie van de minister zojuist interpreteer ik als een toezegging om nog eens expliciet te kijken naar de communicatie.

Minister **Wiebes**:

Ja.

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie):

Ik vind dat ontzettend belangrijk. Dank daarvoor. Mijn tweede vraag gaat over het volgende. Ik heb op de website van de TCMG gezien dat ze inlopen. Daar zijn ze hartstikke trots op. Ik ben ook blij dat dat gebeurt. Maar er ligt wel een werkvoorraad van 17.500. Ik heb ergens, in een van de vele stukken voor dit debat, gelezen dat het de bedoeling is dat de werkvoorraad eind dit jaar opgelost is. Toch mijn vraag aan de minister: wat geeft hem nou het vertrouwen dat aan het eind van dit jaar mensen op die 17.500 schadegevallen echt een reactie hebben gekregen en ze als het even kan ook aan de slag kunnen met het afhandelen van de schade?

Minister **Wiebes**:

Ik zeg eerlijk dat ik het met te veel onzekerheden omkleed vind en dat ik daar bezorgd over ben. Ik weet dat het de verwachting van de voorzitter van de TCMG is, maar ik vind verwachtingen met zo veel onzekerheden eromheen echt nog niet vertrouwenwekkend genoeg. Bovendien vind ik "eind van het jaar" nog niet bevredigend. Ik ben van plan om opnieuw, zoals besproken, versnellingsopties te blijven nastreven in het gesprek met de TCMG. Ik wil dat het nog harder gaat. Ik vind het een onbevredigend getal, omgeven door te veel onzekerheden.

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie):

Het is natuurlijk niet fijn om te horen dat we hier onzeker over zijn.

Minister **Wiebes**:

Nee.

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie):

Ik denk wel dat het realistisch is. Ik kan me aansluiten bij alle voorgaande sprekers die de minister hebben gevraagd om de Kamer daarvan op de hoogte te houden. Dank u wel.

Minister **Wiebes**:

Zeker, zeker. Die toezegging heb ik gedaan. Het is mijn eer te na om het hierbij te laten.

Voorzitter. Ik kom op de versterking. De roep om tempo bij de schadeafhandeling kan een-op-een herhaald worden voor de versterking. Laten we even teruggaan naar 2 juli. Op 2 juli zaten de gezamenlijke bestuurders ...

De voorzitter:

Ik zie mevrouw Agnes Mulder naar de interruptiemicrofoon gaan. Voordat u naar het volgende onderwerp overgaat, krijgt mevrouw Agnes Mulder het woord.

Mevrouw Agnes Mulder (CDA):

Ik vond het natuurlijk een hartstikke mooie toezegging aan eerst mevrouw Beckerman en vervolgens mevrouw Dik-Faber. Maar we hebben nog steeds dat algemeen overleg staan op de 31ste. Kan de minister hier gewoon hard toezeggen dat hij dan terugkomt op hoe het zit met die gevallen? Want anders, als "er wordt een keer op teruggekomen" wordt gezegd, blijft het zo in de lucht hangen.

Minister Wiebes:

Ik zeg toe dat ik er dan op terugkom, maar ik weet niet zeker of ik er dan al helemaal uit ben. Maar laten we het dan agenderen. Dan weet ik ook wanneer ik er eventueel wél uit ben als dat niet aan het eind van deze maand is. Die toezegging doe ik bijzonder graag. En ik weet zeker dat er ook nog wel schadevragen in de restvragen zitten. Vergeef me even. Ik loop straks nog door de door mij persoonlijk opgeschreven vragen van alle sprekers.

Nu wil ik even de stap maken naar de versterkingsaanpak. Daarbij ga ik terug naar 2 juli. Toen hebben wij als bestuurders bij elkaar gezeten. Toen hebben wij het Mijnsaadadvies bestudeerd en daarover gesproken. Toen hebben we gezien dat de Mijnsaad zeer scherpe waarschuwingen had over de oude aanpak. Dat was ook niet verwonderlijk, want we lagen meer dan 90% achter en waren echt niet bezig de veiligheid te borgen. We kregen het sterke advies om dat heel anders te gaan doen. Even kort en ook wel bot gezegd: wel met minder precisie, maar met meer snelheid. Het is zeker zo — dat is geen geheim — dat niet alle bestuurders aan tafel enthousiast waren over alle onderdelen van het advies, maar er is toen wel gezegd dat wij dit langs de lijnen van het Mijnsaadadvies zouden uitwerken om te komen tot een plan van aanpak. Mijn hoofdpunt — maar ik was zeker niet de enige in die kamer — was dat wij moesten proberen om zo snel mogelijk al te starten waar dat kon. We moesten niet wachten tot alles af was, want we wisten immers al van een flink aantal huizen enzovoort. Toen zijn we begonnen met de voorbereiding van dat plan van aanpak.

Wat hebben we daarvoor gedaan? We hebben eerst bestuurlijke afspraken gemaakt over twee tranches. We zijn het over allerlei uitgangspunten eens geworden. Toen is er een plan van aanpak gemaakt. Dat is het plan van aanpak van de Nationaal Coördinator Groningen. De lijst moest ook verfijnd worden. We begonnen met 1.500 huizen, maar als je het zekere voor het onzekere neemt, goed inspecteert en waar twijfel is, toevoegt, dan kom je wel tot 3.000 huizen. De Nationaal Coördinator Groningen heeft toen ook de aanpak voor de versnelling uitgewerkt. Hoe moet dat dan en in wat voor volgorde, met straatjes, treintjes en noem het maar op? We zijn nu wel zo ver dat we weten om welke huizen het gaat. Het plan van aanpak is ergens in november opgeleverd. Sinds die periode dienen wij dus te weten met welke huizen wij moeten starten. Dat wordt ieder jaar geüpdatet, dus we weten nog niet met welke huizen we moeten eindigen, maar we weten wel met welke huizen we moeten starten.

Toen had ik de nobele taak om het akkoord op hoofdlijnen om te werken en door te vertalen in een betalingscontract met de NAM. Ook dat heeft tot en met november geduurd. Dat had heel wat voeten in de aarde en de uitkomst daarvan is dat de NAM zich niet meer mag bemoeien met wat nodig is voor de veiligheid. De NAM bepaalt dus niet wat nodig is voor de veiligheid en beoordeelt ook niet wat nodig is voor de veiligheid. De NAM heeft daar geen stem meer in, maar betaalt wel alles wat nodig is voor de veiligheid. Als de experts bepalen wat er nodig is voor de veiligheid, hoef ik er alleen maar een klap op te geven en dan gaat het naar de facturenafdeling. Dus het geld is geregeld. We weten ook om welke huizen het gaat. En voor de kerst heb ik de werkorder getekend. Dat betekent dat de uitvoeringsorganisatie NCG, een uitvoeringsorganisatie waarvan het eigenaarschap bij EZ ligt, een werkorder heeft gekregen om alle 3.000 opnames te gaan doen. Het gaat dan niet alleen om P50, maar je kunt daar ook nog een zekere hoeveelheid P90-woningen in doen, omdat die aansluiten, burens zijn of eraan vastzitten of dat soort dingen.

Vervolgens zijn we bijna klaar — in sommige gevallen gewoon klaar — met de uitvoeringsplannen. Die zijn gemaakt door de lokale stuurgroepen. Ook dat is logisch, want het veiligheidsoordeel is echt wel een deel van het verhaal: wat is er nodig voor deze huizen? We weten nu dat we 3.000 huizen aan een opname moeten onderwerpen, maar het is toch echt aan de lokale stuurgroep om te zeggen waar we moeten beginnen. Den Haag kent de straten van de gemeentes echt niet. Uiteindelijk bepaalt de lokale stuurgroep, de gemeente, hoe we met het veiligheidspakket moeten gaan werken. Welke huizen eerst? Welke daarna? Dit moet allemaal gebeuren binnen de kaders van de veiligheid, maar het moet wel gewoon aansluiten bij de noden en de opzet van de dorpen en de steden. Dat is ook logisch. Bouwlogistiek is een punt waar Den Haag echt niks van weet. Hoe zorg je ervoor dat de werkers bij de huizen kunnen komen? Dat moet allemaal netjes worden voorbereid. Dat doen de lokale stuurgroepen.

Er liggen imposante plannen. Ik heb hier en daar stukken gepresenteerd gekregen. Er is goed nagedacht over hoe de veiligheidsopgave aansluit bij de lokale noden. SodM heeft mij aangegeven nog bezig te zijn met de toetsing van een aantal plannen, want dat heeft natuurlijk de taak om te kijken of die plannen ook leiden tot veiligheid. Dat is niet raar, want dat is de toezichthouder die daarop hoort te letten. Maar ik heb het SodM gevraagd om dat zo snel mogelijk af te ronden. Ik had ook het voorstel om dat liefst nog deze werkdag te doen, maar dat ging de betrokken partijen nou ook weer een beetje té ver.

Ten slotte zijn er sinds die datum bewonersavonden gehouden. Loppersum alleen al heeft veertien bewonersavonden georganiseerd. Al dat werk is gedaan. We weten om welke huizen het gaat, we hebben de bewoners geïnformeerd en er zijn lokale plannen. In sommige gevallen moet er nog een toetsing op de veiligheid komen, maar eigenlijk zijn de startvoorwaarden zo'n beetje vervuld. We weten bij welke P50-huizen wij zouden moeten beginnen. Uit de plannen is op te maken dat er soms ook een P90-huis moet worden meegenomen. Dat zou dus nu snel moeten gaan.

However, ik was er en ik hoorde bij verschillende gemeentes toch aarzelingen. Er zijn aarzelingen die ik niet deel. Er zijn vertegenwoordigers van de regio die zeggen: het is hele-

maal niet waar dat het geld geregeld is; ik geloof er niks van. Oké, dan is het aan mij om ze ervan te overtuigen dat we toch aan de gang moeten. Er zijn allerlei vragen en twijfels: de looproutes van de opnemers zijn niet bekend; er is nog geen planning welke mensen erop worden gezet. Dat zijn allemaal dingen waarvan je zegt: als dat nog moet gebeuren, laten we dat dan nu doen.

Tegen de twee gemeentes waar ik op bezoek was — ik stel dat ook aan de andere voor — zeg ik: laten we à la mevrouw Mulder met het clubje bij elkaar gaan zitten en inventariseren of er nou nog belemmeringen zijn. Als de belemmeringen zitten aan de kant van het Rijk, dan los ik ze op. Als er belemmeringen zitten aan de kant van het SodM, dan zal ik ze tot spoed manen. Als er nog vragen zijn die binnen de regio moeten worden opgelost, dan moeten we ze nu oplossen. Als de NCG nog iets nodig heeft, dan moeten we daarin voorzien.

We moeten gewoon aan de gang. Ik denk echt dat de startvoorwaarden zijn vervuld. Daar waar er aarzelingen en vragen zijn, is er geen andere manier dan — Rijk, NCG en misschien SodM moeten daar maar voor bij elkaar gaan zitten — de thermometer erin te steken. Als het nog ergens op haakt, dan lossen we dat nú op. Kunnen we voort, dan moeten we voort. Immers, de werkorder is gegeven, de P50-woningen zijn bekend, de adressen zijn bekend. Er is gevraagd of mensen die in een P50-woning wonen, zelf het initiatief voor een opname kunnen nemen. Dat is een interessante vraag die ik met de regio zal meenemen. In de hele samenleving, in de regio, in deze Kamer en bij mij is er echt geen tolerantie meer voor iets wat nog niet van start gaat. Het kan niet langer.

We hebben al die dingen gedaan. Ik heb me in het zweet onderhandeld met de NAM. De lokale stuurgroepen hebben zich het schompes gewerkt om prachtige plannen te maken. Zodra die plannen deugen, moeten we ermee aan de gang gaan. Ik kan er niets anders van maken.

De capaciteit moet er zijn. Ik heb dat ook aan de NCG gevraagd: kun jij nu die 3.000 huizen opnemen? Is daar capaciteit voor? Ja, die is er. Is de capaciteit van de NCG vlekkeloos? Nee, vast nog niet. Er schijnen nog bewoners-begeleiders bij te moeten. Op allerlei punten zijn er nog wensen. Er wordt hard geworven. Er staan advertenties in de regionale media voor nieuwe medewerkers. Dit moet nu van start. De capaciteit is er. De huizen zijn bekend. Het geld is geen probleem. We moeten aan de gang. En als ik daar nog iemand van moet overtuigen, als er nog mij onbekende bottlenecks moeten worden opgelost, als iemand anders nog iets moet doen, dan moeten we dat met elkaar in gesprek nu regelen.

Mijn uitnodiging aan iedereen is: verdere belemmeringen uit de weg en starten. Daar zal ik de handreiking voor doen. De P50-woningen hebben recht op een opname.

Tot zover over de timing. Er zijn ook vragen gesteld over de aanpak, maar dat zijn er minder. Ik zie vijf leden aan de interruptiemicrofoons ...

De voorzitter:

Ja, die zie ik ook, maar ik wil weten of alle vragen die in eerste termijn zijn gesteld over de versterkingsoperatie, door u zijn beantwoord.

Minister Wiebes:

Laat ik even kijken. Er ligt nog een belangrijke vraag over wat we doen bij mensen die eerder een inspectie hebben gehad. Dat zijn toch ook wel bijzondere gevallen. Veel daarvan zitten in de zogenaamde 1581-batch. Komen die nog aan de beurt? Moeten die achteraan in de rij aansluiten? Die hebben al een inspectie gehad en dat betekent dus dat die mensen helemaal geen opname meer hoeven te hebben. Dat zou overbodig zijn, maar er kan bij sommigen van hen wel een vraag om een beoordeling zijn. Of die huizen onveilig zijn, zou ook kunnen blijken uit de jaarlijkse update van de lijst, want ieder jaar updaten we de lijst. Maar we hebben gewoon gesteld — dat is ook het advies van de Mijnraad; daar hoeven we niet van af te wijken — dat mensen die zich onveilig voelen in hun huis, ook als dat al is geïnspecteerd, om een inspectie, een opname, kunnen vragen. Zij kunnen laten toetsen of dit klopt. Zeker in het geval van de 1581 gaat dit op. Aan die mensen is al gerekend en die kunnen dus een soort herbeoordeling vragen van de seismiciteit en de situatie van vandaag op basis van de inspectie van vroeger. Dat zullen sommigen willen.

Ik denk, waarschijnlijk met een aantal gemeentes, dat het voor een aantal mensen onaanvaardbaar is om achteraan in de rij aan te sluiten. Het is het idee om daar toch ook gewoon capaciteit voor in te ruimen. Dat kan niet voor al die mensen, want dan zijn we de P50's aan het vertragen. We moeten echt de focus kunnen richten op de mensen in de meest risicovolle woningen. Daar hebben die mensen recht op. Die zijn zich in sommige gevallen ook doodgeschrokken. Die hebben echt met voorrang recht op een opname, maar het is redelijk om ook wat capaciteit vrij te maken voor die mensen met wie we eerder te maken hebben gehad en die misschien wel denken: jeetje, waar ben ik nou aan toe?

Dat betekent dat we de mensen met de grootste onveiligheidsgevoelens al iets eerder in het proces de gelegenheid moeten geven om zekerheid te krijgen over hun veiligheids-situatie, want we hebben bij deze mensen natuurlijk wel wat losgemaakt. We hebben ze eerst overvallen met een inspectie en toen met een brief. Om daarna niks meer van je te laten horen is ook gek. Maar ik zeg wel: de focus moet in het begin liggen op de P50-woningen. Natuurlijk kun je je aan de randjes om maatschappelijke redenen echt ook uitzonderingen permitteren. Dat moet ook hier en daar. Dit is ook zo'n uitzondering. Mits het tempo voor de P50 niet wordt opgeofferd, moeten we toch ook tolerant zijn tegenover mensen die echt om begrijpelijke redenen zeggen: give me a break; laat me nou even weten waar ik aan toe ben; ik heb beangstigende brieven thuis gehad.

Dus dat is de vraag die ik heb gesteld aan de NCG. Dat betekent dat we ook aandacht moeten besteden aan die opnamecapaciteit. Het kan betekenen dat je eigenlijk nog net wat meer wensen hebt over die opnamecapaciteit. Dat moet dan maar. Nogmaals, we zijn aan het werven. Er zit geen slot op. We hebben geen financieel slot op de NCG gezet; wat nodig is, moet gebeuren. Maar dat lijkt mij een redelijk compromis. Dat betekent niet dat je iedereen die

een inspectie heeft gehad, er nu met voorrang doorheen doet, want dan doe je echt de veiligheid geen goed. Maar je moet wel met een open maatschappelijk oog kijken naar mensen die echt om goede redenen denken: waar ben ik nou aan toe?

Dan zal je in een later stadium misschien nog meer van die mensen uitsluitel moeten geven, want er zijn mensen die niet doodsbenauwd zijn maar het uiteindelijk wel willen weten. Dat heb je je toch een beetje maatschappelijk op hals gehaald met die oude systematiek. En dan is het ook redelijk dat je daar met een open oog naar kijkt. Ik heb dat dus langs die redelijke weg voorgesteld aan de NCG en die zal dat in zijn capaciteitsplanning meenemen. Dat is het antwoord op een vraag van onder anderen de heer Sienot, want er waren er meer die hiernaar vroegen. Het stond ook in de regio brief, want daar kwam dit punt ook aan de orde.

De heer Sienot vroeg ook of de woningen die al een versterkingsadvies hebben ontvangen, gewoon worden versterkt, zelfs als ze niet uit de nieuwe veiligheidsinspectie ... We hebben bij de oude aanpak een knip gezet bij 23 april. Maar ik ben er hard in: mensen die volgens de oude aanpak een versterkingsadvies toegestuurd hadden gekregen en niet die mensen die het daarna hebben opgevraagd, want dat heeft het karakter van een WOB-advies ... Er zijn gewoon mensen die van de NCG een brief hebben gekregen met een versterkingsadvies en die mensen hebben er gewoon recht op dat door te zetten. Daar hebben we nog de 1588 aan toegevoegd. Ook die mensen hebben er recht op om de oorspronkelijke plannen, zoals die waren voorbereid, voort te zetten. Dat is ook niet stopgezet, maar het loopt wel stroef. Het is uitdrukkelijk nooit stopgezet en er zijn ook huizen gereedgekomen. 2018 was niet een veel slechter jaar dan de jaren daarvoor. Maar het gaat wel stroef. Dus als iemand tegen mij zegt dat het is stopgezet, zeg ik altijd nee, maar als iemand zegt dat het stroef ging, zeg ik altijd ja. Want het gaat stroef. Het was niet de bedoeling om het stop te zetten en dat is ook niet gebeurd, maar het is door de betalingstoestanden met NAM en zo allemaal niet heel snel verlopen. Dat was in de jaren daarvoor natuurlijk ook al het drama. Dus ja, die mensen hebben recht op het voortzetten van de oude aanpak.

Dat waren volgens mij de vragen. Er waren er vast nog een paar gesteld, maar zo wilde ik het even doen. Dan kom ik straks op de resterende punten terug.

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

Ik heb nu even twee concrete vragen. De minister zegt een heleboel. Hij zegt heel duidelijk wat nodig moet gebeuren en hij zegt dat veiligheid topprioriteit heeft. Ik zou graag willen dat de werkorders of de werkorder voor de NCG en het CVW naar de Kamer gestuurd worden. Dat zou mijn eerste vraag zijn: is dat mogelijk? Daar zijn veel vragen over en er bestaat verwarring over. Die werkorder kunnen we dan het beste zelf inzien. Dat is vraag één. Zal ik meteen mijn tweede vraag stellen, voorzitter?

De voorzitter:

Misschien kan de minister daar kort iets over zeggen?

Minister Wiebes:

Ik vind het een onverwachte vraag, maar ik heb er geen enkel probleem mee. Als de Kamer voor haar controlerende taak graag de opdrachtverstrekking aan de NCG wil zien, heb ik daar geen bezwaar tegen. Ik zorg dat het naar de Kamer komt: de opdracht voor 3.000 opnames.

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

Hoe meer transparantie en helderheid in dit dossier, hoe beter, denk ik. Nog heel even een andere vraag voor de duidelijkheid; nu treden we toch heel even in die vervelende batches en getallen. Over die 1.581 zegt de minister, als ik het goed heb begrepen: als je zelf met een vervelend gevoel zit, kan je bellen en kan er alsnog nog een keer worden gekeken naar de woning ...

Minister Wiebes:

Nee, dat zeg ik niet, want er is al gekeken. Twee keer mensen over de vloer hebben die je koffie moet aanbieden, moeten we de Groningers ook niet aandoen. De inspectie is geweest. Het gaat om een beoordeling. Voor een beperkt aantal mensen die daar heel erg mee zitten, zou ruimte moeten worden gemaakt. De bulk moeten we nu gunnen aan de P50-woningen.

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

Het is heel terecht dat de minister mij daarop corrigeert, want dit luistert heel nauw als we alle capaciteit willen vrijhouden voor veiligheid als prioriteit. Dus dank daarvoor. Ik zou heel graag ook, nu of in tweede termijn, dan wel met een brief, iets duidelijker willen weten hoe die mensen dan die beoordeling kunnen krijgen. Ik merk dat mensen reageren met: waar moet ik dan terecht? Blijkbaar zijn daar nog vragen over. Dus als we dat nog kunnen verhelpen? Voor de categorie die nog zo'n beoordeling wil, zou het helpen als we daar ook nog wat inzicht in geven.

Minister Wiebes:

Mag ik het als volgt doen? Het hangt ook erg af van de reservering en de inzet van de capaciteit door de NCG. Daarvoor moet hij alle plannen opgeteld hebben en een totaalplan hebben gemaakt. Afhankelijk daarvan kan ik misschien ook de capaciteit aangeven die daarvoor is gereserveerd en kan ik iets duidelijker zijn. Dat wilde ik dan doen op het moment dat er meer helderheid is over de algehele uitvoering, waarbij ik overigens vind dat we het voor die tijd al in gang moeten zetten.

De voorzitter:

U hebt nog een tweede termijn, mevrouw Yeşilgöz. Heel kort.

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

Heel kort, voorzitter. Ik voel wel de behoefte om te zeggen dat het, in ieder geval wat de VVD betreft, heel duidelijk is dat met maar zo veel capaciteit — of dat nou heel veel is of beperkt of weinig, dat maakt niet uit — veiligheid de topprioriteit heeft. Dat delen we. Maar hoe meer inzicht we kunnen geven aan mensen over hoe het er daarna uitziet en waar mensen terecht kunnen, hoe liever het me is.

De heer **Van der Lee** (GroenLinks):

De minister heeft veel behartigenswaardigs gezegd, vind ik, onder meer dat hij alle laatste obstakels wil wegnemen om tempo in de uitvoering te realiseren. Hij zegt de hele tijd dat het geld is geregeld, maar dan doelt hij er volgens mij vooral op dat hij het met de NAM en de bedrijven geregeld heeft. Degenen die dat in Groningen, in de regio, moeten uitvoeren, willen ook geld in kas hebben, want zij moeten rekeningen betalen. Wie krijgt nou eigenlijk welk voorschot? Heeft men al een voorschot om dit soort dingen te gaan doen? Of moeten zij het zelf voorschieten en achteraf ergens declareren? Daaraan gekoppeld stel ik de volgende vraag. U zegt: de stuurgroepen, lokaal, hebben de leiding. Bepalen zij eigenlijk ook hoeveel geld er wordt uitgegeven, of moeten zij aan randvoorwaarden voldoen? En wie toetst dat?

Minister **Wiebes**:

Nee. Kijk, sowieso hoeft er natuurlijk niemand in de regio rekeningen te gaan betalen of bevoorschotten waar het gaat om veiligheid. Dat zou echt gek zijn. Wij gaan bepalen dat een huis versterkt moet worden, en dan sturen we de rekening naar die mensen? Nee, dat kan niet. Nee, bij de betaling is geen bevoorschotting aan de orde. Het moet veel mooier zijn. De werkzaamheden moeten gewoon door de NCG worden betaald en aan de achterdeur door de NAM. Dat is hoe het moet gaan. We moeten mensen niet met rekeningen laten komen. Dan moet je inderdaad gaan bevoorschotten en terugvorderen. Dan komen de heer Van Rooijen en ik weer in actie. Dat zijn allemaal praktijken die we hier niet willen. De werkzaamheden die in het kader van veiligheid moeten gebeuren — in heel veel gevallen geen sloop of nieuwbouw, maar versterkingsmaatregelen — moeten gewoon betaald worden door de NCG. Mensen moeten daar zelf geen bemoeienis mee hoeven te hebben. Dat zou niet fair zijn.

Wat onafhankelijk door de experts moet worden bepaald, is niet alleen welk huis opgenomen moet worden dan wel wat er aan de lijst moet worden toegevoegd. Het is allemaal niet statisch en inzichten gaan voort. Het gaat ook om wat er aan dat huis moet gebeuren. Daarbij moeten er wel keuzemogelijkheden voor de bewoner zijn. Er zijn keuzemogelijkheden voor de gemeente, maar als het om een individueel huis gaat, zijn het keuzemogelijkheden voor de bewoner. Die moet uit dingen kunnen kiezen en voor een bepaald pakket gaan. Dat pakket moet gewoon vergoed worden. Dan is het denk ik niet nodig dat die commissie letterlijk per huis zegt welk bedrag daarvoor beschikbaar is. Als het zo wordt uitgevoerd, en ook als het iets duurder blijkt te zijn, moet het gewoon vergoed worden. Overschrijdingen van versterkingsmaatregelen moeten niet bij een bewoner belanden. Dat zou absurd zijn. Dat is gek. Die maatregelen moeten dus gewoon worden uitgevoerd.

De rol van de stuurgroepen is om, aannemend dat deze dingen gedaan moeten worden, daarin bijvoorbeeld de volgorde te bepalen. Dat is heel belangrijk. Hoe zorg je ervoor dat het bouwterrein toegankelijk wordt? Welke wensen hebben we in de lokale gemeenschap? Hoe is de samenloop met andere operaties? Ik kan me voorstellen dat als je aan het riool wilt werken, je er niet zo veel baat bij hebt dat er ook versterking plaatsvindt, of juist wel. Tegelijkertijd gaan de commissies ook nadenken of er misschien bepaalde gebiedsvernieuwingen moeten

plaatsvinden. Daar zijn andere budgetten voor en die zijn ook beschikbaar voor die gemeenten. Zij kunnen dat combineren. Zij kunnen zeggen: als we in deze straat nu toch met allerlei versterkingsmaatregelen beginnen, als al die drive-inwoningen op een bepaalde manier versterkt moeten worden, laten we er dan direct voor zorgen dat de straat er wat frisser uitziet. Ook daar zijn in het kader van het Nationaal Programma Groningen natuurlijk allerlei budgetten voor. Het is echt aan de lokale stuurgroepen, aan de gemeenten, aan de lokale democratie om dat samen te pakken en te zeggen: zo willen we het. Het is natuurlijk niet zo dat de lokale wethouder, maar ook de minister niet, kan zeggen: ik denk toch iets anders over de veiligheid, volgens mij is het juist niet nodig of is er juist meer nodig. Dat moet het niet zijn. Veiligheid is een vak. Aannemend dat de veiligheidsmaatregelen worden uitgevoerd, zijn er allerlei keuzes te maken door lokale stuurgroepen. Dat is echt aan hen en daar moet ik me ook niet mee gaan bemoeien.

De heer **Van der Lee** (GroenLinks):

Voor dit moment kan ik hiermee uit de voeten. Ik hoop wel dat in de governance al die trajecten nog worden uitgewerkt en op papier worden gezet. Dat is een toezegging die u heeft gedaan. Het moet duidelijk worden hoe dit landt en of er iemand is die een laatste klap geeft of dat het in gezamenlijk overleg gaat. Dat moet helder zijn voor alle betrokkenen. Tot slot: gaat u nog iets zeggen over die indicator?

Minister **Wiebes**:

O ja, ik zou die indicator doen. Die komt ook bij de vragen langs. Misschien toch ook kort over de governance, hoe ik er nu in zit. Ik heb al gezegd dat veiligheidsbesluiten aan de professionals zijn. Daar moet niet aan getornd worden. Het moet niet zo zijn dat een bewoner zelf moet nadenken over wat er veilig is. Het moet ook niet zo zijn dat de minister er met zijn handen aan zit. Ik zal dat niet doen, maar misschien doet mijn opvolger dat. Die zegt dan misschien: het kan wel een beetje minder. Dat moeten we niet hebben. Als veiligheid niet geloofwaardig bij professionals is belegd, gelooft niemand het meer. Dat is dus belangrijk.

Daarna is het wat mij betreft toch de lokale stuurgroep of de gemeente die het verder bepaalt. Die gaat natuurlijk niet de veiligheidsmaatregelen veranderen. Dat is niet aan de orde, maar alle andere dingen wel. Wie is nu de opdrachtgever? Ik speel met de gedachte dat de gemeente of de lokale stuurgroep dan toch de opdrachtgever is, zolang de veiligheid maar in orde is en er iemand is die toekijkt, SodM of een apart instituut van experts dat we daarvoor hebben. Er moet natuurlijk toezicht worden gehouden op de veiligheid. De veiligheidsambities moeten worden waargemaakt. Voor de rest denk ik dat het een lokale kwestie is. Ik zie er niets in om Groningse gemeenten vanuit deze zaal te gaan besturen. Daar zie ik niets in.

De **voorzitter**:

Dan ga ik naar de heer Sienot.

De heer **Sienot** (D66):

In het verlengde van de eerdere vragen van de heer Van der Lee over de financiering het volgende. Het hele punt is

natuurlijk dat er niet voor niets heel duidelijk in de brief staat dat we iets van een voorfinanciering willen. Die behoefte bestaat omdat veel projecten uiteindelijk verschillende functies dienen. De minister zei het zelf al. We willen bijvoorbeeld een aantal panden verduurzamen als we toch in buurt zijn, we gaan ook twee panden versterken in dezelfde straat en we willen zo veel mogelijk werk met werk maken. We willen niet dat er in een dorp zes keer allerlei trucks moeten komen. Nee, we willen het efficiënt en goed doen, zodat iedereen in één keer weet waar hij aan toe is. Nou, dáár zit de pijn. Zo'n plan willen ze maken, maar ze kunnen het niet goed voortzetten, omdat ze eigenlijk niet weten op wat voor geld ze kunnen rekenen. De minister zegt dan: het geld is er. Dat heb ik hem nu al drie keer horen zeggen.

De voorzitter:

U heeft het hele debat zo'n beetje samengevat.

De heer Sienot (D66):

Sorry.

Minister Wiebes:

Wat was de vraag? Hallo, bent u daar nog?

De heer Sienot (D66):

Die gemeenten vragen niet voor niets: geef ons iets van een voorfinanciering: als er zes huizen in een straat staan, willen we een deel uit de ene pot, een deel uit de andere, aan de achterkant geregeld, en laat ons het aan de voorkant regelen. En dat kunnen ze nu niet.

Minister Wiebes:

In het algemeen wordt de veiligheidsrekening gewoon betaald aan de aannemer. Klaar. Daar moet iemand geen besognes mee hebben. Ik kan me wel voorstellen, dat hebben we in het verleden ook wel gehad, dat je zegt: jeetje, hier komen allerlei opgaves samen, er gaat één aannemer aan de gang om al die opgaves samen te doen, dus dan moet iedereen van tevoren al een bepaald bedrag in het bakje leggen. Daar kan ik me best wat bij voorstellen, maar dat is dan maatwerk. Ik ben daar helemaal niet tegen. Maar in het algemeen genomen moet het niet zo zijn dat als een bewoner maatregelen aan zijn woning nodig heeft, wij die bewoner met een rekening confronteren. Die moeten we gewoon betalen. Het moet gebeuren. De meeste gevallen zijn zaken waarin je gewoon enkelvoudig zorgt dat de dingen in orde komen. Dan is het echt niet aan de orde om rekeningen te gaan versturen. Het moet gewoon gedaan worden. Als je rekeningen verstuurt, wordt iemand ook voor eventuele overschrijdingen verantwoordelijk. Dat zijn allemaal rampen. Dat moeten we niet hebben.

De voorzitter:

Oké.

Minister Wiebes:

Ik kan me wel voorstellen dat in complexe projecten andere constructies denkbaar zijn. Ik zal ook even kijken of daar

ruimte voor is, maar die is er tot nu natuurlijk wel geweest. Er zijn met corporaties of andere grote partijen natuurlijk deals gesloten. Het zorgprogramma is daar een voorbeeld van, evenals scholen. Dat zijn allemaal dingen waar budgetten samenkomen en waarin je je dit soort constructies kunt voorstellen. Dus voor grote zaken kan ik het me goed voorstellen, maar gemiddeld genomen wil ik hier niet de indruk wekken dat individuele Groningers rekeningen moeten krijgen van een aannemer.

De heer Sienot (D66):

Dat is ook het laatste wat ik bedoel. Wat ik bedoel, is dat gemeenten gewoon in één keer een projectfinanciering hebben. Met mijn wat al te lange samenvatting zojuist probeerde ik te schetsen dat het gaat om grootschaliger projecten dan het versterken van een of twee huizen. Gemeenten willen dat, maar nu kunnen ze dat niet. Daar zit de pijn en daarom willen ze gewoon één pot hebben.

Minister Wiebes:

Als het om grotere projecten gaat, kan ik mij dat soort maatwerk goed voorstellen. Laten we echter niet de indruk wekken dat dit een regulier ding is. Maar dat is ook niet de bedoeling van de heer Sienot. Daar waar professionals bij elkaar zitten, dus corporaties, projectontwikkelaars, gemeenten, is allerlei maatwerk denkbaar. Dat doen we ook. In het geval van scholen en het zorgprogramma wordt versterkingsgeld gebundeld met ander geld en worden er hele creatieve oplossingen bedacht. Dat is heel leuk en daar hebben we veel aan.

Mevrouw Beckerman (SP):

Ik wil eigenlijk even terug naar het begin.

De voorzitter:

O ...

Minister Wiebes:

O jee.

Mevrouw Beckerman (SP):

Ja. Maar ik zal het kort houden. In december 2015 besloot de regering, na het rapport van de commissie-Meijdam, dat Groningers vijf jaar lang tien keer zo onveilig mochten zijn als de overige Nederlanders. We hebben in 2015 afgesproken dat Groningers vijf jaar lang tien keer zo onveilig mochten zijn als andere Nederlanders. Die periode loopt dus af in 2020. Mijn vraag aan de minister is of we die periode gaan verlengen. Gaan we zeggen: Groningers mogen nog langer tien keer zo onveilig zijn als andere Nederlanders? Of zegt u: ik wil dat die versterking binnen datum X is afgerond? Welke van de twee is het?

Minister Wiebes:

Dit is mijn buikpijn van een jaar geleden. Dit is waarom de gaswinning wordt stilgezet. We hebben het gewoon niet waargemaakt. Het is niet gelukt. We hebben nog geen tiende van de snelheid gehaald voor de versterking die beoogd was. We hebben op geen stukken na de veiligheid

gerealiseerd die we hadden beloofd. Dus de 10-4 gedurende vier jaar — dat was het volgens mij zelfs, niet eens vijf — of misschien vijf jaar, beide is het niet gelukt. Andere koers: gaswinning naar beneden. Nu heeft het Staatstoezicht op de Mijnen gezegd dat hij vindt dat dit binnen zes à zeven jaar geregeld moet worden, maar dat dat alleen akkoord is als er prioriteit wordt gegeven aan de P50-woningen. Daar zullen wij ons aan moeten houden. Het is voor mij een ongemakkelijke werkelijkheid dat wij destijds de toezeggingen niet hebben gerealiseerd en we nu heel hard naar beneden moeten met het gas, anders dan we ons toen hadden voorgenomen, maar dat dat niet zo snel gaat dat ik in 2020 op nul zit. In de tweede helft van 2022 komen we een heel eind, maar het is niet precies zoals we ons toen hadden voorgesteld en dat is precies de reden dat we een eind maken aan de gaswinning.

Mevrouw Beckerman (SP):

Dus kort gezegd: Groningers mogen nog zeven jaar langer tien keer zo onveilig zijn als de overige Nederlanders. In aansluiting daarop: er is iets wat ik eigenlijk niet begrijp van de reactie van de minister in zijn brief. Als je zo zegt dat je als rijksoverheid zo hebt gefaald, begrijp ik eigenlijk niet waarom de minister nu de regio gezamenlijk met een plan komt en zegt "laat nou die lokale plannen leidend zijn in plaats van weer een nieuw opgetuigd instituut, geef ons nou die ruimte" niet zegt dat hij dat een-op-een overneemt. Waarom toch weer een NAM-computermodel veel leidender laten zijn dan die gemeentelijke plannen?

Minister Wiebes:

Nou, daar zie ik de tegenstelling niet. Ik heb net uitgelegd dat ik vind dat binnen de randvoorwaarden van veiligheid de plannen nou juist wel leidend moeten zijn, met een uitleg over dat allerlei soorten budgetten daarvoor beschikbaar zouden zijn. Maar dan is veiligheid — want daar gaat het net om en dat is ook het onderwerp waar mevrouw Beckerman over begint — wel leidend. We kunnen natuurlijk niet hebben dat we plannen leidend laten zijn die niet leiden tot veiligheid, want we hebben al een probleem met veiligheid. Dat was de reden om de gaswinning stop te zetten. Dan moeten we dat nu wel tot prioriteit benoemen. Veiligheid staat nu echt even bovenaan. Dat is toch een plicht. Daarvoor doen we dit.

De voorzitter:

Tot slot op dit punt, mevrouw Beckerman.

Mevrouw Beckerman (SP):

Uiteraard staat veiligheid bovenaan. Zegt de minister dan eigenlijk tegen mij: als ik het aan gemeentes laat, zetten ze veiligheid niet bovenaan? Het probleem is dat die gemeentes weten dat er op basis van reële inspecties vaak nog heel veel meer naar boven komt en zeggen: laat ons dan daar nu mee aan de slag gaan, laat onze eigen plannen leidend zijn. Heeft de minister zorg dat gemeentes die veiligheid niet leidend zouden laten zijn als zij uitgaan van inspecties?

Minister Wiebes:

Ik ga die beoordeling echt niet doen, want ik heb daar geen verstand van. SodM doet dat. Als dat het goedkeurt en zegt dat het veilig is en dat het een goede vertaling is van de prioriteiten zoals de experts die met elkaar in de Mijnraad hebben vastgesteld, ben ik er tevreden mee. Ik ga geen afzonderlijke oordelen geven over de veiligheid waar dan ook in Groningen. Het is onhandig als ik dat doe. Daar heb ik geen verstand van. Ik heb gesteld dat er duidelijk door experts moet worden vastgesteld wat er nodig is voor de veiligheid, zowel in volgorde als in maatregelen. Het is SodM dat op dit moment kijkt of dat wordt uitgevoerd en als dat wordt uitgevoerd, kan ik er natuurlijk goed mee leven.

De voorzitter:

Dan mevrouw Dik-Faber.

Mevrouw Dik-Faber (ChristenUnie):

Voorzitter. Ik hoor de minister zeggen dat hij in een hok gaat zitten met het SodM en de NCG om te praten over waar de hobbels zitten.

Minister Wiebes:

Ja, maar ook met de gemeentes natuurlijk. Wij moeten echt even de koppen bij elkaar steken. Ik nodig ze uit. Ik kan ze niet verplichten, maar dat is de bedoeling.

Mevrouw Dik-Faber (ChristenUnie):

Ik ben heel erg blij dat de minister dit aanvult, want ik hoor juist vanuit die gemeentes dat het gewoon nog niet goed gaat. De ene gemeente maakt plannen en legt die voor, maar krijgt een fiat voor drie maanden. Ik vind het heel logisch dat als je een plan van aanpak maakt en je maar voor drie maanden duidelijkheid kunt geven aan je bewoners, dat voor zo'n gemeente onvoldoende is. Een ander geluid dat ik hoorde, is dat men bij het ministerie langs moet. Ik snap er gewoon echt helemaal niks meer van.

Minister Wiebes:

Ik ook niet.

Mevrouw Dik-Faber (ChristenUnie):

Ik ben blij om te horen dat de minister zegt "ik ook niet". Waar zit dan het probleem? Waarom moeten gemeentes nou nog bij het ministerie langs voor een handtekening of whatever? Er komt bij die gemeentes niks in beweging zolang er niet iets bij het ministerie gebeurt. Ik sta echt voor een raadsel en ik vraag aan de minister wat hier misgaat.

Minister Wiebes:

Dit is precies het punt. De een denkt dat het aan de ander ligt en de ander misschien dat het aan de een ligt. Als er dingen zijn die aan de kant van het departement worden geblokkeerd, dan moeten we daarnaar kijken. We moeten de bottlenecks oplossen die er zijn of waarvan we denken dat ze er zijn. We moeten bij elkaar gaan zitten, in een uitnodiging aan de gemeentes om dit samen te doen. Ik kan het niet verplichten want we zijn gelijkwaardige overheden,

maar uitnodigen kan ik wel om dan met elkaar te kijken — neem daarvoor een heel dagdeel — waar het aan schort. Wat is er nodig om deze maand te kunnen starten met de opnames? Wat is daarvoor nodig? Wat vragen we nog van elkaar? Ik geloof dat ik niet meer tot de conclusie kom dat ik iets van een ander vraag, maar dat ik gewoon met de P50-woningen zou willen starten. Maar als iemand anders denkt dat er nog een kink in de kabel zit, dan hoor ik dat graag. We moeten het oplossen, we moeten voort en we moeten niet meer naar elkaar blijven kijken.

Mevrouw Dik-Faber (ChristenUnie):

Aan de ene kant stelt het antwoord mij gerust, want de minister zegt heel duidelijk dat hij met de gemeenten in gesprek wil gaan om te kijken waar de hobbels zitten. Tegelijkertijd heeft de minister natuurlijk ook al heel veel gesproken met de gemeenten en moet ik vaststellen dat het gewoon nog niet goed gaat. Ik vraag me af of, als de minister weer in gesprek gaat met gemeenten en we weer mooie afspraken maken, dat in de praktijk ook echt wel goed gaat. Er zijn talloze overeenkomsten gesloten. Op papier zijn er allemaal afspraken gemaakt, maar in de uitvoering stukt het. Is er niet veel meer een hands-onmentaliteit nodig? Mag ik de signalen die ik krijg aan de minister doorgeven en gaan we ze dan per casus oplossen? We hebben vorig jaar de Fazanthof gehad; dat was fantastisch. Maar ik wil gewoon elke week dat soort verhalen horen. Ik wil elke week horen: er gaan weer zo veel woningen versterkt worden. Door elke keer weer overeenkomsten te sluiten met gemeenten, staat het op papier wel goed, maar gebeurt er in de praktijk nog niks. Ik zoek echt naar de vertaling naar de praktijk.

Minister Wiebes:

Ik moet wel even een onderscheid maken. Bij de oude aanpak hebben we een heleboel vlot getrokken. Ik ben op bezoek geweest bij een bewoner van een van de 1.588 woningen die nog geen helderheid had, maar waar nu wel een verdeling schijnt te zijn gemaakt. Dus het geld was al beschikbaar, maar nu zijn er afspraken gemaakt over de verdeling. Ik heb gezien dat iemand van een 1.467-woning in afwachting was van een plan. Ik ben bij de vliesgevelwoningen geweest waar nu helderheid is. Er zijn dus een heleboel dingen opgelost, maar in de oude aanpak zijn er nog meer dan 50 loslopende dossiers die naar de uitgang moeten worden geduwd. Dat zijn dus allerlei losse afspraken die allemaal uit het archief van de NCG en de NAM komen waarmee we door moeten. Er zijn dus nog allerlei dingen op te lossen.

Mij gaat het nu ook, met prioriteit, om de nieuwe aanpak. De nieuwe aanpak moet starten. De oude aanpak liep door, maar dat gaat stroef. De nieuwe aanpak moet van start. Ik zie vooral aarzelingen bij die nieuwe aanpak. Mensen zeggen: we geloven gewoon niet dat het geld beschikbaar is, want dat was het nooit; het geld van de NAM was altijd een probleem. Ik denk dat het er is, maar dat zal ik dan met overtuiging moeten brengen.

De voorzitter:

Tot slot.

Minister Wiebes:

We moeten echt voort met de nieuwe aanpak. We moeten starten. De P50-woningen moeten worden bezocht.

Mevrouw Dik-Faber (ChristenUnie):

Dus gemeenten gaan plannen van aanpak maken.

Minister Wiebes:

Die hebben ze gemaakt.

Mevrouw Dik-Faber (ChristenUnie):

Die hebben ze gemaakt. Ze kunnen langjarig met de bewoners communiceren wat hun plannen voor hun gemeente zijn. Dat wordt niet beperkt tot drie maanden. De gemeenten kunnen aan de slag met de P50-woningen. Daar kunnen ze morgen mee beginnen. Het geld is beschikbaar. Dit is wat de minister vandaag klip-en-klaar uitspreekt richting die gemeenten.

Minister Wiebes:

Dat van die drie maanden kan ik niet controleren, want ik weet niet welke toezeggingen er over drie maanden zijn. Wat we hebben gezegd, is dat we eerst aan de gang willen om te zien hoe snel het gaat en dat we navenant de planning steeds preciezer maken. We hebben ook gezegd dat we niet jaren vooruit opnames willen doen, waardoor een stuwmeer ontstaat. In de oude situatie hadden mensen, bij wie drie jaar geleden een inspectie had plaatsgevonden, nog steeds niets gehoord. Dat willen we niet meer. We willen een korte tijd tussen de opname en het advies en het begin van de werkzaamheden. Daar hebben we ons aan verbonden. Maar dat betekent wel dat je inzicht moet kunnen geven in hoe dat proces gaat. Wat mij betreft zouden we, zoals ik het zie, kunnen starten. Maar nogmaals, ik hoor daar vanuit de regio ook wel kanttekeningen bij, ook op mijn terrein, dus daar willen we op af.

Mevrouw Agnes Mulder (CDA):

Ik denk dat we de minister misschien wat kunnen helpen door gewoon één keer in de twee maanden in een commissiedebat over dit onderwerp te gaan spreken om met z'n allen de druk erop te houden. Ik vind het prachtig dat de minister met de gemeenten gaat kijken welke hobbels we moeten opruimen. Ik heb een soort trojka voorgesteld. Het maakt mij niet uit op wat voor een manier het gaat, maar zorg dat het wordt opgelost en dat we iedere twee maanden in dit huis een terugkoppeling hebben. Laat alle inwoners en gemeenten maar dingen aan ons toe laten komen als dat kennelijk nog niet op een goede manier bij de minister op zijn ministerie is neergekomen, want ik denk dat niemand dit meer acceptabel vindt. Wij willen allemaal de vaart erin. Ik hoor dat de minister dat ook wil. Het is hem ernst, merk ik aan zijn beantwoording. Dat doet mij goed, maar dan wil ik wel graag weten hoe groot die capaciteit concreet is. Ik hoor van gemeenten dat de capaciteit in vergelijking met vorig jaar aan het afnemen is. Dan kun je in ieder geval nooit een versnelling maken, in mijn beleving.

Minister Wiebes:

Ik hoor van de NCG dat hij klaarstaat om de opnames van de nieuwe aanpak te beginnen. Ik hoor ook dat er in termen van bewonersbegeleiding enzovoort nog wensen zijn en dat daar ook voor wordt geworven. Nee, niet alles is al in orde, maar we staan wel klaar om te starten met de opnames.

Mevrouw Agnes Mulder (CDA):

Is de minister het met het CDA eens dat de capaciteit toch op z'n minst hetzelfde zou moeten zijn als vorig jaar? Anders kachelen we per definitie achteruit.

Minister Wiebes:

Ik vind dat we voldoende capaciteit moeten hebben om dit snel te doen. Als dat meer is, dan is het meer.

De voorzitter:

Tot slot.

Mevrouw Agnes Mulder (CDA):

Is de minister bereid om dat inzichtelijk te maken voor de Kamer voor dat eerstvolgende AO op 31 januari?

Minister Wiebes:

Dat durf ik niet helemaal toe te zeggen. Ehm ... Dat durf ik niet toe te zeggen, maar het is wel duidelijk dat we tegen die tijd weer helderheid moeten kunnen geven over waar we dan staan. De wens van mevrouw Mulder om daar om de zoveel tijd over te spreken, is haar wens. Ik heb weinig aansporing nodig, zeg ik zelf. Dus ik weet niet of ze mij nou helpt. Het is aan haar om democratische controle uit te oefenen zoals zij dat wil. Daar intervenieer ik niet in. Ik ben gewoon druk bezig met te zorgen dat we nu kunnen beginnen. Dat zijn de regionale bestuurders ook. We moeten samen kijken of daar nog iets stukt.

De voorzitter:

Afrondend, mevrouw Agnes Mulder.

Mevrouw Agnes Mulder (CDA):

Is de minister wel in de gelegenheid om al voor dat AO of tijdens dat AO inzicht daarin te verschaffen? Want ik wil de druk erop houden. Als ik vanuit de regio te horen krijg dat er te weinig capaciteit is, dan mag dat niet het probleem zijn waardoor deze versterking niet tot stand komt.

Dan heb ik nog één ander punt. Ik haat het om het te zeggen, maar wij hebben batches. In die batches zitten mensen. Die mensen hebben al versterkingsadviezen thuis liggen. Wat schort daar nou nog aan? Want ik vind het echt heel raar dat men niet allang met die 1.467 van start is gegaan, vorig jaar al.

Minister Wiebes:

Nee, met die 1.467 is men al veel eerder van start gegaan. Dat loopt in principe. Gaat het hard? Nee, maar dat loopt wel.

Mevrouw Agnes Mulder (CDA):

Maar dan zou ik ook daar graag updates van willen krijgen, want het gaat mij allemaal gewoon niet snel genoeg.

Minister Wiebes:

Misschien moet ik hier de vraag van mevrouw Mulder even beantwoorden door ook een vraag van de heer Van der Lee te beantwoorden. Die vraagt: krijgen wij nou wel helder inzicht in waar wij staan? Volgens mij is dat laatstelijk niet het geval geweest. Wij hebben eerder heel gedetailleerde rapportages gezien van de NCG in het oude meerjarenprogramma. Ik moet wel zeggen dat ik daar, afhankelijk van hoe ik het vroeg, soms ook verschillende getallen kreeg. Dus daar was ook nog weleens wat op af te dingen, maar er is in elk geval behoefte aan normale kwartaalrapportages waarin de Kamer kan controleren wat er gebeurt. Dat moeten we kunnen afzetten tegen de wens van SodM om dat in zes, zeven jaar te doen. Maar er is natuurlijk een wens om de P50-woningen veel eerder te doen. Dus ik denk dat het nuttig is dat de samenleving en de Kamer inzicht krijgen in hoever we staan met de P50-woningen, de P90-woningen enzovoorts, wat mij betreft gewoon weer in een kwartaalritme. Dat is belangrijk. Daar heeft het de laatste tijd aan geschort. Dat is nodig. Dat is ook een wens van mevrouw Mulder maar ook van de heer Van der Lee. Hoe noemde hij het? Een indicator. Ik zou het een heel dashboard willen noemen; gewoon een nette rapportage van waar we staan.

De voorzitter:

Goed. Dan ga ik naar de heer Nijboer. Korte vraag.

De heer Nijboer (PvdA):

Zelfs ik vind het best wel moeilijk te volgen, hoor, met P50, P90. Je hebt versterking. Je hebt schadezaken. Je hebt de wijkaanpak, waar ook budget voor is, maar het is niet helemaal duidelijk hoe dat werkt. Het blijft toch de bedoeling dat dorpen als Krewerd en Overschild samen gaan kijken naar vragen als: hoe brengen we dat dorpje er weer bovenop, samen met de gemeente? Hoe maken we die huizen veiliger? En als er schade is, herstellen we die tegelijkertijd. Dat is toch altijd het uitgangspunt geweest van wat de regio wilde en wat de minister wilde? Of wordt dat nu op de helling gezet?

Minister Wiebes:

Er is niks op de helling, want het is nooit veranderd. Het uitgangspunt is veiligheid. Wat er nodig is voor de veiligheid, moet gebeuren. Als er niks nodig is voor de veiligheid, betekent dat niet dat er niks nodig is voor de hele sociale structuur of de stedelijke kwaliteit. Maar dan moet dat van andere budgetten, die ook beschikbaar zijn, gedaan worden. Dat is aan de regio. Die dingen kunnen we ook combineren. Dat is het werk met werk maken van de heer Sienot. Het uitgangspunt is wel veiligheid. We hebben een belofte in te lossen voor veiligheid, en die hebben we tot nu toe niet ingelost.

De heer Nijboer (PvdA):

Het probleem is dat de mensen zelf nog steeds niet weten of hun huis veilig is, want die inspecties zijn er nog niet. Zij zullen nog jaren bezig zijn met de vraag wat er met hun

dorp gaat gebeuren. Ondertussen weten zij niet eens hoeveel huizen er niet veilig zijn, hoeveel budget daarvoor is en welk deel moet worden gesloopt. En er zijn ook nog allemaal mensen met schade. Dit is toch een beetje een doodlopende weg zo? Je kunt het toch niet beperken tot drie, vier huizen, en anderen hebben schade, en bij weer anderen is er niks aan de hand. Hoe moeten die dorpen nu verder? Er is toch geen enkele duidelijkheid? Gemeentes weten niet hoeveel geld ze krijgen om die wijk erbovenop te brengen.

Minister Wiebes:

We hadden een situatie waarin er grootschalige sloop was en waarin het heel logisch was om stads- en dorpsvernieuwing te combineren met nieuwbouw. De situatie waar we naar kijken voor de nieuwe operatie — niet voor de oude — is dat er natuurlijk veel vaker gewone, enkelvoudige versterking nodig is. Dat kun je ook combineren met dingen zoals duurzaamheid. Maar dat is meer op het niveau van de individuele woning. Je kunt ook besluiten om dat nog te combineren met stadsvernieuwing, maar dat is minder verstrekkend dat het waarschijnlijk vroeger is geweest, toen er echt sprake was van sloop.

We hebben een veiligheidsopgave en die staat in deze exercitie voorop. We hebben ook een sociale opgave. Dat staat veel losser van elkaar dan vroeger en kan veel meer onafhankelijk worden bepaald. Daar zijn ruime fondsen voor beschikbaar. Het is aan gemeentes, met ondersteuning van het Rijk, om daar de inzet van te plegen. Dat kan.

De voorzitter:

Meneer Nijboer, tot slot.

De heer Nijboer (PvdA):

Het is mij volstrekt onduidelijk hoe dat gaat gebeuren. Er zijn mensen met schades: oude schades, nieuwe schades, komende schades. Er zijn mensen die moeten versterken. En er zijn gemeentes die wat met hun gebied en hun dorp willen. Hoe past dat qua budget, timing en loketten bij elkaar? Daar krijg ik geen helder antwoord op.

Minister Wiebes:

Stel dat een versterking nodig is aan een bepaald huis. Er moeten bijvoorbeeld stalen kozijnen of hoekijzers in worden verwerkt. De verbindingen moeten worden versterkt. Dat kan op zich losstaan van stads- of dorpsvernieuwing.

Ik zou zeggen: er zijn ruime budgetten, ook voor stads- of dorpsvernieuwing en het is aan de regio om de inzet daarvan met elkaar te bepalen. Ik denk dat er een heleboel te doen is. Het loopt, de budgetten zijn ruim, en onder leiding van gedeputeerden van de provincie krijgt dat programma vorm. Daar kunnen allerlei projecten uit worden gefinancierd, uitdrukkelijk ook voor stads- en dorpsvernieuwing, ook voor sociale problematiek, ook voor economische ontwikkeling en voor duurzaamheid. Die dingen kunnen. Daar worden plannen voor gemaakt. Er zijn allerlei ambities, of het nu om het ene of het andere dorp gaat.

Dat zijn keuzes die natuurlijk uitiem aan de regio zijn en waarbij het Rijk behulpzaam is om ook andere budgetten

daarbij te voegen. Daar kunnen gewoon plannen voor worden gemaakt. Maar dat staat toch wel los van hoekijzers in woningen. Dat hoeft niet aan elkaar verbonden te worden. Het één hoeft niet op het ander te wachten.

De heer Stoffer (SGP):

Ik zit een beetje met het volgende dilemma. Ik hoor hier een heleboel oproepen tot heel nauwkeurig, snel en vaak rapporteren aan de Kamer. Ik krijg het gevoel dat het een beetje micromanagement wordt. Natuurlijk zou ik ook graag willen weten hoe het precies allemaal zit. Maar waar ik heel bang voor ben is dat je op deze manier alle capaciteit die je voor de uitvoering nodig hebt, gaat inzetten om bijvoorbeeld de Kamer te informeren. Is de minister het met mij eens dat we die inzet veel beter kunnen plegen in de uitvoering in plaats van alleen maar te rapporteren aan ons? Dadelijk gaat daar alle tijd in zitten. Is de minister het met mij eens als ik zeg: doe iets simpels naar ons toe, maar alsjeblieft niet met enorme rapportages, grote dingen enzovoort? Dan gaat die uitvoeringsorganisatie nooit draaien; die is dan alleen maar bezig om ons tevreden te stellen.

Minister Wiebes:

Micromanagement zou niet mijn hobby zijn. Maar, en nu spring ik even in de bres voor mevrouw Mulder, als ik mevrouw Mulder was — dat ben ik niet, maar als ik haar was — dan zou ik wel zicht willen hebben op hoe het met de veiligheid vordert. Ik zou dus willen weten hoeveel P50-woningen er nu zijn opgenomen, bij hoeveel daarvan de bouw of de versterking is gestart, en bij hoeveel die is afgerond. Datzelfde zou ik voor de P90 willen weten. Dat zijn vooralsnog nog maar zes getallen, maar die zijn wel heel cruciaal. Ik kan mij ook voorstellen dat wij dat afzetten tegen de snelheid waarmee dat redelijkerwijs zou moeten volgens SodM. Dan worden het misschien twaalf getallen. Verdere vermenigvuldigingen durf ik in dit debat niet aan, maar ik denk dat het wel passend is dat de Kamer inzicht krijgt in de vraag in hoeverre wij de veiligheidsbeloftes inlossen. Daar hebben we in het verleden een enorme scheve schaats mee gereden, hè. Dat hebben we op geen stukken na gehaald.

De heer Stoffer (SGP):

Als het zo simpel is, dan ben ik het ermee eens. Maar veel moeilijker dan dat moeten we het vooral niet maken.

De voorzitter:

Dan heeft u uw punt gemaakt. Nog één vraag, mevrouw Beckerman.

Mevrouw Beckerman (SP):

Voorzitter, ik mag nog maar één vraag van u stellen, dus ik hoop natuurlijk op een heel helder antwoord van de minister. We weten dat uit het computermodel van de NAM bijvoorbeeld kan blijken dat het ene deel van een twee-onder-een-kapwoning veilig is en het andere deel niet. Ik wil eigenlijk heel simpel weten wat er nou leidend wordt. Is dat een gemeentelijk plan waarbij ze zeggen: goh, we voelen op onze klompen aan dat dat huis helemaal onveilig is? Of zegt u: ik hou eng vast aan dat model en daarna mag

de gemeente nog wel eens wat gaan doen? Wat is het nou: a of b? Is het het computermodel van de NAM of het gemeentelijk plan?

Minister Wiebes:

Nee, zo zwart-wit is het niet. Het computermodel heeft een aantal aannemelijke uitkomsten en ook een aantal onaannemelijke uitkomsten. Er is het afgelopen halfjaar aan gewerkt om de onaannemelijke uitkomsten te corrigeren. We hebben ook met elkaar gezegd dat dat ieder jaar geüpdatet wordt. Ieder jaar zullen er dus meer onaannemelijke uitkomsten worden gecorrigeerd, zodat er gewoon een steeds betrouwbaarder duiding ontstaat, niet van wat er met die huizen moet gebeuren, maar wel van wat een logische volgorde is om een opname te doen.

Dan is het verder zo dat die lijst natuurlijk kan groeien, maar niet kan krimpen. Als je huis eenmaal op de lijst staat voor een opname, kan het dus niet door nadere inzichten van de lijst verdwijnen. Daar worden mensen namelijk bijzonder onzeker van. Maar het kan wel zo zijn dat er huizen bij komen, omdat nadere inzichten laten zien dat andere huizen ook onveilig zijn. En we hebben gezegd — daar heb ik het net over gehad — dat er ook een mogelijkheid moet zijn voor mensen om een opname aan te vragen als ze zich onveilig voelen. Die komt dan niet helemaal vooraan in de rij, maar er wordt uiteindelijk wel gehoor aan gegeven.

Er is dus niks zwart-wit. Ik ken regionale plannen waarin staat: we hebben allemaal P50's, maar om reden van logistiek is het onhandig, want er zitten net een paar P90's tussen en we zouden die nu dan moeten overslaan en later weer moeten doen. Ik snap dat het logisch is om die dan even mee te nemen omdat de bouwlogistiek dat vraagt. Daar is ook gewoon over gesproken. Het is niet zwart-wit. Het moet ook niet helemaal zwart worden, want als we dingen gaan doen waar de veiligheid niet mee gediend is, dan klopt het weer niet. Maar dat is aan SodM en niet aan mij.

De voorzitter:

Ik wil eigenlijk voorstellen dat u naar een afronding toe gaat.

Minister Wiebes:

Ik ga het proberen. Ik heb nog een aantal vragen liggen. Ik heb het meeste gehad, maar ik heb de heer Van der Lee ...

De voorzitter:

Voordat u verdergaat. U heeft ruim twee uur daar gestaan, waarvan meer dan anderhalf uur alleen voor interrupties en ongeveer een halfuur voor uw eigen inbreng. Ik wil nu dus eigenlijk het voorstel doen dat u alle vragen in één keer achter elkaar afhandelt.

Minister Wiebes:

Alle vragen in één keer doen. Ik doe dat graag.

De heer Van der Lee vraagt mij of het een goed idee zou zijn dat bewoners een vaste zaakbegeleider krijgen, of het nou gaat om schade of versterken. Ik ga dat bekijken. De

vraag is wel zo operationeel dat ik daar even mee terug moet, dus ik zeg hem toe om dat te bekijken.

Het idee van een bouwdepot is inderdaad bezien. Dat bleek nog best ingewikkeld, want dan zitten private en publieke fondsen bij elkaar. Zoals u weet, is het zo dat publieke gelden en de besteding en de bestemming daarvan aan meer eisen en controles onderhevig zijn dan privaat geld. Dat bleek dus nog best ingewikkeld. Je moet ook kunnen vaststellen dat het depot wordt besteed aan de veiligheid, waarvoor het bedoeld is. Dat bleek nog ingewikkeld. Ik probeer de heer Sienot uit mijn blikveld te krijgen, want ik kijk de vragensteller graag aan. Wel is nu geopperd om binnen batch 1588, waarin al die fondsen bij elkaar komen, met iets te gaan werken dat daarop lijkt. Ik heb daar nog geen absolute helderheid over. Dit wordt bekeken en ik kan daarover later aan de heer Van der Lee rapporteren.

De heer Van der Lee zegt dat de grootverbruikers grote problemen hebben. Dat weet ik niet. De grootste grootverbruikers worden daartoe bij wet gedwongen. Dat is nou eenmaal zo. Dat is heel onaangenaam, maar dat gaat wel gebeuren. Wij hebben daarmee te leven en zij ook. De rest blijkt niet met urgentie nodig. Dat is niet omdat we de teugels laten vieren, maar omdat dat tegelijk kwam met de stikstoffabriek. Het is dan eigenlijk overbodig. Je wilt dan liever dat ze het geld voor de omschakeling naar hoogcalorisch gas besteden aan duurzaamheid. In welke mate ze dat doen? Als het industriële partijen zijn, hebben we daar een apart kanaal voor, genaamd het klimaatakkoord. Maar over de grootverbruikers kan er geen vraag meer zijn. Dat wetsvoorstel moet in februari in consultatie worden gegeven. De wetswijziging moet eigenlijk per 1-1-2020 in werking treden. Dan moet het gebeuren.

De heer Nijboer vroeg waarom ik de aanbevelingen van de agrarische tafel niet integraal overneem. Ik zeg niet dat ik dat niet doe, maar ik heb ze koud kunnen lezen en nog niet kunnen bestuderen. Ik ben er altijd op beducht dat ik dingen overneem als ze ook uitvoerbaar zijn. Daar moet ik mij even van op de hoogte stellen. Meer dan eens zijn in dit dossier luchtig dingen omarmd die daarna onuitvoerbaar bleken. Ik sta er in ieder geval zeer positief tegenover.

Mevrouw Akerboom vroeg welke garantie ik kan geven dat in vier jaar tijd de gaswinning naar 12 bcm gaat. Nou, ik wil mevrouw Akerboom dan zeggen dat mijn ambities wel ietsje hoger zijn. De recente brief, waarin we zien dat we ruimschoots op schema liggen, spreekt over een niveau ergens tussen de nul en de vier over vier jaar, en geen twaalf. We zijn aanzienlijk ambitieuzer. Garanties in dit veld zijn er niet, maar ambities zijn er meer dan waar mevrouw Akerboom mij over bevraagt.

Mevrouw Dik-Faber vroeg hoe het zit met de uitvoering van de motie over de kinderen. De GGD heeft allerlei maatregelen getroffen die specifiek gericht zijn op kinderen in het aardbevingsgebied. De GGD praat men hen en biedt vooral ook een luisterend oor. De GGD voorkomt problemen en brengt ze ook tijdig in kaart. Dat is preventie en vroegsignalering. Er is ook vervolgonderzoek gedaan, waarin expliciet aandacht besteed wordt aan de impact van de aardbevingsproblematiek op kinderen. De veiligheidsregio Groningen heeft in dit kader een lespakket over aardbevingen ontwikkeld en brengt dat onder de aandacht van scholen. Hier is ongetwijfeld het laatste woord nog niet over gezegd.

Het agroloket waar mevrouw Dik-Faber mij over bevaart, hoort eigenlijk bij de aanbevelingen van de commissie-Munniksma. Ik sta daar welwillend tegenover, maar een definitief oordeel moet nog heel even wachten.

Over de €7.000 per woning moet ik ook helder zijn. Als er een woning is die moet worden versterkt, moet al het versterkingsgeld gewoon van NAM en NCG komen. Daar moet het versterkingsgeld vandaan komen. Die €7.000 is bedoeld om daarbovenop eigen ambities met de woning te realiseren. Dat is in hooguit één geval dat ik ken anders geweest. Daarbij gingen de bouwambities namelijk ver uit boven wat er voor de veiligheid nodig was. Dat was bij de batch 1588. Daar zijn alle gelden bijeengeschaapt om mensen een nieuwe woning dan wel een nieuwe corporatiewoning te kunnen geven, terwijl dat voor de veiligheid niet nodig was. De reguliere besteding van de €7.000 is echt niet bedoeld voor veiligheid. Dat is iets erbovenop. Dit geld is er om mensen het gevoel te geven dat ze er in ieder geval op één gebied ook iets beter van worden. Anders is het helemaal een nuloperatie.

Dan vroeg mevrouw Mulder mij of privacy een beletsel is in de samenwerking tussen de TCMG en de NCG. Dat schijnt niet zo te zijn. Natuurlijk moeten overheidsorganen, en dus ook de TCMG, zich houden aan de privacywetgeving, maar de algemene verordening en het Besluit mijnbouwschade Groningen lijken gewoon toe te staan dat die informatie wel wordt uitgewisseld. Er is gisteren dus ook contact geweest tussen deze twee partijen over die samenwerking. Daarbij hoort dit ook aan de orde gekomen te zijn.

De stand van zaken ten aanzien van de oude schades heb ik net geschetst. We moeten zorgen dat de arbiter dat dit jaar nog ruimschoots kan afronden. Daarbij heb ik een toezegging gedaan aan mevrouw Beckerman.

Het is mogelijk dat de Onafhankelijke Raadsman en de Ombudsman in een nieuw stelsel een andere rol krijgen of ergens in opgaan, maar zolang dat niet helder is, blijven ze gewoon hun werk doen. Ik heb de Onafhankelijke Raadsman laatst ook ontvangen. Daarbij hebben we ook besproken dat er in de toekomst misschien weer andere arrangementen zijn dan nu. De Onafhankelijke Raadsman ging natuurlijk over het private domein. Inmiddels zijn dingen publiek. Dingen zijn dus minder logisch. Maar het was wel een hele behulpzame stap voor iets van 200 mensen. We moeten dus voorzichtig zijn met iets weggooien als we niet zeker weten dat we iets nieuws hebben. Die inbedding moet zorgvuldig gebeuren. We gaan niet zomaar rücksichtslos te werk.

Ik dank mevrouw Mulder voor haar suggestie van de ... nou, hoe noemen we het? De commissie? Nee, zij had er een veel mooier woord voor. Nou ja.

De vraag van de heer Sienot is of de gemeente aan de slag kan als de NAM de kosten betwist. Nou hoeft de gemeente niet aan de slag; de NCG moet aan de slag. We moeten gewoon mensen helpen om hun huis te versterken. Daar moet de gemeente niet mee geconfronteerd worden. Maar het is ook niet aan de NAM om dingen ter discussie te stellen. Dat is de aard van het contract. Daar hebben we nog lang over onderhandeld, maar zodra de veiligheidsdelen op tafel liggen, is een eenvoudige betalingsinstructie voldoende om dat geld af te roepen. Daar zit geen toetsing

meer op door de NAM, zoals die er vroeger bij iedere afzonderlijke woning wel was.

Dan hebben we de vragen van mevrouw Yeşilgöz. Waar staan we met de versterking van monumenten? Bij schade aan monumenten gaat het soms om hele complexe gevallen. Er zijn soms ook vergunningaanvragen nodig. Die kosten echt meer tijd; dat is niet anders. Vergunningaanvragen doe je ook niet zomaar. En bij de veiligheid hebben we natuurlijk ook gezegd dat we het monumentale karakter moeten respecteren. Daardoor zou het zo kunnen zijn dat individuele versterkingen ook meer tijd vragen, omdat er meer planvorming nodig is. Dat gaat bepaald niet uit de catalogus. De rest zou wel uit de catalogus moeten, maar deze niet.

De voorzitter:

Nee, mevrouw Yeşilgöz. Ik zie dat u wilt interrumperen, maar ik wil dat de minister eerst alle vragen beantwoordt.

Minister Wiebes:

Er is één hele belangrijke vraag van mevrouw Yeşilgöz die mij zelfs enigszins in gewetensnood bracht, maar die ik wel heel belangrijk vind. Zij zegt eigenlijk: kunnen die P50-gevallen niet zelf aan de slag? Ik snap dat wel. Ik snap dat je zegt: ik kan mijzelf afhankelijk maken van een gemeentelijk plan of van Jantje, Pietje of Klaasje, maar ik heb een P50-woning en ik heb behoefte aan een veiligheidsoordeel; ik wil dat er een opname komt en ik wil dat er vervolgens iets gebeurt. Dat is heel legitiem, want uiteindelijk zijn mensen de baas over hun eigen huis. Maar ik ga dit wel even bespreken, want als alles door elkaar fietst, is dat ook niet altijd behulpzaam. Het is ook niet zo dat één iemand in de straat een nieuw riool kan aanvragen; de rest moet mee. Daar zitten dit soort aspecten aan. En ik heb ook ruimte te geven aan de lokale stuurgroepen en de gemeenten, die ook wensen hebben die hier mogelijk mee conflicteren. Ik vind het een heel redelijk verzoek. Anderzijds hoop ik dat zij het redelijk vindt dat ik dit wel echt even in bespreking neem met mijn partners in de regio.

Dan vraagt de heer Kops of ik zonder dat debat ook naar Groningen was gegaan. Gemiddeld genomen kom ik in Groningen zonder dat er een debat is. Overigens, als mevrouw Mulder haar zin krijgt, is dat niet meer het geval, want dan is er altijd een debat. Maar ik heb natuurlijk versaat, want de laatste twee maanden heb ik gewerkt aan het door de heer Kops zo geliefde klimaatakkoord. Ik heb nu ook Urgenda op mijn bord. Ik ben er dus te weinig geweest. Ik vond dat in het nieuwe jaar hoognodig. De verdere vragen zijn aan de orde geweest.

De heer Stoffer zegt dat er te weinig geld is, te veel modellen en te veel invloed van de NAM. Ik hoop dat ik hem ervan heb kunnen overtuigen dat het althans mijn overtuiging is dat het geld geen probleem zou moeten zijn, dat de invloed van de NAM op de nieuwe operatie nul is en dat de modellen alleen dienen ter prioritering en de veiligheidsopgave wordt bepaald door experts, door mensen die er iets van weten.

Dan heb ik, denk ik, alle vragen uit de eerste termijn beantwoord.

De voorzitter:

Dank u wel. Eén korte vraag van mevrouw Mulder, echt een korte vraag. Ik heb zelf alle ruimte voor interrupties gegeven. Ik wil voorkomen dat we weer dingen gaan herhalen. Is er een vraag blijven liggen, mevrouw Mulder?

Mevrouw Agnes Mulder (CDA):

Ja, voorzitter. In mijn bijdrage heb ik het erover gehad dat een van de inwoners heeft gezegd: het is hier in Groningen puur Kafka. Dat was de heer Jansen. Volgens mij is hij een van de eigenaren van de 200 woningen van Heft in Eigen Hand. Hij wacht erop dat hij verder kan. En niet alleen hij; ik kreeg ook signalen van anderen binnen. De vraag is: kan de minister op korte termijn de vraag beantwoorden wanneer het met die woningen opgepakt gaat worden? Volgens hem en anderen staat alles namelijk gewoon klaar en kan er aan de slag worden gegaan. Dan bevreedt me dat toch.

Minister Wiebes:

Het gaat om Heft in Eigen Hand. Het gaat om 54 adressen. Ik begrijp dat de financiering geregeld zou zijn. Ik begrijp dat de opname en de beoordeling zijn afgerond. Ik begrijp dat de versterkingsadviezen aanwezig zijn. Ik begrijp dat de versterkingsadviezen gecommuniceerd zijn met de bewoners. Ik heb begrepen dat voor de uitvoering in 2019 er 28 adressen gepland zijn, dat er reeds gestart is met 13 adressen en dat ook voor 13 adressen geldt dat de uitvoering gereed is dan wel dat er is opgekocht door de NAM, wat ik toch wel iets anders vind dan "gereed zijn". Dat is wat ik aan informatie heb. Maar ik kan me voorstellen dat dit gezien de zorg van mevrouw Mulder een beetje karig is en dat ik er nog even op terugkom in het door haar bedoelde AO. Dan weten we in laatste versie hoe het met Heft in Eigen Hand zit. Is dat goed?

Mevrouw Agnes Mulder (CDA):

Ja.

De heer Van der Lee (GroenLinks):

Ik wil de minister op één punt nog een vraag stellen. Wil hij wat betreft het wegruimen van obstakels nog even kijken naar de rol die het Centrum Veilig Wonen op dit moment speelt in het met de stofkam door versterkingsbegrotingen gaan? Daar hoor ik klachten over. Het wordt geassocieerd met de NAM. Dat is niet zo gek.

Minister Wiebes:

Nee, dat is niet zo gek.

De heer Van der Lee (GroenLinks):

Het lijkt mij niet handig als dit centrum op deze manier concrete versterkingsbegrotingen gaat zitten bekijken, want dan krijgen we alleen maar ellende en geen versnelling.

Minister Wiebes:

Ik zal dat meenemen in de zoektocht naar waar het nog op wacht.

De voorzitter:

Dank u wel.

We gaan nu naar de tweede termijn van de kant van de Kamer. Ik geef mevrouw Beckerman namens de SP het woord.

Mevrouw Beckerman (SP):

Voorzitter. Dit is bijna het einde van weer zo'n Kamerdebat. Ik vind het onbevredigend, zeker als het gaat om wat leidend is bij de versterking: gemeentelijke plannen of zo'n falend NAM-computermodel. Ik vind het onbevredigend om de minister wat betreft de oude schades te horen zeggen dat hij daar niks meer van afweet en dat er zo'n grote achterstand is.

Ik wil drie moties indienen, misschien vier, dus ik ga snel lezen. De eerste gaat over een onafhankelijk instituut.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat veel gedupeerden vastzitten in een bureaucratische moloch met vele loketten, commissies en instanties;

verzoekt de regering één publiek en onafhankelijk Instituut Mijnbouwschade op te richten dat zorgt voor:

- een samenhangende beoordeling en afhandeling van schade en versterking;
- het op het individueel niveau bepalen of een pand aan de veiligheidsnormen voldoet;
- en waar gedupeerden tevens terecht kunnen voor de aanvraag van (psychische) ondersteuning,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Beckerman, Nijboer, Van der Lee, Akerboom, Van Rooijen en Stoffer.

Zij krijgt nr. 553 (33529).

Mevrouw Beckerman (SP):

Dit is een motie van de hele oppositie, voorzitter.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de versterking van onveilige woningen veel te traag gaat;

constaterende dat al veel inspecties zijn gedaan en gemeentes plannen voor de versterking hebben of maken;

verzoekt de regering:

- te bevestigen dat lokale uitvoeringsplannen van gemeenten leidend zullen zijn;
- per direct te zorgen voor voldoende uitvoeringscapaciteit en financiële middelen die met de lokale plannen gepaard gaan;
- financiële middelen ter beschikking te stellen middels voorfinanciering in een fonds en deze achteraf te verhalen bij de NAM;
- uit te spreken dat de versterking van reeds geïnspecteerde woningen in 2019 kan starten;
- vertrouwen te hebben en uit te spreken in de regio,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Beckerman, Nijboer, Van der Lee, Akerboom, Van Rooijen, Kops en Stoffer.

Zij krijgt nr. 554 (33529).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat ruim 17.500 schademeldingen op dit moment nog openstaan bij de TCMG;

constaterende dat ook mensen met oude schades nog wachten op uitspraken van arbiters en rechters;

overwegende dat de afhandeling met het huidige tempo nog jaren kan duren;

verzoekt de regering over te gaan tot een generaal pardon voor alle openstaande schades (bij TCMG en NAM), en voorts alle nieuwe schades automatisch toe te kennen en door aannemers direct te laten herstellen en ook kosten van herstel te vergoeden van iedereen die schriftelijk kan aantonen dat een expert de schade heeft beoordeeld, en enkel wanneer deze schades de €10.000 overschrijden wel te inspecteren en te beoordelen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Beckerman, Nijboer, Van der Lee en Akerboom. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 555 (33529).

Mevrouw **Beckerman** (SP):

En dan heb ik geen seconde meer over.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Beckerman. De heer Van der Lee namens GroenLinks.

De heer **Van der Lee** (GroenLinks):

Dank, voorzitter. Ik dank de minister voor de antwoorden. Ik ga gelijk mijn moties voorlezen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er nog grote achterstanden zijn in de schadeafhandeling in Groningen;

overwegende dat het wegwerken van deze achterstand mogelijk wordt met een snellere procedure waarbij schade-experts niet langs hoeven te gaan voor een opname en bewoners meer eigen regie krijgen;

verzoekt de regering de mogelijkheid te onderzoeken om de gedupeerden met schade te laten kiezen voor een regeling waarbij een aannemer offertes voor reparaties direct kan indienen bij de TCMG en deze slechts steekproefsgewijs worden gecontroleerd;

en verzoekt de regering de TCMG in staat te stellen om dergelijke procedures in te stellen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Van der Lee, Nijboer, Beckerman, Akerboom, Van Rooijen, Stoffer, Dik-Faber, Yeşilgöz-Zegerius, Sienot en Agnes Mulder.

Zij krijgt nr. 556 (33529).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er op dit moment geen indicator is voor de voortgang van de versterkingsaanpak in Groningen;

overwegende dat op deze manier de gedupeerden, de regio en het parlement niet goed kunnen beoordelen of er voldoende voortgang in de versterkingsaanpak wordt geboekt;

verzoekt de regering een indicator te ontwikkelen waardoor controle op de voortgang van de versterkingsaanpak mogelijk wordt,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Van der Lee, Agnes Mulder, Nijboer, Sienot, Beckerman, Akerboom, Van Rooijen, Yeşilgöz-Zegerius, Stoffer en Dik-Faber.

Zij krijgt nr. 557 (33529).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de minister van Economische Zaken en Klimaat eerder heeft toegezegd het idee van een bouwdepot voor eigenaren van gebouwen in het aardbevingsgebied te willen overwegen;

constaterende dat dit idee geen plek heeft gevonden in de nieuwe aanpak;

verzoekt de regering het instrument van een bouwdepot concreet voor batch 1588 te bezien en daarover te rapporteren aan de Kamer,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Van der Lee, Nijboer, Beckerman, Akerboom, Dik-Faber, Yeşilgöz-Zegerius, Sienot en Agnes Mulder.

Zij krijgt nr. 558 (33529).

De heer **Van der Lee** (GroenLinks):
Tot slot.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het voor alle gedupeerden en andere betrokken partijen belangrijk is dat er lessen worden getrokken uit de gaswinning en de schade die daardoor vooral in Groningen is ontstaan;

overwegende dat marktpartijen, de overheid en toezichhouders nog veel kunnen leren over zowel het goed inschatten van mogelijke mijnbouwrisico's als het adequaat afhandelen van daadwerkelijk opgetreden risico's;

spreekt uit dat een parlementaire enquête naar de gaswinning in Groningen wenselijk is;

verzoekt het Presidium nog dit kalenderjaar de benodigde voorbereidingen te treffen zodat de verhoren vanaf begin 2020 kunnen starten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Van der Lee en Nijboer. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 559 (33529).

Dank u wel, meneer Van der Lee. Dan geef ik nu het woord aan de heer Nijboer namens de PvdA.

De heer Nijboer (PvdA):

Dank u wel, voorzitter. Zo aan het eind van het debat zeg ik het maar huiselijk: ik heb er eigenlijk geen vertrouwen in dat het met deze aanpak van de problemen in Groningen goed komt. Ik hoop dat ik ongelijk krijg, maar ik ben bang en ik verwacht dat we hier over een jaar staan en nog geen fluit zijn opgeschoten in Groningen. Dat komt omdat er een model wordt gebruikt, er een technocratische benadering wordt gehanteerd, schade en herstel niet worden gecombineerd, en de versterking en een visie op de toekomst van de dorpen ook niet goed geregeld zijn. Daar heb ik grote zorgen over. We zullen er hier helaas nog vaker over spreken.

Ik heb één hoofdmotie, ondersteund door de volledige aanwezige oppositie. Niet alle partijen zijn aanwezig. Ik hoop er aanstaande dinsdag steun van de coalitie voor te krijgen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de gemeentebesturen, het Gasberaad en de Groninger Bodem Beweging een indringende brief met vijf adviezen geschreven hebben;

verzoekt het kabinet deze vijf adviezen onverkort en volledig ter harte te nemen en uit te voeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Nijboer, Beckerman, Akerboom, Van der Lee, Kops, Stoffer en Van Rooijen.

Zij krijgt nr. 560 (33529).

De heer Nijboer (PvdA):

Voorzitter. Ik heb nog een motie over een specifiek probleem. We hebben de omkering van de bewijslast vanuit de Kamer geïnitieerd, maar er zijn allerlei juridische problemen mee. Dat dreigt zich tegen de mensen te keren die er het meest gebruik van willen maken. Ik vraag de minister om dat op te lossen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de omkering van de bewijslast wettelijk is vastgelegd om Groningers een betere bescherming te bieden;

overwegende dat er prejudiciële vragen over het wettelijk bewijsvermoeden voorliggen bij de Hoge Raad;

overwegende dat dit ertoe leidt dat gedupeerden nog veel langer moeten wachten op een oplossing, terwijl hun huis of bedrijf zienderogen achteruitgaat;

verzoekt de minister zich in te spannen om zo snel mogelijk duidelijkheid voor deze mensen te krijgen, zodat zij niet nog jaren moeten wachten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Nijboer, Beckerman en Van der Lee. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 561 (33529).

Dank u wel. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Akerboom namens de Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Akerboom** (PvdD):

Dank u wel, voorzitter. Ik heb drie moties.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat waarheidsvinding essentieel is met het oog op het werken aan herstel van vertrouwen voor de Groningers;

overwegende dat het nodig is dat de Tweede Kamer zich een diepgaand inzicht verwerft in de vraag hoe het gasgebouw vanaf 1963 heeft gefunctioneerd, hoe is omgegaan met risico's en veiligheid van burgers, hoe de politieke besluitvorming is verlopen, en wat de invloed en belangen van particuliere bedrijven zijn;

overwegende dat dit inzicht onder andere nodig is om met het oog op de toekomst de juiste maatregelen te treffen en om daaruit lessen voor de toekomst te kunnen trekken;

van mening dat een parlementaire enquête niet mag leiden tot vertraging in schadeherstel of vertraging in het tegengaan van risico's op aardbevingen en mijnbouwschade;

spreekt uit dat een parlementaire enquête naar de gaswinning in Groningen plaats dient te vinden;

verzoekt het Presidium nog dit kalenderjaar jaar voorstellen te doen over de opzet en de vorm van het onderzoek,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Akerboom en Beckerman. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 562 (33529).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat 191 van de 200 grootverbruikers van Gronings aardgas de dans lijken te ontspringen om van het Groningse aardgas af te moeten;

constaterende dat zowel in het belang van de veiligheid van de Groningers als voor het klimaat dit wel noodzakelijk is;

verzoekt de regering om deze grootgebruikers te verplichten van het Gronings aardgas af te gaan,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Akerboom. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 563 (33529).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat ook bewoners rondom kleine gaswinningsvelden zitten met schade aan hun huis en met gevoelens van onveiligheid;

verzoekt de regering bewoners rondom kleine gaswinningsvelden dezelfde rechten te geven als gedupeerden van de Groningse gaswinning,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Akerboom. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 564 (33529).

Dank u wel, mevrouw Akerboom. Dan ga ik nu naar mevrouw Dik-Faber namens de ChristenUnie.

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie):
Dank u wel, voorzitter. Ik wil twee moties indienen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat bewoners te maken hebben met immateriële schade, schade aan huizen en een versterkingsopgave;

constaterende dat deze trajecten lopen langs verschillende routes, terwijl met de regio is afgesproken dat bewoners bij één loket terecht kunnen,

overwegende dat in de uitvoering koppelkansen tussen (complexe) schadeafhandeling en versterking blijven liggen;

verzoekt de regering waar mogelijk zorg te dragen voor een samenhangende beoordeling en afhandeling van schade en versterking door één Instituut Mijnbouwschade,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Dik-Faber, Sienot, Yeşilgöz-Zegerius, Agnes Mulder, Van der Lee, Nijboer, Van Rooijen, Beckerman en Stoffer.

Zij krijgt nr. 565 (33529).

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie):
De tweede motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat bij agrarische bebouwing veelal sprake is van complexe schades in combinatie met asbestsanering en noodzakelijke veranderingen in de bedrijfsvoering;

verzoekt de regering in overleg met betrokken partijen een agroloket in te richten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Dik-Faber, Sienot, Yeşilgöz-Zegerius, Agnes Mulder, Van der Lee, Nijboer, Van Rooijen, Beckerman en Stoffer.

Zij krijgt nr. 566 (33529).

Dank u wel, mevrouw Dik-Faber. Dan ga ik naar mevrouw Agnes Mulder namens het CDA.

Mevrouw **Agnes Mulder** (CDA):
Voorzitter, ik begin met de moties.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de minister van EZK verantwoordelijk is voor de veiligheid;

overwegende dat huizen in bestaande batches waarvoor een versterkingsadvies is verstuurd, onmiddellijk versterkt dienen te worden;

overwegende dat de meest onveilige woningen in Groningen (de P50-groep) zo spoedig mogelijk geïnspecteerd dienen te worden en van een versterkingsadvies te worden voorzien, zodat de inwoners van deze woningen net zo veilig zullen wonen als inwoners van de rest van Nederland;

constaterende dat de versterkingsoperatie nog niet snel genoeg loopt;

constaterende dat elke gemeente zijn eigen lokale plan van aanpak opstelt en daar met de bewoners over communiceert;

verzoekt de regering voor 1 februari met de betreffende gemeenten af te stemmen dat zij samen met de NCG de bewoners in de maand februari nog informeren, zodat met de bewoners van de betreffende huizen net als bij de Fazanthof concrete afspraken worden gemaakt over het inplannen van de opname en beoordeling van hun woning;

verzoekt de regering om, wanneer dit onvoldoende snel gebeurt, niet te aarzelen om vanuit haar verantwoordelijkheid voor de veiligheid haar bevoegdheden in te zetten om te bewerkstelligen dat zo snel mogelijk gestart wordt met het maken van afspraken met bewoners over de opname van de woning,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Agnes Mulder, Sienot, Dik-Faber, Yeşilgöz-Zegerius, Van der Lee en Stoffer.

Zij krijgt nr. 567 (33529).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

verzoekt de regering met de TCMG te spreken over een vervolg op de pilot voor schadeherstel door aannemers in natura,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Agnes Mulder, Yeşilgöz-Zegerius, Dik-Faber, Sienot, Stoffer, Nijboer, Van Rooijen en Beckerman.

Zij krijgt nr. 568 (33529).

Mevrouw Agnes Mulder (CDA):

Voorzitter. Ik ben blij met een aantal toezeggingen van de minister om daar bij het AO Mijnbouw op 30 januari op terug te komen. Ik had het iedere keer over 31 januari, maar excuus daarvoor: het is, lieve mensen, op 30 januari. Ik vind ook echt dat wij er vanuit de Kamer bovenop moeten zitten, want als woningen gewoon niet veilig zijn en het toch een beetje schimmig is waar het nou precies zit, dan wil ik dat daarover volstreekte helderheid komt, in ieder geval in dit huis. Daar ga ik mijn uiterste best voor doen.

Voorzitter. Dan de schade die je kunt hebben doordat je huis minder waard is geworden. Ik heb de minister daarvoor een suggestie aan de hand gedaan, namelijk om eens te kijken naar de zaak van de DSB. Daar is goed gekeken hoe je iedereen die schade heeft ondervonden, op een goede manier tegemoet kunt komen. Wellicht is dit ook een weg richting het oplossen van deze zaak.

Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Agnes Mulder. Dan geef ik nu het woord aan de heer Sienot namens D66.

De heer Sienot (D66):

Dank u wel, mevrouw de voorzitter. We hebben veel gehoord van de minister, veel goede geluiden. Maar ja, nu resultaat! Ik denk dat dat ook heel duidelijk is geworden in dit debat. Ik hoop dat we de uitspraak dat 2019 het jaar van de waarheid wordt voor schade en versterking, ook echt werkelijkheid zien worden.

Twee moties zou ik willen indienen om daaraan bij te dragen, naast alle goede opdrachten die al zijn meegegeven.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat nog vele woningen in Groningen met schade openstaan bij de Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade Groningen (TCMG);

constaterende dat het vertrouwen van de Groningers door de langzame afhandeling wordt geschaad en er een grote wens tot duidelijkheid is rondom de schadeafhandeling;

overwegende dat er reeds een pilot bestaat met ervaringen met het vereenvoudigen van schaderapportages, zoals het gebruik van foto's als bewijs van schade en automatische toekenning;

roept de regering op om concrete versnellingsmaatregelen te nemen, en de Kamer daarover voor het meireces te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Sienot, Agnes Mulder, Yeşilgöz-Zegerius, Dik-Faber en Van der Lee.

Zij krijgt nr. 569 (33529).

De heer Sienot (D66):

Dan mijn tweede motie. We hebben het er meerdere malen over gehad in dit debat: de gemeenten willen duidelijkheid over financiering van de versterkingsoperatie, maar ook binnen het bredere terrein van gebiedsontwikkeling. Ze willen inzicht in het budget dat er is. Dus alsjeblieft: informeer ze daarover, zodat wethouders aan de slag kunnen.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat gemeenten gebiedsontwikkeling waar mogelijk willen laten samenlopen met versterking;

constaterende dat NAM de kosten van versterking betaalt en gemeenten daardoor weinig inzicht hebben in de omvang van de kosten van de versterking;

overwegende dat voor gemeenten inzicht in de kosten van versterking wenselijk kan zijn opdat budgetten voor gebiedsontwikkeling zo goed mogelijk kunnen worden ingezet;

verzoekt de regering om gemeenten te informeren over de kosten die met de versterking gepaard gaan, zodat er inzicht komt in de totale beschikbare middelen die voor gebieden beschikbaar zijn voor versterking en gebiedsontwikkeling, waardoor zij de kans krijgen deze te combineren zolang dat niet tot vertraging leidt bij het bereiken van veiligheid,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Sienot, Yeşilgöz-Zegerius, Dik-Faber en Agnes Mulder. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 570 (33529).

Dank u wel. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Yeşilgöz-Zegerius namens de VVD.

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

Dank u wel, voorzitter. Dank aan de minister voor de beantwoording.

Ik begin ook meteen met de moties.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de meest onveilige woningen in Groningen (de P50-groep) zo snel mogelijk moeten worden versterkt;

constaterende dat de eigenaren van P50-woningen zonder instemming van de juiste instantie op dit moment nog niet mogen beginnen met het versterken van hun huis;

overwegende dat de versterkingsoperatie kan worden versneld en dat de regio van Groningers over de versterkingsoperatie kan worden verbeterd indien Groningers die onder de P50-groep vallen zelf een opname mogen aanvragen, zodat versterking zo snel mogelijk van start kan gaan;

verzoekt de regering om met gemeenten te overleggen dat mensen in de P50-groep al een opname mogen aanvragen, al voordat er lokale plannen of communicatie zijn geweest,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Yeşilgöz-Zegerius, Dik-Faber, Agnes Mulder, Sienot, Van der Lee, Nijboer, Beckerman, Stoffer en Van Rooijen.

Zij krijgt nr. 571 (33529).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er op dit moment ruim 17.500 schademeldingen openstaan bij de Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade Groningen;

constaterende dat de afhandeling van deze schademeldingen met het huidige tempo nog jaren zal duren;

overwegende dat dit tempo van schadeafhandeling onzekerheid en onduidelijkheid voor Groningers met zich meebrengt;

overwegende dat deze onzekerheid en onduidelijkheid voor Groningers moeten worden weggenomen door hun meer regie en keuzevrijheid over de schadeafhandeling te geven;

constaterende dat de regio hiertoe meerdere maatregelen heeft aangedragen;

verzoekt de regering het advies van de regio op te volgen door ervoor te zorgen dat aannemers schade onder de €10.000 direct kunnen herstellen;

verzoekt de regering tevens pas een inspectie en beoordeling te laten plaatsvinden indien de schade hoger is dan €10.000 of indien daarvoor een andere aanleiding is,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Yeşilgöz-Zegerius, Sienot, Dik-Faber, Agnes Mulder, Van der Lee, Nijboer, Beckerman en Van Rooijen.

Zij krijgt nr. 572 (33529).

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

Om de minister extra te stimuleren en te motiveren om eventuele belemmeringen en vertragingen aan te pakken als het gaat om vergunningaanvragen en dergelijke bij monumenten nog één motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat bewoners die in een monument met bevingsschade wonen, aangeven tegen bureaucratie en regels aan te lopen die in de weg staan aan een tijdige versterking van bijzondere gebouwen;

constaterende dat de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) een effectief herstel van een monument niet in de weg staat;

constaterende dat kleine gemeenten niet altijd de expertise of slagkracht in huis hebben om binnen korte tijd op basis van de Wabo een monument te inspecteren en een vergunning te verlenen voor herstelwerkzaamheden;

verzoekt de regering om in de uitvoering waar mogelijk de versterking van monumenten te versnellen en aan gemeenten die juridische en inhoudelijke ondersteuning nodig hebben, deze aan te bieden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Yeşilgöz-Zegerius, Dik-Faber, Agnes Mulder, Sienot, Van der Lee, Nijboer, Beckerman, Stoffer en Van Rooijen.

Zij krijgt nr. 573 (33529).

Dank u wel, mevrouw Yeşilgöz-Zegerius. Dan geef ik nu het woord aan de heer Kops namens de PVV.

De heer Kops (PVV):

Voorzitter. Dit was dan het zoveelste debat. Wat is nu eigenlijk de conclusie daarvan? Ondanks de vele woorden van de minister en ondanks een paar toezeggingen, is de conclusie dat we gewoon op de oude voet verder gaan.

Stuitend was de zogenoemde 06-nummerredenatie van de minister. Hij zegt daarmee feitelijk: we kunnen nu niet een streep zetten onder de 17.500 nog openstaande schadegevallen, omdat er in dat pakket schadegevallen zitten die eigenlijk alleen maar bestaan uit een 06-nummer. Ondanks de toezegging van de minister op dat punt wil ik er toch

iets over zeggen. Je kunt de gedupeerden die wel een complete schadeclaim hebben inclusief een bedrag, mensen die ondanks dat al jarenlang wachten, niet nog langer laten wachten omdat er ook andere mensen zijn met een schadeclaim die niet compleet is. Dat is gewoon niet eerlijk.

De minister heeft altijd gezegd, ook in eerdere AO's, dat hij nauw samenwerkt met de regio. Eerder hebben we gesproken over het Nationaal Programma Groningen. De PVV had daar wat kritiek op, maar telkens zei de minister in reactie daarop: we gaan het gewoon zo doen, want dit zijn de wensen van de regio en die voeren we gewoon uit. Staat de minister nog steeds achter die woorden? Want zo zou het dan nu ook moeten gaan. In de brief van de regio staan vijf concrete adviezen, ideeën, beter gezegd vijf wensen van de regio. En het zijn nog heel goede ideeën ook. Dus overnemen en uitvoeren, zou ik daarover zeggen. De heer Nijboer heeft op dat punt heel terecht een motie ingediend.

Tot slot: ik zeg het niet vaak en niet graag, maar er zijn heel veel andere goede moties ingediend. Ik ga geen moties indienen die al ingediend zijn. Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Kops. Dan geef ik nu het woord aan de heer Stoffer namens de SGP.

□

De heer **Stoffer** (SGP):

Voorzitter. Eerst een motie. Die luidt als volgt:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat naar aanleiding van de motie-Bisschop c.s. (Kamerstuk 33529, nr. 518) door de zogenaamde agrarische tafel aanbevelingen zijn geformuleerd voor een programmatische aanpak van de specifieke en complexe problemen in de agrarische sector als gevolg van aardbevingschade en bodemdaling door de gaswinning;

verzoekt de regering de aanbevelingen van de agrarische tafel en de openliggende onderzoeksvragen zo veel mogelijk over te nemen en er zo snel mogelijk opvolging aan te geven,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Stoffer en Nijboer. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 574 (33529).

De heer **Stoffer** (SGP):

Voorzitter. Dan wil ik nog één ding rechtzetten. Ik heb wellicht daarnet bij een interruptie gerefereerd aan zaken van mevrouw Mulder en daarbij de indruk gewekt dat ik reageerde op haar interruptie. Dat was niet mijn intentie, want ik kwam al eerder naar voren. Mocht dat verkeerd opgevat zijn, mijn excuses. Ik probeerde neer te zetten dat we vooral

zo veel mogelijk uitvoeringscapaciteit moeten gebruiken voor de uitvoering en niet voor bijvoorbeeld de parlementaire enquête of heel grote rapportages. Ieder mens brengt zichzelf maar mee. Ik kom uit een uitvoeringsorganisatie en heb vaak gemerkt dat, als het daar spannend was, de mensen die aan het werk moesten door Jan en alleman bevestigd werden om rapportages te maken en dergelijke. Daar zit mijn dilemma. Ook ik wil als Kamerlid graag goed geïnformeerd zijn, net als ieder van ons, maar mijn punt is dat we de mensen die aan het werk moeten vooral aan het werk moeten laten. Dat is mijn bedoeling. Nogmaals mijn excuses als ik een verkeerde indruk heb gewekt naar mevrouw Mulder. Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan geef ik tot slot het woord aan de heer Van Rooijen namens 50PLUS.

□

De heer **Van Rooijen** (50PLUS):

Voorzitter. Ik heb een aantal moties mede ondertekend en dien als laatste woordvoerder geen moties in, net als de heer Kops. Het volgende moet mij nog van het hart. Hoe is het mogelijk dat de aannemersvariant pas in dit late stadium op tafel is gekomen? We spreken nu over een proef met 400 gevallen. Waarom is dit niet veel eerder op tafel gekomen? In die variant komt via de aannemer vanzelf een bedrag op tafel middels een offerte waarop dan voorschotten mogelijk waren geweest. Ik heb niet toevallig, ik herhaal het nog maar een keer voor de geschiedschrijving, het pgb-drama genoemd. De Kamer zei daar destijds van: en nu is het afgelopen, er wordt gewoon uitgekeerd, want de mantelzorg, het pgb-budget, moet geregeld zijn. We hebben daarna de toeslagen gekregen. Dat ging om grote bedragen en daarover heeft de Kamer het volgende gezegd. "Er moeten toeslagen uitgekeerd worden. Als later op grond van nieuwe inkomensgegevens dat niet helemaal correct is, wordt dat gereduceerd." Dat gebeurt ook.

Voor mij is het onbegrijpelijk dat we hier zo precies en secuur, via heel ingewikkelde processen, nu al jaren steeds verder in de modder zakken. Misschien dat de minister daar nog op wil reageren.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Van Rooijen. Dit was de tweede termijn van de zijde van de Kamer. Er zijn 22 moties ingediend, waarvan 2 gericht aan het Presidium. Ik schors daarom de vergadering tien minuten.

De vergadering wordt van 18.59 uur tot 19.14 uur geschorst.

De voorzitter:

Ik geef de minister het woord.

□

Minister **Wiebes:**

Voorzitter. Ik ga de moties af. De motie-Beckerman c.s. op stuk nr. 553 vraagt wel heel veel en heel absoluut, want een "samenhangende beoordeling en afhandeling van schade en versterking" is nuttig daar waar dat nuttig is, maar is in

het algemeen helemaal niet nuttig. Ik heb mevrouw Mulder een geval beschreven dat zij had aangereikt, waarin dat beter moet en zal gaan. Op dit niveau kan ik hier geen onderdeel Kamer op geven. Er wordt in deze motie ook verzocht om op individueel niveau te bepalen of een pand aan de veiligheidsnormen voldoet. Maar we gaan juist met een standaardaanpak werken. Dit schuurt te veel met die aanpak. Ik moet deze motie helaas ontraden.

In de motie-Beckerman c.s. op stuk nr. 554 zit een aantal dingen die ik best zou willen ondersteunen, maar een aantal andere dingen juist niet. Voorfinanciering is namelijk niet in het algemeen nuttig. Er wordt ook verzocht om uit te spreken dat de versterking van reeds geïnspecteerde woningen in 2019 kan starten, maar het is helemaal niet gezegd dat reeds geïnspecteerde woningen überhaupt versterkt moeten worden. Het is ook niet gezegd dat ze in 2019 aan de orde moeten komen, omdat er misschien veel urgentere woningen zijn. Dat moeten we nou juist uitzoeken. Hier kan ik mij dus niet op vastleggen, omdat ik anders mogelijkwijze zelfs in conflict zou kunnen komen met SodM, dat mij toetst. Deze motie moet ik dus helaas ontraden.

Dan de motie op stuk nr. 555, over een generaal pardon. Ik denk dat ik voldoende heb toegelicht dat ik denk dat die niet uitvoerbaar is, dus die moet ik helaas ook ontraden. Dan de vierde motie.

De voorzitter:

Voordat u verdergaat, is er een interruptie. Korte vraag, mevrouw Beckerman.

Mevrouw Beckerman (SP):

Ik vind het nog steeds heel pijnlijk dat de minister in het debat zei: ik weet helemaal niet wat er nu met die oude schades aan de hand is. Ik heb daar een vage toezegging over gekregen: ik ga kijken wat daarmee aan de hand is. Zou de minister in ieder geval zo ver willen gaan om echt na te denken over zo'n generaal pardon, waarbij de overheid dus sorry zegt en daar het geld bij doet voor de gedupeerden voor wie echt het bedrag al bekend is? Wil hij daar in ieder geval over nadenken?

Minister Wiebes:

Ik heb geschetst dat de gevallen van de NAM, de oude gevallen, nu bij de arbiter liggen. Ik heb toegezegd te toetsen of de NAM zich in het algemeen houdt aan de uitspraken van de arbiter. Dat ga ik uitzoeken en tot die tijd zie ik geen reden, ook niet bij de oude gevallen, voor een generaal pardon. Maar wij gaan zien of de NAM zich daaraan houdt. Dat zouden we dit jaar moeten weten.

De voorzitter:

Tot slot, mevrouw Beckerman.

Mevrouw Beckerman (SP):

Dat had u natuurlijk allang moeten weten. In maart heb ik daar met de heer Nijboer, hier naast mij, al Kamervragen over gesteld. Ik zal ook nieuwe Kamervragen stellen, want ik weet een heleboel dossiers waarbij dat niet gebeurt. Ik vind het echt bijzonder pijnlijk dat u van deze mensen, die

al zo lang vechten, niet weet dat de arbiter, de NAM dus, vertraagt, vertraagt, vertraagt. Ik vind dat echt bijzonder pijnlijk.

Minister Wiebes:

Ik zoek dat uit. Dat is mijn toezegging geweest.

De voorzitter:

Meneer Nijboer, het gaat allemaal om de moties. De eerste ondertekenaar kan daar iets over zeggen, tenzij het van belang is ...

De heer Nijboer (PvdA):

Voorzitter. Het was bijna het hoofdpunt van het debat, maar ik ben nooit moeilijk in wie moties indient en mevrouw Beckerman heeft dit ook al eerder te berde gebracht.

De voorzitter:

Ja, oké.

De voorzitter:

Dit gaat over dat generaal pardon. Dat is echt een van de hoofdthema's van het debat en ik begrijp de beantwoording van de minister niet. Hij heeft zojuist in het debat gezegd dat hij de 06-nummers niet kan doen — dat begreep ik dan weer niet, maar goed — maar dat hij het voor de rest gaat onderzoeken en dat hij er positief tegenover staat, terwijl hij nu zegt: ik ga het niet doen.

Minister Wiebes:

Ik heb gezegd dat ik ga kijken waar mogelijkheden zijn, maar een algemene motie om nu over te gaan tot een generaal pardon kan ik voordat ik dat bekeken heb helemaal niet ondersteunen. Ik heb toegezegd dat ik ga kijken of er significante hoeveelheden mensen zijn die een heel compleet dossier hebben aangeleverd en of we daarvoor kunnen zeggen dat het versneld kan worden. Daar sta ik positief tegenover, maar een algemeen generaal pardon is generaal en dat is toch wat anders.

De voorzitter:

Tot slot.

De heer Nijboer (PvdA):

Oké. Mensen willen graag weten waar ze aan toe zijn. Er zijn 17.500 of 18.000 mensen. Die weten heus zelf wat ze hebben ingediend. Zegt de minister nu dat de mensen die gewoon een taxatie hebben, waar een expert bij is geweest en die een dossier hebben liggen in principe een generaal pardon krijgen? Daar staat u positief tegenover. Gaat dat nou gebeuren? Want dat is wel wat anders dan versnellen en dat zei u zojuist. Dat is echt heel wat anders.

Minister Wiebes:

Ik heb gezegd dat ik ga kijken of er significante hoeveelheden mensen bij zitten die een besluitklaar dossier hebben aangeleverd en dan ga ik met de TCMG bespreken of daar

een versnelling kan optreden. Dat is de versnelling die de heer Nijboer beoogt. Maar ik ga niet een motie oordeel Kamer laten waarin om een generaal pardon wordt gevraagd in dit stadium.

De voorzitter:

Meneer Nijboer, het is een motie waar u ook onder staat en ik kan niet iedereen het woord geven over een motie.

De heer Nijboer (PvdA):

Dat begrijp ik, voorzitter. Ik zal er zeer terughoudend mee omgaan. Tot slot. Het verzoek was niet een versnelling. Het verzoek was een schone lei voor de zaken die voorliggen. Ik snap dit oordeel over die motie wel. Die motie hoef ik helemaal niet. Het gaat het me erom wat er gebeurt en ik raad de minister echt aan dat te doen ...

De voorzitter:

Kort.

De heer Nijboer (PvdA):

... voor die gevallen waarin dat kan en dat zijn er duizenden.

Minister Wiebes:

Ik heb toegezegd daarnaar te gaan kijken, omdat de heer Nijboer en ik in een snelle afloop van deze gevallen allebei geïnteresseerd zijn. Ik heb dus toegezegd dat ik daarnaar kijk en dat ik dat met de TCMG, die ook over rechtszekerheid en rechtsgelijkheid gaat, ga bespreken. Over deze motie ben ik helder, maar over de toezegging ben ik ook helder.

De motie van de heer Van der Lee op stuk nr. 556 gaat eigenlijk over de aannemersaanpak. Deze motie laat ik oordeel Kamer, want die is in lijn met de discussie. Dank daarvoor.

Een indicator. Ik heb de indicator net omgedoopt tot een dashboard. Als ik "indicator" als "dashboard" mag lezen, vind ik het een goede motie. Eén is een beetje weinig, maar ik zie dat er voortgang wordt geboekt. In het verleden was die helderheid er wel, maar inmiddels is dat een beetje in het slop geraakt. Ik laat het oordeel over de motie op stuk nr. 557 aan de Kamer.

Dan de motie op stuk nr. 558 over het bouwdepot. Ik heb aangegeven dat ik denk dat er mogelijkheden zijn in de batch 1588. Ik voel me er dan ook aan gehouden om deze motie oordeel Kamer te geven, omdat deze in lijn is met mijn eigen suggestie.

Dan de moties op stuk nrs. 559 en 562. Die betreffen mij niet; ik wil daar alleen in het algemeen iets over zeggen. Het is volstrekt aan de Kamer om te bepalen met welke onderzoeks- en controlemiddelen zij haar parlementaire taken uitvoert. Daar ga ik me geen seconde over uitlaten. Ik zal dat allemaal met respect tegemoetzien. Maar als er de komende anderhalf jaar op de beleids- of uitvoeringscapaciteit een belangrijk beroep wordt gedaan, dan zal ik dat voor de voortgang als problematisch beschouwen. Overigens is het verder aan de Kamer om haar middelen in te

zetten. Ik zeg niks over de moties op stuk nrs. 559 en 562, anders dan deze opmerkingen.

De heer Van der Lee (GroenLinks):

Ik heb toch één vraag. De minister zegt heel specifiek: anderhalf jaar. Kan hij iets meer duiding geven aan waarom hij deze termijn noemt. Betekent het dat hij kan leven met een parlementaire enquête die in de tweede helft van 2020 haar aanvang neemt?

Minister Wiebes:

Het is een voorspelling. Ik denk nog wel anderhalf jaar een zeer belangrijk beroep op de capaciteit te moeten doen. Voor daarna wil ik mij niet uitspreken over de wenselijkheid van dit soort instrumenten. Ik ben ervoor om de voortgang te bewaken. De overige inzet van dit soort instrumenten laat ik over aan de Kamer.

De voorzitter:

Oké.

Minister Wiebes:

Maar ik ben erg bang voor de papierstroom.

Dan de motie op stuk nr. 560 van de heer Nijboer, waarin de regering wordt verzocht de vijf adviezen onverkort over te nemen. In dit stadium kan daar net geen sprake van zijn, maar ik volg de brief in belangrijke mate. Toch moet ik deze motie ontraden.

Dan ga ik naar de motie op stuk nr. 561, waarin de minister wordt verzocht zich in te spannen om zo snel mogelijk duidelijkheid voor de mensen te krijgen. Ik zou dat ontzettend graag gedaan hebben, want ik vind die helderheid heel belangrijk. Ik snap de vraag van de heer Nijboer, maar ik kan de Hoge Raad niet gaan aanspreken op tempo. Dat vind ik heel ingewikkeld. Maar ik had dit bijzonder graag gedaan. Juridisch gesteggel, terwijl mensen moeten wachten, zit mij als een graat in de keel. Mijn sympathie ligt geheel bij de indieners van deze motie, maar ik voel mij niet gerechtigd om de Hoge Raad tot spoed te dwingen. Ik voel mij dus, met enige spijt, genoodzaakt om deze motie te ontraden.

Dan kom ik bij de motie op stuk nr. 563.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 562.

Minister Wiebes:

Nee, daarover heb ik net al wat gezegd.

De voorzitter:

Ja, dat klopt. Die is net al geweest. De heer Nijboer over de vorige motie?

De heer **Nijboer** (PvdA):

Zou het helpen als er staat: spreekt uit? Dus dat de Kamer een uitspraak doet. Dat is een suggestie van de heer Van der Lee en die wil ik wel overnemen. Het is ook niet per se aan de Hoge Raad zelf gericht. Het is meer het bespoedigen.

Minister **Wiebes**:

Ja, maar dan ontslaat het mij van de verplichting om daar überhaupt een advies over te geven. Dan dient u wellicht mijn belang.

De **voorzitter**:

Goed, de motie op stuk nr. 563.

Minister **Wiebes**:

Dan de motie op stuk nr. 563. Het is niet in het belang van de veiligheid van de Groningers om de overige industriële grootverbruikers te laten omschakelen omdat zij, tegen de tijd dat de stikstoffabriek gereedkomt, kunstmatig Groninger gas, maar niet echt Groninger gas gebruiken. Je kunt er allerlei opvattingen over hebben in het kader van het klimaat of wat dan ook. Het is ook juist dat de negen grootverbruikers verplicht moeten worden, maar het is niet juist dat de rest dan ook nog een bijdrage moet leveren, want dat kan door de stikstoffabriek worden opgevangen. Ik ga dat dus ook niet verplichten. Ik ontraad daarom de motie op stuk nr. 563.

Dan de motie op stuk nr. 564, waarin de regering wordt verzocht bewoners rondom kleine gaswinningsvelden dezelfde rechten te geven als gedupeerden van de Groningse gaswinning. Ik heb daar grote moeite mee. Er zitten kleine velden bij die qua inhoud misschien net 0,1% zijn van het Groningenveld. Ik vind gelijkschakeling daarmee echt niet aan de orde. We hebben een zeer bijzondere clause opgenomen voor het Groningenveld. Dat vond ik terecht. Het is een initiatief van de Kamer, maar ik sta daar volledig achter. Maar de gelijkschakeling met andere kleine velden vind ik echt niet aan de orde. Ik ontraad deze motie dan ook. We moeten echt een andere ordegraote bij het Groningenveld zien.

De motie op stuk nr. 565 vraagt zorg te dragen voor een samenhangende beoordeling waar dat mogelijk is. Ja, daar kun je niet tegen zijn. Deze motie-Dik-Faber c.s. laat ik oordeel Kamer.

De volgende motie-Dik-Faber c.s. op stuk nr. 566 gaat over een agroloket. Dat is een van de aanbevelingen die ik nog even moet bestuderen. Het klinkt sympathiek en zinvol, maar ik zou de indiener willen vragen of ze bereid is om de motie aan te houden, zodat ik er in een later stadium meer geïnformeerd op kan reageren en wij de discussie aan de hand van de inhoud kunnen voeren.

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie):

Uiteraard hoop ik op een positieve uitkomst daarvan, maar ik zal de motie aanhouden.

De **voorzitter**:

Op verzoek van mevrouw Dik-Faber stel ik voor haar motie (33529, nr. 566) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

Minister **Wiebes**:

Dank.

De motie-Agnes Mulder c.s. op stuk nr. 567 is zeer verstrekkend. In het tweede verzoek worden, enigszins tot mijn verlegenheid, de regio en het overleg met de regio niet genoemd, maar ik zie de bedoeling van deze motie. Ik neig haar oordeel Kamer te laten.

De **voorzitter**:

Oké. 568.

Minister **Wiebes**:

Nr. 567 is dat.

Dan de motie-Agnes Mulder c.s. op stuk nr. 568. Die gaat over een pilot schadeherstel door aannemers in natura. Daar zal ik met de TCMG over spreken. Ja, ik laat die oordeel Kamer.

De motie-Sienot c.s. op stuk nr. 569 gaat over concrete versnellingsmaatregelen. Dat was een belangrijke portee van het debat. Dank aan de heer Sienot. Ik laat die oordeel Kamer.

De motie-Sienot c.s. op stuk nr. 570 verzoekt de regering om gemeenten te informeren over de kosten die met de versterking gepaard gaan. Ja, voor zover dat a priori mogelijk is, want het kost wat het kost. Dat weet je misschien niet altijd van tevoren, maar voor zover dat inzicht bestaat, wil ik dat graag doen. Maar het is natuurlijk primair aan de regio zelf om middelen voor gebiedsontwikkeling in te zetten vanuit het nationaal programma of andere budgetten, maar als wij met elkaar tot een geïntegreerd inzicht kunnen komen en het verhelderend zou zijn voor de Kamer, dan wil ik me daar graag voor inzetten. Dat betekent dat ik deze oordeel Kamer laat.

De heer **Sienot** (D66):

Allereerst dank voor het oordeel. Twee ondertekenaars heb ik niet vermeld. Dat is natuurlijk niet goed. Dat zijn mevrouw Carla Dik-Faber en mevrouw Agnes Mulder.

De **voorzitter**:

Dan wordt deze motie alsnog gewijzigd.

Minister **Wiebes**:

Dan de motie-Yeşilgöz-Zegerius c.s. op stuk nr. 571. Ik wil mevrouw Yeşilgöz danken dat zij mij oproept om dat in elk geval met gemeenten te overleggen. Dat vind ik passend. Ik zal dat doen. Ik laat de motie oordeel Kamer, maar ik voel mij al gemotiveerd om dat gesprek aan te gaan.

De motie-Yeşilgöz-Zegerius c.s. op stuk nr. 572 verzoekt de regering pas een inspectie enzovoort. Ik vind die aannemersbehandeling heel veelbelovend. Het is wel iets wat ik met de TCMG moet bespreken en waar zij het laatste woord over heeft omdat zij de verantwoordelijkheid draagt. Ik wil dat ook niet accorderen voordat ik dat gesprek heb gehad. Ik zou mevrouw Yeşilgöz in dit geval ook willen vragen of zij bereid is de motie aan te houden, zodat ik eerst dat gesprek kan hebben en de wenselijkheid, helderheid en uitvoerbaarheid daarvan kan beoordelen. Anders ben ik andermans tuintje aan het wieden.

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

Ik zou niet willen dat de minister in andermans tuintje bezig is, maar ik wilde wel laten zien — en ik denk velen met mij, als ik kijk naar wie allemaal heeft meegetekend — dat het signaal heel belangrijk is. Ik kan me voorstellen dat we haar aanhouden, maar dan wil ik heel graag dat de minister zo concreet mogelijk in die toegezegde brief terugkomt op hoe we dit vorm gaan geven. Dan is het signaal richting TCMG en andere partijen wel helder, hoop ik.

Minister Wiebes:
Oké.

De voorzitter:

Op verzoek van mevrouw Yeşilgöz-Zegerius stel ik voor haar motie (33529, nr. 572) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

Minister Wiebes:

De motie-Yeşilgöz-Zegerius c.s. op stuk nr. 573 gaat over de versterking van monumenten. Ik voel mij niet bij machte om die te versnellen, in alle eerlijkheid. Ik kan me voorstellen dat het voor schadeherstel wel mogelijk zou zijn. In deze vorm voel ik mij toch gehouden om de motie te ontraden, omdat ik daar geen mogelijkheden voor zie. Maar ik denk dat de bezitters van monumenten, en ook de gemeenten, in de sfeer van schadeherstel wel versnelling zouden nastreven. Maar goed, dat geef ik de indieners maar mee.

Mevrouw Yeşilgöz-Zegerius (VVD):

Ik zei in mijn inbreng al dat ik heel pragmatisch ben: als het allemaal maar versnelt, zowel schade als versterking. Zou het helpen als we de motie daarop aanpassen, zodat het in ieder geval gaat over schade? De minister komt dan wellicht op enig moment terug op het punt van de versterking richting de Kamer. De vraag is dan of er mogelijkheden zijn om dat te versnellen die wellicht ook aan een vergunningsaanvraag liggen, aan wetten en regels waar we zelf over gaan. Het gaat erom dat we daar wel aandacht aan besteden. Als deze motie helpt bij schade, kunnen we hem op deze manier omvormen. Ik ontvang dan wel graag een brief over datgene wat we zouden kunnen doen met versterking, waar de minister wellicht de Kamer bij nodig heeft.

Minister Wiebes:

Laat ik dat meenemen in de communicatie naar de Kamer, bijvoorbeeld in het AO van de 30ste. Bij schadeherstel

spelen overigens juridische zaken minder een rol en gaat het meer over inhoudelijke ondersteuning. Dat zou ik de indiener dan ook nog willen meegeven.

De voorzitter:

Als ik het goed begrijp, wordt deze motie dan gewijzigd. Wat is dan het oordeel van de minister?

Minister Wiebes:

Met deze wijzigingen laat ik het oordeel over de motie aan de Kamer. De heer Stoffer roept mij in de motie op stuk nr. 574 op een heel sympathieke manier op om vooral de aanbevelingen van de agrarische tafel heel serieus te nemen en daar welwillend naar te kijken. Dat zal ik doen, dus die motie laat ik over aan het oordeel van de Kamer.

De heer Van Rooijen vraagt mij waarom we nu pas spreken over de aannemersvariant. Ik dacht dat de portee van mijn betoog juist was dat we daar eerst een kleine pilot en daarna een opschaling van hebben gedaan naar een paar honderd, en dat het juist al de bedoeling was om dat verder op te schalen naar een variant die voor een breder publiek van gedupeerden beschikbaar is. Dan verwacht ik daar ook een versnellend effect van. Maar goed, het blijft zo dat wij beiden positief zijn over de aannemersroute.

Dan ben ik door de vragen en de moties heen.

De voorzitter:

Dank u wel. Daarmee zijn we ook aan het einde gekomen van dit debat. Ik dank de minister, ik dank ook de Kamerleden.

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter:

Over de ingediende moties zullen we volgende week dinsdag stemmen. Ik dank de mensen op de publieke tribune, de Groningers die naar dit debat zijn afgereisd. Ik dank ook de Groningers die niet hier aanwezig zijn maar — en dat weet ik wel zeker — dit debat van het begin tot nu hebben gevolgd. Ik schors de vergadering tot 20.30 uur.

De vergadering wordt van 19.33 uur tot 20.30 uur geschorst.

Voorzitter: Van Toerenburg